135. Tiistaina 9 päivänä marraskuuta 1993

kello 16.55

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

S.

Toinen käsittely:

1) Ehdotukset laeiksi leimaverolain muuttamisesta sekä verotuslain 131 §:n, perintö- ja lahjaverolain 65 §:n ja liikevaihtoverolain 134 §:n 2 momentin kumoamisesta 3994

Hallituksen esitys n:o 141
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 46

2) Ehdotus laiksi erikoissairaanhoitolain 47 §:n muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 107
Toivomusaloite n:o 1109/1991 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 22

3) Ehdotukset laeiksi mittayksiköistä ja mittanormaalijärjestelmästä sekä mittayksiköistä ja mittaamisvälineiden vakaamisesta annetun lain muuttamisesta 4000

Hallituksen esitys n:o 231
Talousvaliokunnan mietintö n:o 39

4) Ehdotukset laiksi kuluttajansuojalain muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi ..... „

Hallituksen esitys n:o 360/1992 vp
Talousvaliokunnan mietintö n:o 40

S.

Ensimmäinen käsittely:

5) Ehdotus laiksi lääninoikeuslain 10 §:n väliaikaisesta muuttamisesta 4001

Hallituksen esitys n:o 144
Lakivaliokunnan mietintö n:o 15

6) Ehdotukset laeiksi jakolain muuttamisesta sekä eräiden muiden asioiden käsittelyä maaoikeudessa koskevien lakien muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 189
Lakivaliokunnan mietintö n:o 16

7) Ehdotukset laiksi metsästyslain muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 245
Lakialoite n:o 41
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 20

8) Ehdotus opintokeskuslaiksi 4003

Hallituksen esitys n:o 119
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 15

9) Ehdotukset jätelaiksi, laiksi ympäristölupamenettelylain muuttamisesta sekä laiksi pakkausten jätehuollosta ja valmistamisesta ja laiksi jätehuoltolain 1 §:n muuttamisesta 4004

Hallituksen esitys n:o 77
Lakialoite n:o 61/1991 vp
Toivomusaloitteet n:ot 1681, 1682, 1734, 1735 ja 1774/1991 vp sekä 366 ja 371/1992 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 11

S.

10) Ehdotus laiksi rakennussuojelulain muuttamisesta 4011

Hallituksen esitys n:o 241
Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 12

Esitellään:

11) Ed. Moilasen ym. ehdotus valtiopäiväjärjestyksen 8 §:n 4 momentissa tarkoitetun edustajantoimen pysyvyyttä koskevan asian tutkimisesta ..... „

12) Hallituksen esitys n:o 268 kätkemisrikosta, luottamusaseman väärinkäyttöä ja velallisen epärehellisyyttä koskevien rikoslain säännöksien muuttamisesta 4019

13) Hallituksen esitys n:o 269 laiksi yhdyskuntapalvelun kokeilemisesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta 4021

14) Hallituksen esitys n:o 270 laiksi Antellin kokoelmien ja rahavarain hallinnon ja hoidon uudelleenjärjestämisestä annetun lain 3 §:n kumoamisesta ..... „

15) Hallituksen esitys n:o 271 maataloustuotteiden tuontisuojaa ja hinnanerokorvauksia koskevaksi lainsäädännöksi .. „

16) Hallituksen esitys n:o 272 laiksi maataloustuotteiden markkinajärjestelmästä 4033

17) Hallituksen esitys n:o 273 laiksi maataloustuotteiden markkinointirahastosta „

18) Hallituksen esitys n:o 274 laiksi Kera Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta ..... „

19) Hallituksen esitys n:o 275 laiksi kilpailunrajoituksista annetun lain 2 §:n muuttamisesta ..... „

20) Hallituksen esitys n:o 276 laiksi maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain muuttamisesta ..... „

21) Hallituksen esitys n:o 277 laiksi siviilipalveluslain muuttamisesta ..... „

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Pesälä.

Nimenhuudon sijasta merkitään läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotukset laeiksi leimaverolain muuttamisesta sekä verotuslain 131 §:n, perintö- ja lahjaverolain 65 §:n ja liikevaihtoverolain 134 §:n 2 momentin kumoamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 141
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 46

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 46. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 10, 16, 26, 69, 70, 74—76, 78, 82, 85, 92, 92 a, 93, 94, 98 a, 98 b ja 100 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

toisen lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike,

kolmannen lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike sekä

neljännen lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Ehdotus laiksi erikoissairaanhoitolain 47 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 107
Toivomusaloite n:o 1109/1991 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 22

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 22. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asias-

ta, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. K a u t t o : Arvoisa puhemies! Maassamme on oltu ylpeitä terveydenhuoltojärjestelmästämme, onhan se taannut kansalaisille yhtäläiset hoitomahdollisuudet asuinpaikasta ja taloudellisesta tilanteesta riippumatta. Valtion ja kuntien tiukasta taloudellisesta tilanteesta johtuen on terveydenhuoltojärjestelmäkin joutunut suurennuslasin alle. Selvää onkin, että terveydenhuoltosektoria on tarkasteltava myös taloudellisista näkökohdista.

Yhteiskuntamme kannalta katsoen nimenomaan erikois- ja erityissairaanhoito on kaikkein kalleinta hoitoa. Niinpä nimenomaan siitä aiheutuvat kustannukset joutuvat kunnissa erityisen tiukan tarkastelun kohteiksi, saattaahan yhden potilaan hoito maksaa satojatuhansia, jopa yli miljoonan markan. Monen kunnan budjetti saattaakin jatkossa joutua romahduksen partaalle pelkästään yhden potilaan hoitokustannusten vuoksi.

Oman problematiikkansa erikoissairaanhoidon alueella muodostavat yliopistosairaaloidemme toiminta ja tulevaisuus. Näiden toimintaa ei kuitenkaan tulisi käsitellä vain erillisenä asiana vaan osana koko terveydenhuoltojärjestelmämme kehittämismahdollisuuksia. Yliopistosairaaloiden antama lääkärikoulutus ja niiden tekemä lääketieteellinen tutkimus ovat koko terveydenhuoltojärjestelmän kannalta merkittäviä. Pystytäänhän ammattitaitoisen lääkärikunnan avulla nimenomaan takaamaan ihmisille mahdollisimman hyvä hoito ja tutkimustulosten avulla saavuttamaan myös entistä parempia, tuloksellisempia ja edullisempia hoitomuotoja. Yliopistosairaaloiden työn tuloksena pystytään myös kehittämään uusia hoitomuotoja, joita voidaan soveltaa perusterveydenhuoltotasoa myöten, ja näin pystytään saavuttamaan niin potilaiden kuin kuntien taloudenkin kannalta entistä parempia ratkaisuja.

Käsiteltävänä oleva lakiehdotus pohjautuu merkittävästi erikoissairaanhoidon kehittämiseen. Yliopistosairaaloillamme on erilaisia tehtäviä ja sen mukaisesti myös erilaisia kustannuksia. Sairaalaliiton tutkimusten mukaan yliopistosairaaloiden ylimääräiset erityiskustannukset ovat vuositasolla 770 miljoonaa markkaa. Nämä menot tulisikin täysimääräisesti kattaa valtion menoista.

Yliopistosairaaloiden keskinäiseen työnjakoon pohjautuva esitys näyttää kuitenkin joutuvan aluepoliittisten kytkentöjen kohteeksi. Se on vahinko, sillä lakiesitys lähtee sen tosiasian tunnustamisesta, että yliopistosairaaloidemme osalta on eroja sen mukaisesti, minkä tasoista lääkärikoulutusta ja miten laajaa tutkimustoimintaa niissä tehdään. Onhan selvää, että lääketieteen lisensiaatin, erikoislääkäreiden ja suppean erikoisalan tutkinnot ovat kustannuksiltaan aivan eri luokkaa kuin yleislääketieteen tai työterveyshuollon erikoislääkärin koulutus. Näitä ei ole kuitenkaan aiemmin erikseen painotettu, niinpä erityisesti Helsingin yliopistollinen keskussairaala eli HYKS on jo vuodesta 1981 alkaen joutunut vastaamaan koko maata palvelevasta toiminnasta paljolti yksin ja siten myös sitä kautta tätä palvelua eniten käyttävien kuntien kustannuksella. HYKS on kyllä laajalti todettu koko maamme yliopistosairaaloiden lippulaivaksi, mutta näköjään se halutaan todeta vain juhlapuheena, ei käytännön näyttöinä.

HYKSin kohdalta asian tekee mielenkiintoiseksi myös se, että sitä rokottamalla muiden sairaanhoitopiirien päättäjät rokottavat myös itseään. HYKSin vuosittaiset ns. ulkokuntakorvaukset ovat vuositasolla noin 250 miljoonaa markkaa. Se, että valtio ei vastaa jatkossakaan osaltaan täysimääräisesti velvollisuuksistaan, tulee menemään näiltä kunnilta perittävinä kohoavina maksuina suoraan korreloituen hintoihin.

Ei voi olla ihmettelemättä myöskään sitä, ettei täällä tunnu painavan mitään myöskään se, että HYKS hoitaa monia sellaisia tehtäviä, joita ei kerta kaikkiaan pystytä missään muualla Suomessa tekemään. Tästä esimerkkejä ovat ovat mm. elinsiirrot, imeväisikäisten lasten avosydänkirurgia, husuke-yksikkö jne. Husuke on huuli-, suu- ja kitalakihalkioisten lasten kirurgista leikkaustoimintaa ja hoitoa. HYKSin erityistason hoidossa ei ole myöskään kyse mistään pienistä potilasmääristä, vaan esimerkiksi tänä vuonna ns. ulkokuntapotilaille kertyy noin 42 000 hoitopäivää, noin 7 000 hoitojaksoa ja yli 21 000 avohoitokäyntiä. Näiltä osin hallituksen lakiesitystä vastustavat sahaavat siis omaa oksaansa.

Yliopistosairaaloiden tulojen osalta on myös esitetty väärää tietoa, ja haluan puuttua näihin asioihin. On mm. väitetty, että HYKS hyötyy Kansanterveyslaitoksen ja Työterveyslaitoksen osuuksista. Tämä ei pidä paikkaansa. Esimerkiksi Työterveyslaitos jakaa vuosittain noin 10

miljoonaa markkaa määrärahoja tutkimuksiin ympäri maata. Näitä tutkimuksia ei myöskään mitenkään kirjata edes HYKSin tutkimuksiksi, joten ne eivät ole myöskään kohottamassa HYKSin tutkimuspisteitä. Erilaiset säätiöt jakavat vuosittain noin 50 miljoonaa markkaa, mutta nämäkin määrärahat jakautuvat tuhansien eri tutkijoiden kesken ympäri maata. Akatemian lääketieteellinen toimikunta jakaa vuosittain noin 55 miljoonaa markkaa määrärahoja, jotka myös jakautuvat professoreille ja tutkijoille ympäri maata, eivätkä ne välttämättä hyödytä suoraan mitään yliopistosairaaloistamme.

HYKSin kohdalla valtion tutkimustoimintaan kohdentuva tuki on ollut myös täysin eriarvoisessa tilanteessa sen vuoksi, että kaikkien muiden yliopistosairaaloiden yhteydessä toimii valtion tuella rahoitettuja tutkimuslaitoksia. Esimerkiksi Ouluun valmistui Medipolis vuosina 91—92. Sen kokonaiskustannusmäärä oli 80 miljoonaa markkaa. Se toimii välittömästi Oulun yliopistollisen keskussairaalan yhteydessä. Kuopioon on rakenteilla oma kehityskeskuksensa, jonka valtionosuudet tulevat olemaan 32 miljoonan markan luokkaa plus vielä korot päälle. Tampereella on Finnmedi -yksikkö, jonka valtionosuudet olivat 34 miljoonaa markkaa. Lisäksi Tampreelle valmistuu maan ainoa lääketieteellinen osasto Teknillisen korkeakoulun yhteyteen, samoin tietty Punaisen Ristin apuvälineosasto, jonka senkin kustannukset ovat 80 miljoonan markan luokkaa. Turulla on puolestaan oma BioCity, joka valmistuu ilmeisesti tämän vuoden aikana — on valmistumassa — ja jonka kustannusarvio oli 360 miljoonaa markkaa. Näillä kaikilla muilla yliopistosairaaloilla on jo ollut valtion toimesta suoraa tukea niiden tutkimus- ja kehittämistoimintaan. Kaikesta tästä HYKS on ollut ulkopuolella.

Arvoisa puhemies! Edellä esittämieni näkökohtien vuoksi toivonkin, että eduskunta vielä kerran harkitsisi sosiaali- ja terveysvaliokunnan esityksen hylkäämistä ja yhtyisi joko vastalauseiden tai hallituksen alkuperäiseen esitysmuotoon, koska se olisi erikoissairaanhoitomme kannalta järkevin vaihtoehto. Mikäli toisessa äänestyksessä hallituksen lakiesitys hylätään, tulen esittämään kolmannessa käsittelyssä pöytäkirjalausumaa sen puolesta, että HYKSin ja TYKSin eli Turun yliopistollisen keskussairaalan osalta mennään kuitenkin jo hallituksen lakiesityksen esittämään valtionosuuskäytäntöön eikä näiltä sairaaloilta rokotettaisi muiden sairaaloiden siirtymäaikoja.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Kautto on ymmärtänyt asian edelleenkin väärin. (Ed. Kautto: Enkä ole!) Hallitus ehdottaa, että siirrytään uuteen järjestelmään, miten yliopistosairaaloille korvataan lääkärikoulutuksesta ja lääketieteellisestä tutkimuksesta aiheutuneet kulut. Kukaan ei esitä, että uuteen järjestelmään ei siirryttäisi. Ainakaan kukaan sosiaali- ja terveysvaliokunnassa ei ole vastustanut tätä esitystä. Ainoa asia, minkä valiokunta muutti, oli voimaantulosäännös, jossa tehtiin pehmeä lasku niiden kolmen yliopistosairaalan eli Tampereen, Kuopion ja Oulun yliopistollisten sairaaloiden osalta, jotka olisivat kärsineet huomattavat menetykset, noin 15—25 miljoonan markan menetykset vuodessa. Tehtiin siis pehmeä lasku, että näiltä kolmelta sairaalalta vähenee kerrallaan enintään 3 prosenttia edellisen vuoden erityisvaltionosuudesta.

Tämä ei merkitse, että Helsinki ja Turku menettäisivät mitään, vaan edelleen ensi vuoden budjetin määrärahan puitteissa Helsingin yliopistosairaalalle ja Turun yliopistosairaalalle on mahdollisuus antaa huomattavasti tämänvuotista enemmän valtionosuutta. Näin tulee tapahtumaan ja määritellään tarkemmin, miten pisteet jaetaan ja minkälaiset markkamäärät mistäkin väistöskirjasta ja tutkimuksesta ja lääkärintutkinnosta saadaan. Ne määritellään sosiaali- ja terveysministeriön päätöksellä. Siis Helsinki ja Turku tulevat saamaan lisää.

Ed. Kautto väitti myös, että on puhuttu, että Työterveyslaitos ja Kansanterveyslaitos syöttäisivät Helsingin yliopistoa. Emme me ole väittäneet sillä tavalla kuin ed. Kautto asian selvitti. Oli kysymys aivan toisesta asiasta, mutta en sitä ehdi tässä selvittää. Mutta olen jo kertaalleen selvittänyt, mitä olen tällä tarkoittanut.

Ed. Taina (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kautto todellakin selvitti hyvin paljon erikoissairaanhoitoon liityviä asioita ja HYKSin asemaa. Hän mainitsi mm. esimerkiksi Tampereelle tulevan Finnmedin jne. Nämä kaikki ovat tosiasioita, mutta niillä ei ole mitään tekemistä tämän esityksen kanssa, vaan aivan niin kuin ed. Stenius-Kaukonen totesi, tässä on kysymys siitä, että muutetaan tutkimustoiminnasta ja opetuksesta maksettava erityiskorvaus laskennalliseksi. Todella on niin, että tämä muutos on hyväksytty, mutta aivan niin kuin yleensäkin valtionosuusjärjestelmien muutoksissa on tähän haluttu siirtymäsäännös, jolla estetään kovin raju muutos niiden osalta, joiden valtionosuus vähe-

nee. Tampereen, Kuopion ja Oulun lisäksi myös Lastenlinnan sairaala kuuluu häviäjiin. Halutaan siis vain pehmentää laskua sillä tavalla, että siirtymäsäännöksessä todetaan, että lasku olisi 3 prosenttia vuodessa. Siitä huolimatta, että siirtymäsäännöksessä näin todetaan, Turun ja Helsingin saama valtionosuus tulee nousemaan, mikä on ollut tarkoituskin. Tätä laskentajärjestelmää muutetaan.

Ed. A n t v u o r i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minun mielestäni tässä ei tarvita mitään pehmennyksiä siirtymäsäännöksiin, koska tässähän on kysymys siitä, että tähän asti yliopistosairaalat ovat saaneet erityisvaltionosuutta 12 prosenttia käyttömenoistaan ja nyt tämän pykälämuutoksen johdosta muutetaan erityisvaltionosuus laskennalliseksi eli määrätyn pisteytysjärjestelmän mukaan lasketaan osuudet sen mukaan, paljonko koulutetaan lääkäreitä ja paljonko tehdään lääketieteellistä tutkimustoimintaa. Tähän astihan jotkut yliopistosairaalat ovat saaneet enemmän kuin ikään kuin olisivat ansainneet, ja tämä muuttaa vain tilanteen sillä tavalla todelliseksi, että nyt korvataan siitä tehdystä työstä, mikä on tehty eikä kukaan saa sen enempää. Tämäkin on tietysti yhdenlainen säästölaki, mutta siinä mielessä, kun puhutaan todellisista kustannuksista, minä en ymmärrä, miksi tässä pitäisi olla jotain pehmennystä.

Ed. K a u t t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On tietysti kyse siitä, onko nyt jonkun pehmennyksestä tulossa toiselle kovennus. Eli jos vielä ensi vuoden osalta budjettimäärärahoissa on varauksia, jotka sallisivat tällaisen käytännön, niin ei ole missään takuita, että vuosien 95—96 osalta näin olisi. Kaikkihan ovat todenneet, että periaatteessa tämä käytäntö, mikä nyt tässä lakiesityksessä on, on järkevä, oikeudenmukainen ja tarkoituksenmukainen myös sen osalta, miten näiden sairaaloiden toimintaa jatkossa kehitetään ja miten niiden kustannustaso tulee muodostumaan.

Haluan tosiaan tässä yhteydessä vielä huomauttaa, että ne määrät, mitä kerroin ns. ulkokuntapotilaiden hoidosta, kohdentuvat kyllä jatkossa huomattavasti niihin, jotka eivät hyväksy tätä HYKSin oikeudenmukaista valtionosuutta. Niiden määrien on pakko mennä hintoihin ja sitä kautta valitettavasti kaikille tulee tämä kaikista vaativin hoitotaso hyvin kalliiksi.

Mitä tulee muihin tutkimuslaitoksiin, niin toki ne eivät ole suoraan olleet yliopistosairaaloiden osia mutta kyllä sillä tavalla erittäin kiinteästi, että ne sijaitsevat yliopistosairaaloiden vieressä, tekevät yhteistyössä tutkimusta, eikä voida toki väittää, etteivät ne hyödyttäisi yliopistosairaaloita. Hyvä on, että näin on. Mutta en ymmärrä sitä, miksi HYKS, joka halutaan kuitenkin pitää maan johtavana sairaalana, ei saa niitä oikeudenmukaisia määrärahoja, mitkä sille kuuluisivat.

Ed. U. A n t t i l a: Arvoisa puhemies! Erikoissairaanhoidon rahoitus on veitsen terällä niin kuntien rahoituksen puolelta kuin valtionkin osalta. Nyt me keskustelemme erityisvaltionosuudesta, joka on korvaus tutkimuksen ja koulutuksen aiheuttamista lisäkustannuksista yliopistollisille keskussairaaloille.

Mikäli tällainen uudistus ja nämä ristiriidat olisivat tulleet esille vaikkapa neljä vuotta sitten, ongelmaa tuskin olisi pohdittu näinkään pitkään eduskunnassa. Luultavammin olisi ollut helpompi saada jonkinlainen lisämääräraha ja ratkaista ongelma niiltä osin lyhyemmin.

Tässä esityksessähän ehdotetaan, kuten on jo todettukin, että erityiskorvaus perustuisi laskennalliseen kaavaan eikä käyttökustannusperiaatteeseen, kuten tähän mennessä on tapahtunut. Laskennallisuuteen siirtyminen on järkevää. Se ohjaa yhä suurempaan tulosvastuuseen. Tästä lienee eduskunta yksimielinen. Mutta erimielisyydet ovat koskeneet aikataulua ja laskentaperusteita.

Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että opetuksen osuus erityisvaltionosuudesta olisi 45 prosenttia ja tutkimuksen osuus 55 prosenttia. Tämä malli on esitelty sosiaali- ja terveysvaliokunnalle kompromissina. Eri yliopistollisilla keskussairaaloilla on ollut erilaisia intressejä tässä asiassa. Esimerkiksi HYKS olisi kannattanut sitä, että tutkimuksen osuus olisi ollut suurempi, 60 prosenttia, ja opetuksen osuus vastaavasti pienempi.

Tällä perusteella, koska on kyse jo neuvotellusta kompromissista, tuntuu mielestäni kohtuuttomalta, että hallituksen esitykseen esitetään siirtymäsäännöstä, joka käytännössä hidastuttaa laskennallisuuden toteuttamista. Mielestäni jos esimerkiksi me eteläsuomalaiset kansanedustajat olisimme halunneet ajaa kovaa aluepolitiikkaa, olisimme voineet valiokunnassa ajaa läpi sellaista mallia, jossa opetuksen osuus ja tutkimuksen osuus olisi ollut erilainen kuin hallituksen esityksen perusteluissa, mutta emme halunneet lähteä tällaiseen poliittiseen kikkailuun. Mutta toinen osapuoli, kun osapuolijako on nyt tullut hyvinkin

selväksi, lähti kikkailemaan nimenomaan voimaantulosäännöksen sanamuodolla. Kysehän on resurssien jaosta, niukkuuden jakamisesta, ja sen paljaan tosiseikan edessä joudumme tässä tekemään päätöksen. On turha kaunistellen väittää, että kun laskennallisuuteen siirtymisen aikataulua hidastetaan, se ei vaikuttaisi siten, että nimenomaan HYKS ja TYKS häviävät. Hidastettu siirtymäsäännös myös hidastaa tulosvastuullisuuteen siirtymistä. Näin ollen tulen yksityiskohtaisessa käsittelyssä kannattamaan sitä mallia, jossa voimaantulosäännös tässä laissa olisi sama kuin hallituksen esityksessä.

Erikoissairaanhoitolain 47 §:n muuttamisesta virisi sosiaali- ja terveysvaliokunnassa myös koulutus- ja tiedepoliittinen keskustelu. Hallituksen esityksessähän ehdotetaan, että opetuksesta annettava korvaus perustuisi nimenomaan lääkärikoulutuksesta saatuihin pisteisiin ja toisaalta se tutkimus, jonka perusteella korvaukset myönnettäisiin, olisi nimenomaan lääketieteellistä tutkimusta.

Eräät valiokunnan jäsenet ehdottivat laajennusta, joka käy ilmi II vastalauseesta, että hoitotiede yhdistettäisiin tähän. Itse olen esittänyt vielä suurempaa laajennusta, jota perustelen tutkimuspoliittisesti. Näen järkeväksi, että koulutukseksi laskettaisiin lääkärikoulutuksen lisäksi muu terveydenhuollon yliopistotasoinen koulutus ja tieteellisestä tutkimuksesta jätettäisiin pois rajaus. Se olisi vain tieteellinen tutkimus sen tarkemmin määrittelemättä. Toki määrittelyn rajaamisesta jäisi lopullinen vastuu sosiaali- ja terveysministeriölle.

Arvoisa puhemies! Pidän tällaista rajausta erityisen perusteltuna poikkitieteellisistä lähtökohdista. Yhä useammat tutkimuskysymykset edellyttävät laajaa poikkitieteellistä näkemystä ja eri tieteenalojen oppien yhdistämistä. Näin ollen on järkevää, että tutkimushenkilöstöä palkataan sillä perusteella, mikä on heidän kompetenssinsa, ei välttämättä sillä perusteella, mikä on heidän tutkintonsa. Näen, että poikkitieteellinen tutkimus on myös eräs avain niihin suuriin terveydenhuollon ja sairaanhoidon kysymyksiin, joita tällä hetkellä joudutaan ratkomaan. Myös koulutuksen osalta näen muun terveydenhuollon yliopistotasoisen koulutuksen rajauksen siinäkin mielessä järkeväksi, että esimerkiksi hammaslääkärikoulutuksesta on olemassa suunnitelmia, että koulutuspohjaa laajennettaisiin, ja tämä saattaa edellyttää laajentuvaa perehtyneisyyttä myös niihin toimintoihin, joita yliopistollisissa keskussairaaloissa suoritetaan.

Arvoisa puhemies! Näillä perusteluilla tulen yksityiskohtaisessa käsittelyssä ehdottamaan, että lakiehdotuksen 47 § saisi sen muodon kuin on I vastalauseessa.

Ed. Puisto: Arvoisa puhemies! Tämän asian aikaisemmassa käsittelyssä kuten tänäänkin on jo tuotu lain valmistelun peruskysymyksiä esiin. Haluan kuitenkin korostaa vielä sitä, että kun yliopistollisille sairaaloille tulevaa erityisvaltionosuusjärjestelmää suunniteltiin Sairaalaliitossa, niin yleinen ja hyväksytty käsitys siinä vaiheessa oli se, että opetuksen ja tutkimuksen osalta jakoprosentit olisivat 40 ja 60. Tällöin kuitenkin todettiin, että koska Turulla ja erityisesti Helsingillä on paremmat mahdollisuudet tehdä tutkimustyötä, on oikeudenmukaista pehmentää muiden yliopistollisten keskussairaaloiden osalta rahanjakoa, ja siksi muutettiin tämä prosenttisuhde 45/55:ksi eli tässä tapahtui vastaantulo Oulun, Tampereen ja Kuopion osalta.

Tasolasku näiden kohdalla johtuu hyvin suurelta osin siitä, että erikoissairaanhoitolain voimaan tullessa Tampere liitti erikoissairaanhoitopiiriin Pitkäniemen mielisairaalan, jonka kustannukset ovat noin 160 miljoonaa markkaa. Kuopion kustannuksiin tuli lisänä Harjamäen sairaala, jonka kustannukset ovat noin 120 miljoonaa, ja Oulun kustannuksiin lisättiin Oulunsuun sairaalan kustannukset noin 196 miljoonaa markkaa. Vanhalla periaatteella kun maksettiin näistä kustannuksista 12 prosenttia, niin on selvää, että nämä osuudet olivat silloin tuntuvasti suuremmat.

Voi tietysti kysyä, miksi ei esimerkiksi Turku, Turun yliopistollinen keskussairaala ja Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri, liittänyt omia psykiatrisia sairaaloitaan silloin sairaanhoitopiiriin. Tämä on myös aluepolitiikkaa siltä osin, että Turun ja Porin lääninhallitus tulkitsi erikoissairaanhoitolakia siten, ettei psykiatrisia sairaaloita voinut liittää, mutta muut lääninhallitukset hyväksyivät tämän. Tästä johtuu tämä erilaisuus.

Vielä kun näitä taustoja katsotaan, mistä rahaa on tullut, on muistettava, että Tampereen yliopistollinen keskussairaala poikkeaa näistä muista siltä osin mm., että Tampereen yliopisto ei Tampereen yliopistollisen keskussairaalan rakentamiseen ole koskaan osallistunut rahoitusosuudellaan. Siksi Tampere sai ennen erikoissairaanhoitolain voimaantuloa 10 prosenttia korvauksista. Muilla oli jo yliopiston osuus mukana. Lain voimaan tullessa kuitenkin tämä 2 prosentin ero poistui, ja kaikki saivat 12 prosenttia.

Puheet siitä, etteikö Turku menettäisi mitään, ovat väärää tietoa. Mikäli hallituksen esityksen mukaisesti ja näiden sairaalapiirien keskinäisen sopimuksen mukaisesti olisi menetelty, Turun osuus olisi ollut 110 miljoonaa markkaa vuodelle 94, minkä mukaisesti on tehty myös budjetti, samoin kuin muut erikoissairaanhoitopiirit ovat jo joutuneet tekemään oman budjettinsa sovittujen laskelmien mukaisesti. Nyt esitetyn mallin mukaisesti Turun osuus on 95 miljoonaa markkaa. Pudotus on todella suuri näinä päivinä.

Arvoisa puhemies! Olen todella pahoillani siitä, että viesti siitä, miten tärkeästä asiasta on kysymys, ei ole saavuttanut edes kaikkia etelän kansanedustajia. Äänestysluvut 103—47 suureen valiokuntaan lähettämisestä äänestettäessä ovat tältä osin todella surulliset. Suuressa valiokunnassa olisi ollut mahdollisuus kuulla kaikkien sairaanhoitopiirien edustajia ja tehdä oikeudenmukaisia päätöksiä.

Tällä hetkellä näyttää siltä, että eduskunnan enemmistö on valmis tiukan markan aikana ohittamaan oikeudenmukaisuuden, aiemmat sopimukset ja lähtemään valiokunnan käsittelyssä viime metreillä hihasta temmatun alueepoliittisen lobbailun perään. Olen todella pahoillani!

Ed. A n t v u o r i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ed. U. Anttilan puheenvuoron johdosta. Samoin kuin ed. U. Anttilaa minuakin hallituksen lakiesityksessä huolestuttaa se, että koulutus- ja tutkimustoiminta rajataan vain lääkärikoulutukseen ja lääketieteelliseen tutkimukseen. Poikkitieteellinen koulutus- ja tutkimustyö on hyvin merkittävä osa yliopistosairaaloiden tehtäväkenttää. Tulevaisuudessa erityisesti hoitotieteiden osuus tulee korostumaan, koska koko terveydenhuollon alue on jo voimakkaiden muutospaineiden alla. Laaja-alainen koulutus- ja tutkimustoiminta on aivan välttämätöntä, jotta voidaan uudelta pohjalta miettiä hoitokäytäntöjä, hoidon laatua, tehokkuutta ja potilaiden vaikutusmahdollisuuksia. Kysymys ei ole kahden ammattikunnan välisistä valta- tai muistakaan pyrkimyksistä. On vain kysymys muutostarpeen tunnustamisesta ja sen seikan hyväksymisestä, että vaikka lääkärikoulutus ja lääketieteellinen tutkimustyö ovat merkittävä osa yliopistosairaaloiden toimintaa, ne eivät kata kuitenkaan kaikkea. Yksityiskohtaisessa käsittelyssä tulen tekemään hoitotieteen tutkimuksen ja koulutuksen osalta muutosesityksen.

Ed. P e r h o - S a n t a l a : Arvoisa puhemies! Täällä ovat jo edellisissä puheenvuoroissa tulleet varsin perusteellisesti esille ne syyt, miksi on perusteltua pitäytyä hallituksen esityksen mukaisessa voimaantulosäännöksessä siten, että nämä kaavaillut uudistukset astuvat voimaan ensi vuoden alusta. Keskussairaalapiirit ovat budjetoineet ensi vuodelle määrärahansa tämän perusteella, ja siinäkin mielessä tämä on perusteltua, plus siitä syystä, että lain perusteluihin sisältyvät ne jakoperusteet, joiden mukaisesti korvaukset tulevaisuudessa tullaan suorittamaan.

Lakiesityksen yksityiskohtaisessa käsittelyssä tulen olemaan III vastalauseen kannalla elikkä voimaantulosäännöksen säilyttämisessä hallituksen esityksen mukaisena.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

47 §

Keskustelu:

Ed. U. A n t t i l a : Arvoisa puhemies! Ehdotan, että pykälä hyväksyttäisiin I vastalauseen mukaisena.

Ed. H a u t a l a : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. U. Anttilan tekemää ehdotusta.

Ed. A n t v u o r i : Herra puhemies! Ehdotan, että pykälä hyväksyttäisiin II vastalauseen mukaisena, eli hoitotieteellinen tutkimus ja koulutus sisältyisivät ehdotettuun pykälämuutokseen.

Ed. P u i s t o : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Antvuoren tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Keskustelussa on ed. U. Anttila ed. Hautalan kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin I vastalauseen mukaisena.

Ed. Antvuori on ed. Puiston kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin II vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Toinen varapuhemies: Ehdotukset ovat vastakkaisia, joten ensin äänestetään niiden välillä ja sitten voittaneesta mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Äänestys ed. Antvuoren ja ed. U. Anttilan ehdotusten välillä.

Ed. Antvuoren ehdotus "jaa", ed. U. Anttilan ehdotus "ei".

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 113 jaa- ja 10 ei-ääntä, 6 tyhjää; poissa 70. (Ään. 13)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Antvuoren ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Antvuoren ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Mietintö "jaa", ed. Antvuoren ehdotus "ei".

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 72 jaa- ja 40 ei-ääntä; poissa 87. (Ään. 14)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Voimaantulosäännös

Keskustelu:

Ed. Perho-Santala: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että voimaantulosäännös hyväksytään hallituksen esittämässä muodossa eli kuten III vastalauseessa esitetään.

Ed. Antvuori: Herra puhemies! Kannatan ed. Perho-Santalan ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Perho-Santala ed. Antvuoren kannattamana ehdottanut, että voimaantulosäännös hyväksyttäisiin hallituksen esityksen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Perho-Santalan ehdotus "ei".

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 71 jaa- ja 58 ei-ääntä; poissa 70. (Ään. 15)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Ehdotukset laeiksi mittayksiköistä ja mittanormaalijärjestelmästä sekä mittayksiköistä ja mittaamisvälineiden vakaamisesta annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 231
Talousvaliokunnan mietintö n:o 39

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 39. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 1 ja 2 §, 1 luvun otsikko, 3 ja 4 §, 2 luvun otsikko, 5—11 §, 3 luvun otsikko, 12 §, 4 luvun otsikko, 13—16 §, 5 luvun otsikko sekä 17 § ja 6 luvun otsikko, johtolause ja nimike sekä

toisen lakiehdotuksen 18 § ja lain uusi nimike, voimaantulosäännös, johtolause ja lakiehdotuksen nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Ehdotukset laiksi kuluttajansuojalain muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 360/1992 vp
Talousvaliokunnan mietintö n:o 40

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 40. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 1 luvun 3—5 § ja 1 luvun otsikko, 5 luvun 1 ja 2 §, 1 §:n edellä oleva alaotsikko, 3—6 §, 3 §:n edellä oleva alaotsikko, 7—11 §, 7 §:n edellä oleva alaotsikko, 12—15 §, 12 §:n edellä oleva alaotsikko, 16—22 §, 16 §:n edellä oleva alaotsikko, 23—28 §, 23 §:n edellä oleva alaotsikko, 29—32 §, 29 §:n edellä oleva alaotsikko ja 5 luvun otsikko, 8 luvun 1 ja 2 §, 1 §:n edellä oleva alaotsikko, 3—6 §, 3 §:n edellä oleva alaotsikko, 7—11 §, 7 §:n edellä oleva alaotsikko, 12—15 §, 12 §:n edellä oleva alaotsikko, 16—22 §, 16 §:n edellä oleva alaotsikko, 23—31 §, 23 §:n edellä oleva alaotsikko, 32—35 §, 32 §:n edellä oleva alaotsikko ja 8 luvun otsikko, 9 luvun 1 ja 2 §, 1 §:n edellä oleva alaotsikko, 3—6 §, 3 §:n edellä oleva alaotsikko, 7—12 §, 7 §:n edellä oleva alaotsikko, 13—15 §, 13 §:n edellä oleva alaotsikko, 16—22 §, 16 §:n edellä oleva alaotsikko, 23—25 §, 23 §:n edellä oleva alaotsikko, 26—31 §, 26 §:n edellä oleva alaotsikko, 32—34 §, 32 §:n edellä oleva alaotsikko ja 9 luvun otsikko, 11 luvun 1, 1 a—1 d, 2 ja 3 § ja 11 luvun otsikko, johtolause ja nimike,

toisen lakiehdotuksen 1 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

kolmannen lakiehdotuksen 8 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

neljännen lakiehdotuksen 7 luvun 1 § ja luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

viidennen lakiehdotuksen 1 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

kuudennen lakiehdotuksen 8 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Ehdotus laiksi lääninoikeuslain 10 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 144
Lakivaliokunnan mietintö n:o 15

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 15.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Ehdotukset laeiksi jakolain muuttamisesta sekä eräiden muiden asioiden käsittelyä maaoikeudessa koskevien lakien muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 189
Lakivaliokunnan mietintö n:o 16

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 16.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Ehdotukset laiksi metsästyslain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 245
Lakialoite n:o 41
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 20

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 20.

Keskustelu:

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Silloin kun oli hallituksen esityksen lähetekeskustelu, kiinnitin huomiota siihen, että toisaalta on kysymys eduskunnan tekemien virheiden korjaamisesta ja toisaalta nyt hallitus tarjoaa eräällä tavalla vanhan virheen toistamista. Hallituksen esityshän 35 §:n 3 momentin mukaan olisi merkinnyt sitä, että autolla voisi kuljettaa metsästysaseita ja muita aseita vapaasti maastossa, ja sehän ei todellakaan ollut eduskunnan tarkoitus silloin, kun aikoinaan metsästyslakia keväällä säädettiin.

Kuten ennakoin silloin, niin maa- ja metsätalousvaliokunta pysyi harvinaisen selvästi kannallaan ja aivan oikein muutti hallituksen esitystä muotoon, jossa moottoriajoneuvo korvattiin ilmaisulla "moottorikäyttöinen ajoneuvo" ja li-

säksi harvinaisen selväksi tehtiin koko lain sanoma asianomaiselta kohdaltaan eli että metsästysaseen kuljettaminen moottorikäyttöisellä ajoneuvolla maastossa on kielletty. Eli ensin sanotaan harvinaisen selvä kielto ja sitten siihen mahdollinen poikkeus, joka on alkuperäisen hallituksen esityksen mukainen. Olen erinomaisen tyytyväinen siitä, että tähän ratkaisuun päädyttiin ja toivon, että koko eduskunta olisi edelleen tässä asiassa yksimielinen.

Ed. S-L. A n t t i l a : Arvoisa puhemies! Ed. Pulliainen pitkälti jo kertoikin sen, mistä tässä on kyse eli tavallaan valiokunta korjaa sen pienen virheen, joka meille mietintöä laadittaessa tuli. Tämä oli sikäli helppo asia käsitellä, että kun siitä oli tavattoman lyhyt aika, kun olimme viimeksi tämän asian käsitelleet, niin pysyimme sillä kannallamme, mikä meillä silloin oli ja korjasimme ainoastaan siihen tämän "moottorikäyttöinen ajoneuvo". Hallituksen esityshän oli laadittu niin, että olisi ensin kerrottu, mitä saa tehdä ja sitten vasta säädetty poikkeukset. Normaalisti kuitenkin, kun lähdetään siitä, että jos joku asia on kielletty, niin minusta siitä pitää säätää ensin ja siihen vasta tehdä poikkeukset, aivan niin kuin tässä on käytännössä tehty. Toivon, että tämä oikaisee sen ainoan virheen, joka käsittääkseni metsästyslakiin jäi sitä keväällä säädettäessä.

Ed. L e h t o s a a r i : Arvoisa puhemies! Nyt metsästyslaki on täällä toistamiseen käsillä varsin lyhyen ajan sisällä, ja tämä kevätkaudella hyväksytty laki, jota parastaikaa testataan tuolla metsässä ja maastossa, vaatii todella tämmöisen pienen korjauksen. Todettakoon tässä vaiheessa, että tuo keväällä tehty laki on osoittautunut erittäin hyväksi ja toimivaksi ja metsästäjäjoukko on ottanut sen vastaan varsin tyytyväisin mielin. Siinä on annettu metsästäjille paljon vastuuta ja uskon, että metsästäjät tuon vastuun kantavat parhaalla mahdollisella tavalla. Tämä pieni virhe, joka keväällä jäi suuresta syynistä huolimatta tähän, nyt korjaantuu, ja tätä kautta ongelmat, jotka olisivat saattaneet syntyä, tulevat ohitettua.

Valiokunnassa on jätetty vastalause 59 §:ään. Ihan lyhyesti totean, että minusta vastalause ei ole tässä tilanteessa perusteltu, vaan jos tätä hallitusta lähdettäisiin tällä tavalla laajentamaan, siitä tulisi turhan iso. Se on varsin iso jo näinkin ollen ja tällä tavalla siitä tulisi liian kankea hoitamaan näitä asioita tässä valtakunnassa. Nuo tahot, joihin täällä on viitattu, tulevat jo tämän lain mukaan varsin hyvin edustetuiksi.

Herra puhemies! Näillä muutoksilla me saamme nyt erittäin hyvän lain, jolla pärjätään hyvin pitkälle tulevaisuuteen.

Ed. S a a r i o : Arvoisa puhemies! On hyvä muistuttaa, että tämä virhe ei itse asiassa ollut niinkään eduskunnan vaan ministeriön. Nimittäin metsästyslakia käsiteltäessä poikkeuksellisesti meneteltiin siten, että kun valiokunta oli tehnyt poikkeuksellisen suuren määrän muutoksia hallituksen ehdotukseen, annettiin asianomaiselle valmisteluyksikölle tilaisuus kommentoida näitä. Siinä yhteydessä oli myös mahdollisuus esittää arvio eduskunnan tahdosta kieltää aseen kuljettaminen moottorikäyttöisillä, tässä tapauksessa käytimme sanaa "moottoriajoneuvoilla" maastossa. Silloin tätä korjausta ei tullut, joten voi sanoa, että tämä pallo meni kyllä useamman puolustajan läpi.

Mitä tulee itse kysymykseen saada lisää edustajia päättämään Metsästäjäin Keskusjärjestön edustustoon, on kyllä sanottava, että määritellä sitä lukumäärää, joka valtakunnallisia ja merkittäviä järjestöjä on, on hyvin vaikeata. Mieluumminkin olisi puhuttava siitä, että kaikki valtakunnalliset metsästäjäorganisaatiot saavat lähettää edustajansa. Mutta kun tällaista valmistelua ei tehty, ei katsottu kyllä järkeväksi tässä vaiheessa ryhtyä tekemään syvälle menevämpiä muutoksia.

Ed. R ö n t y n e n : Herra puhemies! Ihan hyvä ja kannatettava asia, että nyt ja tällä kertaa korjataan tämä yksi virhe, mikä keväällä jäi metsästyslakiin. Siinähän oli aseen kuljettaminen keväällä siinä muodossa, että esimerkiksi mopolla ei olisi voinut ajaa yleisiä teitä eikä metsäautoteitä aseen kanssa, vaikka ase olisi ollut suojuksessakin. Se oli silloin lapsus.

Mutta mielestäni tuossa laissa on myös takaperoista, mitä olisi vielä voitu ehkä säätää ja ainakin keskustella tässä vaiheessa, nimittäin lintujen ampuminen pellolle, kun sato on korjattu. Se on luvallista tämän lain mukaan. Siitä on yli 30 vuotta, kun sängelle ampuminen kiellettiin. Minä toki uskon ja tiedän, että metsästäjät ovat niin valveutuneita, etteivät he pellolle ammu lintuja, mutta kuitenkin se on mahdollista tänä päivänä.

Toinen asia, mikä myös on mahdollista, on teeren kuvilta metsästys. Se oli ennen vanhaan hyvin kiva ja mukava harrastus ja on tänäkin päivänä luvallista laillisena metsästysaikana, mutta sitä voidaan käyttää väärin sellaisilla alueilla, missä ei ole metsästysseuroja eikä kiin-

tiöitä. Metsästäjä voi ampua useita, jopa kymmeniä lintuja yhtenä aamuna. Tämä ei varmasti ole ollut lain tarkoitus. Varmasti näihin epäkohtiin joudutaan jatkossa vielä palaamaan.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ed. Röntynen kiinnitti itse asiassa hyvin oikeisiin asioihin äsken huomiota, ne ovat vain asetuksella säädettäviä asioita tässä suuressa systeemissä. Pitäisi kyllä todella ehkä miettiä sitä, että pellolta ampumista ja myöskin syyssoitimelta teerien ampumista rajoitettaisiin asetuksella. On loppujen lopuksi aikamoinen määrä palautetta näiltä osin, että eräillä alueilla ei tunnu ihan hyvältä tämä tilanne. Nyt kun tämän syksyn kokemukset on kaikkinensa kerätty, niin varmasti myöskin ministeriössä ja Metsästäjäin Keskusjärjestössä mietitään tätä asiaa perusteellisesti.

Arvoisa puhemies! Toinen asia, johon vielä haluan kiinnittää huomiota, on se, että mitkä ovat valtakunnallisia metsästysalan järjestöjä. Niitähän on itse asiassa aika helppo perustaa valtakunnallisiksi, kun neljästä riistanhoitopiirin alueesta vain kerätään yhdistyksiä mukaan ja siitä muodostuu tällä tavalla valtakunnallinen järjestö. Jos olisi yleinen klausuuli, että kaikki tulevat edustetuiksi Metsästäjäin Keskusjärjestön hallitukseen, niin olisipa siellä aikamoinen tunku, niin kuin ed. Lehtosaaren toimesta tuli todetuksi. Siinä suhteessa tässä tietysti joku raja pitää olla.

Ed. Röntynen: Herra puhemies! Ed. Pulliainen kiinnitti aivan oikein huomiota syyssoitimeen. Puhuessani teeren kuvasta en tarkoittanut sitä, ettei teeriä saisia ampua syyssoitimelta. Eikä pidä tehdä sellaisia lakeja ja asetuksia, joita on mahdoton valvoa. Jos teeri kukertaa jossakin männynlatvassa kuivalla kankaalla syysaamuna ja sitä ei saa ampua, niin ei se varmasti ole lain tarkoitus. Eikä varmasti tarkoitus ole sellaista asetusta säätää, että teeren syyssoidin olisi kiellettu.

Minä hyvin mielelläni istun suon reunassa kuulakkaana syysaamuna seuraamassa, kun aurinko nousee ja suhhauttelee ja nautin elosta ja olosta. Voinpa ampua joskus jonkun teerenkin. Siinä mielessä ei tämmöisiä asetuksia pitäisi säätää, joita on loppujen lopuksi mahdotonta valvoa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Ehdotus opintokeskuslaiksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 119
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 15

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 15.

Keskustelu:

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! Käsittelemme tänään opintokeskuslakia. Monia sivistysjärjestöjä on olemassa, jotka ovat jo kauan toimineet opintokeskuslain turvin. On valitettavaa, että osittain opintokeskukset joutuvat nyt tämän lain yhteydessä eräisiin ongelmiin rahoituksen suhteen. Haluan todeta sen, että vanhemmat järjestöt, kuten Työväen Sivistysliitto ja sivistysliiton opintokeskus, joutuvat vaikeuksiin lähinnä valtionosuuksien maksatuksien kohdalla.

Tiedämme sen, että opintokeskusten tärkein tehtävä on sivistystyön moniarvoisena kansalaisyhteiskunnan rakenteena toimiminen. Opintokeskustoiminta on järjestöllistä sivistystyötä, jossa kansalaisilla on oikeus ja mahdollisuus osallistua omia tavoitteitaan kehittävään opintotoimintaan ja jonka tavoitteista ja muodoista he itse ovat päättämässä. Opintokeskusten toiminta profiloituu eri tavoin niiden aatetaustan ja järjestöpohjan mukaan, ja varmaan useimmat tietävät, että Työväen Sivistysliiton aatepohja on hyvin vanha ja myös tavallaan kestävä sen johdosta, että me olemme pystyneet rakentamaan erittäin hyvän opintokeskustoiminnan.

Sen johdosta olen huolestunut lakiesityksen kohdalla siitä, että opintokeskusten rahoitusjärjestelmä muuttuu yksityiskohtaisesti säädellystä menoperusteisesta valtionavusta suoritusperusteiseen laskennalliseen valtionapuun. Tämä merkitsee osittain opintokeskusten päätösvallan lisääntymistä ja hallintobyrokratian purkamista, mikä ehkä on välttämätöntä. Mutta sen sijaan lain toimeenpanon pääongelmaksi saattaa muodostua opetustuntien jako eri opintokeskusten kesken siten, että siinä huomioidaan toiminnan laatu ja sen vaatima työpanos. Suoriteperusteisen laskennallisen valtionavun tarkoituksena ei ole ohjata opintokeskuksia suoritemäärien ja valtionavun metsästykseen.

Tässä on se todellinen ongelma. Toivon, että asetuksen yhteydessä hallitus voisi kiinnittää erityistä huomiota siihen, että esimerkiksi ns. sitou-

tumattomat opintokeskukset eivät halua korotuksia, koska heille sopii suoritteiden tekeminen mahdollisimman halvalla tuntihinnalla. Jos aiotaan saada tasokasta opetusta, niin myös tässä asiassa hallituksen pitäisi olla erittäin tarkkana silloin, kun asetusta laaditaan ja asetuksesta tehdään lopulliset päätökset.

Oppositioryhmä epäilee tämän lain toimivuutta. Sen johdosta olemme tehneet 23 §:ään muutosehdotuksen, jonka tulemme esittämään toisessa käsittelyssä, mutta haluan tässä yhteydessä tuoda esille sen, että uusi laki ei tule missään tapauksessa toimimaan ilman taloudellisia edellytyksiä. Opintokeskukset astuvan lain myötä uuteen toimintamalliin ja tarvitsevat sen toteuttamiseen riittävät taloudelliset resurssit. Tämän johdosta, arvoisa puhemies, toivonkin, että kaikki ne puolueet, joilla on opintokeskustoimintaa, ottavat huomioon, että ei lakia voi tehdä, jos ei ole riittävää rahoitusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Ehdotukset jätelaiksi, laiksi ympäristölupamenettelylain muuttamisesta sekä laiksi pakkausten jätehuollosta ja valmistamisesta ja laiksi jätehuoltolain 1 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 77
Lakialoite n:o 61/1991 vp
Toivomusaloitteet n:ot 1681, 1682, 1734, 1735 ja 1774/1991 vp sekä 366 ja 371/1992 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 11

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö n:o 11.

Keskustelu:

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Eduskunnassa käsittelemme täysistunnoissa isoja ja pieniä asioita. Tämä on nyt ns. iso asia. Tämä on ympäristöministerin ilmoituksen mukaan ympäristöministeriön olemassaoloajan suurin ja tärkein lakiuudistus. Silloin se on tietysti myös ympäristövaliokunnan 2,5-vuotisen olemassaolon ajan tärkein ja merkittävin lainuudistus.

Lain perustana on Suomen tekemä Eta-sopimus. Kysymyksessä on siis ns. Eta-laki, jonka perusteella me otamme käyttöön Suomessa samantapaisia jätehuoltoa koskevia määräyksiä kuin on Euroopan talousalueella. Tässä mielessä olemme hieman myöhässä. Asian valmistelu kesti kauan, mutta sitä voidaan puolustaa sillä, että esitys oli hallituksessa melkoisen hyvin valmisteltu ja myös valiokunnassa kävimme läpi asiasta perusteellisen asiantuntijakuulemisen.

Tässä yhteydessä haluan kiirehtiä sellaista Eta-lakia, joka meiltä vielä puuttuu tältä hallinnonalalta. Se on ns. yva-lainsäädäntö ympäristöä koskevien arviointien tekemistä varten erilaisten lainsäädäntöhankkeiden yhteydessä. Yva-lainsäädäntö on jäänyt hallituksessa keskinäisten erimielisyyksien varjoon. Olisimme toivoneet, että olisimme sen saaneet itse asiassa jo viime keväänä eduskuntaan käsiteltäväksi. Nyt sitä ei ole vieläkään eduskunnalle annettu. Tässä suhteessa kiirehdimme hallitusta antamaan esityksiä nopeammin, jotta ne voitaisiin Eta-aikataulussa viedä eteenpäin.

Mitä tähän lakiesitykseen tulee, luonnehdin sitä muutamilta keskeisiltä osin lyhyesti. Lakiesitys auttaa meitä määrittelemään sen, mitä on kestävä kehitys jätehuollon alueella, eli meidän tehtävämme on vähentää jätteiden määrää ja niiden haitallisia ominaisuuksia, kierrättää ja hyödyntää jätteitä sekä säästää luonnonvaroja ja suojella ihmisten terveyttä ja ympäristöä. Ensisijainen tavoite on se, että jätteitä tuotetaan niin vähän kuin mahdollista. Jos niitä kuitenkin tuotetaan, niitä pyritään hyödyntämään ja kierrättämään niin paljon kuin mahdollista, ja vasta sitten on vuorossa jätteiden hylkäämisprosessi, esimerkiksi niiden hautaaminen maaperään.

Mitä tulee valiokunnan kannanottoihin, pääosin lakiesityksen olemme hyväksyneet. Olemme hyväksyneet sen säädettäväksi nimenomaan yksinkertaisessa säätämisjärjestyksessä. Vaihtoehtona olisi ollut vaikeutettu säätämisjärjestys, jota olisi tarvittu, jos hallitukselle olisi annettu nykyistä laajempia valtuuksia tämän asian eteenpäin viemisessä. Mutta hyvin pienillä hallituksen lakiesitykseen tehdyillä muutoksilla olemme pystyneet tuomaan lakialoitteen, jonka käsityksemme mukaan tulee mennä normaalissa lainsäätämisjärjestyksessä yksinkertaisesti eduskunnassa läpi. Tässä yhteydessä lausun kiitokseni ed. Nikulalle hänen merkittävästä myötävaikutuksestaan asian säätämisjärjestystä koskevassa valmisteluja kehittelytyössä.

Valiokunnassa olemme muuttaneet lakiesitystä joiltakin osin, mutta keskeisinä pidän niitä kannanottoja, jotka on valiokunnan mietinnössä

esitetty sanalla edellyttää. Yksi näistä edellyttääkäsityksistä, joita valiokunta on ottanut, on se, että hallituksen tulee kiireellisesti valmistella ja antaa eduskunnalle esitys erityisen vakuutus- tai rahastojärjestelmän tuomisesta ympäristövahinkojen korvaamista varten. Tämä on vanha esitys mutta erittäin tarpeellinen. Itse asiassa katsomme, että hallitus ei ole edennyt asiassa riittävän nopeasti, vaikka olemme tätä samaa asiaa edellyttäneet jo aikaisemminkin. Meillä Suomessa täytyy luoda myös taloudelliset edellytykset niitä tilanteita varten, jolloin ympäristövahinkoja sattuu. Meidän on ensin neutralisoitava vahinkojen seuraukset ja myös korvattava ne mahdolliset vahingot, joita aiheutuu luonnollemme ja ympäristöllemme.

Toinen asia, mistä myös valiokunta oli yksimielinen ja jota pidän tärkeänä, on se, että valiokunta on saanut selvityksen, jonka mukaan Suomen EY-neuvotteluissa ei ole päästy tyydyttävällä tavalla selvyyteen siitä, että Suomeen ei tuotaisi muiden maiden ydinjätteitä mahdollisen EY-jäsenyyden oloissa. Hallitus on antanut ymmärtää, että tästä asiasta on neuvotteluissa päästy sopimukseen, mutta meitä se sopimus ei tyydytä. Se tekee mahdolliseksi ydinjätteiden ja käytetyn ydinpolttoaineen tuomisen Suomeen tulevaisuudessa. Nimittäin EY-neuvotteluissa lähdetään siitä, että käytetty ydinpolttoaine voi olla tavara, hyödyke, ja on sovittu siitä, että Suomi ei diskriminoi muista maista mahdollisesti tulevaa käytettyä ydinpolttoainetta siinä tapauksessa, että me hautaamme omaa käytettyä ydinpolttoainetta suomalaiseen maaperään. (Ed. Vähänäkki: Onko parempi, että se kaadetaan Laatokkaan?) Nyt näyttää siltä, että me olemme hautaamassa omat ydinjätteemme Suomeen. Meillä on Olkiluodon osalta tähän pakko ja Loviisan osalta yhä suuremmassa määrin moraalinen velvoite. Jos me louhimme kalliosuojia kotimaisen ydinjätteen hautaamiseksi omaan maaperään, niin meillä ei ole sen mukaisesti, mitkä EY:ssä ovat hyödykkeitä koskevat periaatteet, oikeutta diskriminoida muualta tulevan ydinjätteen tuontia Suomeen. Tältä osin, jos meillä on omia kalliovarastoja, me saatamme joutua ottamaan tänne myös muiden EY-maiden ydinjätteitä. Viime kädessä asian ratkaisee EY-tuomioistuin.

Tältä osin valiokunta ei ole tyytyväinen nyt saavutettuun neuvottelutulokseen vaan edellyttää, että EY-neuvotteluissa tästä asiasta huolehditaan siten, että Suomeen ei tarvitse ottaa EY-maiden ydinjätteitä, tai sitten vaihtoehtoisesti säädetään laki, jolla kielletään ydinjätteen tuominen Suomeen. Viimeksi mainittu vaihtoehto, että säädettäisiin asiasta laki, on varmasti tehokkaampi tapa. EY-neuvotteluissa mahdollisesti sovittavat ratkaisut ovat edelleenkin sellaisia, että niiden on vaikea katsoa turvaavan tulevaisuudessa, että tänne ei tulisi ydinjätteitä.

Eli tämän asian käsittelyn yhteydessä olemme päätyneet esittämään, että Suomen täytyisi pitää kiinni eduskunnan EY-neuvotteluissa asettamasta tavoitteesta, jonka mukaan Suomeen ei tuoda muiden maiden ydinjätteitä, entistä tarkemmin ja perusteellisemmin. Tällä hetkellä asiasta ei ole vielä tyydyttävää ratkaisua, vaikka Suomen EY-neuvottelijat ovat sanoneet, että sellainen olisi. Meidän mielestämme sellaista ei ole saatujen selvitysten mukaan.

Kolmas asia, jossa eduskunta on ottanut laajemmin kantaa tähän esitykseen, on se, että meillä täytyy säätää laki kaivosjätteen suhteesta muuhun jätelainsäädäntöön. EY:ssä on sellainen käytäntö, että kaivosjätteestä säädetään jätelaissa, ja sama käytäntö on nyt myös meidän hyväksymässämme jätelakiesityksessä. Me katsomme tarkoituksenmukaiseksi, että vielä erikseen kaivoslakia muutetaan sillä tavalla, että siinä otetaan huomioon kaivostoiminnan luonne ja jätelaista seuraavat mahdolliset velvoitteet kaivostoiminnalle niin, että tämä asia tulee tyydyttävällä tavalla Suomessa hoidetuksi. Eli ensisijainen laki, joka säätää kaivosjätteestä, on nyt käsillä oleva jätelaki, mutta sen lisäksi katsomme, että kaivoslaissa pitäisi mahdollisesti ottaa huomioon niitä määräyksiä, jotka koskevat kaivosjätteen hyväksikäyttöä ja sen jälkeistä hautaamista maaperään.

Tämä on erityisen suuri ongelma tällä hetkellä, koska Suomen kaivoslaki on hyvin liberaali ja tekee mahdolliseksi sen, että vallataan joku alue kaivostoimintaa varten eikä siellä noudateta sellaisia määräyksiä, jotka ovat tärkeitä ympäristön puolustamiseksi ja suojelemiseksi ja jätelain määräysten noudattamiseksi viimeisen päälle. Toivon, että tämä porsaanreikä poistuu. Tämän lain myötä se poistuukin, eli se, että kaivosvaltaus tekisi mahdolliseksi ympäristöä vahingoittavan toiminnan. Jäämme odottamaan sitä, että hallitus myös kaivoslain muutosesityksen yhteydessä tarkentaa niitä määräyksiä, joita on kaivosjätteestä.

Herra puhemies! Nämä ovat niitä keskeisiä periaatteita, jotka jätelain valiokuntakäsittelyn yhteydessä ovat tulleet esille, jotka ovat isoja ja tärkeitä asioita ja joiden toivomme, varsinkin kun ne ovat valiokunnassa yksimielisesti hyväksyttyjä, läpäisevän myös eduskunnan ja tulevan

asianmukaisesti huomioon otetuiksi hallituksen toiminnassa.

Jätelain läpivienti valiokunnassa on ollut sangen yksimielinen ja osoittaa myös sitä, että hallituksen esitys oli hyvin ja huolellisesti valmisteltu. Se osoittaa myös mielestäni eduskunnalta kiitettävää työskentelytapaa silloin, kun halutaan tehdä hyviä lakeja isoista ja tärkeistä asioista.

Ed. K a a r i l a h t i : Arvoisa puhemies! Kuten ympäristövaliokunnan puheenjohtaja ed. Seppänen totesi, tämä laki on erittäin tarpeellinen. Tämä on iso asia. Sitä on pitkään valmisteltu. Itse en aio puheenvuorossani puuttua itse lain sisältöön. Tarkastelen asiaa perustuslakivaliokunnan antaman lausunnon pohjalta.

Perustuslakivaliokunta päätyi ponnessaan ensimmäisen lain osalta vaikeutettuun säätämisjärjestykseen eli valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n mukaiseen säätämisjärjestykseen erityisesti ensimmäisen lain neljän lausunnossa esitetyn pykälän osalta.

Yleisesti ei voi katsoa, että vaikeutettua säätämisjärjestystä tulisi käyttää säädettäessä jätelakia, toisin sanoen että siinä kajottaisiin kansalaisten perustuslaissa turvattuihin oikeuksiin. Tämä ei liene ollutkaan valmistelun tarkoitus, koska itse hallituksen esityksessä esitettiin sitä hyväksyttäväksi tavallisena lakina.

Perustuslakivaliokunta päätyi asiantuntijoita kuultuaan ensimmäisen lain osalta vaikeutettuun säätämisjärjestykseen lausunnossa ilmenevien perustelujen mukaisesti. Valiokunta esitti, mitkä neljä kohtaa vaativat vaikeutettua säätämisjärjestystä. Valiokunta esitti myös sen enempää niiden sisältöä muokkaamatta suuntaa-antavasti, miten kyseisiä pykäliä tulisi muuttaa, jotta asia voitaisiin käsitellä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä.

Asia, johon haluan kiinnittää huomiota vakavasti ja joka vaatii mielestäni periaatteellista pohdintaa ja mahdollisesti myös säädöksiä, on kysymykseen muotoon puettuna: Kuka ottaa tai missä otetaan kantaa säätämisjärjestykseen? Esitän kaksi tapaa, en välttämättä ainoat, mutta kaksi tapaa, kun pyritään pois vaikeutetusta säätämisjärjestyksestä eli muutetaan hallituksen esitystä.

Ensimmäinen on: Kun perustuslakivaliokunta toteaa asiantuntijoita kuultuaan kyseisen asian vaativan VJ 67 §:ää eli vaikeutettua säätämisjärjestystä ja perustuslakivaliokunta esittää muotoillut pykälämuutokset, jotta esitys menisi läpi tavallisena lakina, sen jälkeen erikoisvaliokunta tekee nämä perustuslakivaliokunnan esittämät ja muotoilemat muutokset. Tässä en näe ongelmia siltä osin kuin perustuslakivaliokunta esittämistään muutoksista on kuullut mm. valtiosääntöasiantuntijoita.

Toinen tapa, joka mielestäni nyt on kysymyksessä, on, että perustuslakivaliokunta kyseessä olevan ensimmäisen lain osalta esitti vaikeutettua säätämisjärjestystä, lausui suuntaa-antavasti, miten tulisi muuttaa pykäliä, mutta ei tehnyt itse muotoiluja pykäliin. Siitä seurauksena ympäristövaliokunta selittää, mitä hallituksen esityksessä on tarkoitettu ja muotoilee pykälät tavallisen lain säätämisjärjestyksen mukaisiksi.

Ongelma mielestäni on, ettei ympäristövaliokunta muotoilujen jälkeen, joilla se tulkitsee säätämisjärjestystä, ole kuullut ainoatakaan valtiosääntöoikeuden ja säätämisjärjestyksen asiantuntijaa. Se ilmenee ympäristövaliokunnan mietinnön ensimmäiseltä sivulta, jossa ovat kuullut asiantuntijat. Eikä asiasta ole pyydetty uudelleen myöskään perustuslakivaliokunnan lausuntoa. Tällä en millään muodoin tarkoita, että perustuslakivaliokunnan jäsenenä kaipaisin sinne lisää töitä, niitä on aivan riittävästi tälläkin hetkellä (Ed. Nikula: Ja lisää tulee!) — ja lisää on tulossa — mutta asia, kuten jo totesin, on periaatteellinen aukko meidän säädöksissämme.

Siis nyt on ensimmäisen lain osalta merkittävien muutosten jälkeen ympäristövaliokunta päätynyt siihen, että esitys on säätämisjärjestykseltään valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n mukainen tavallinen laki. Mihin asiantuntemukseen tämä harkinta perustuu?

Ympäristövaliokunnan puheenjohtaja totesi, että hänen käsittääkseen tämä menee läpi tavallisena lakina. Käytännössä, olen kuullut tänään, on ollut tapana, että epävirallisesti kuullaan perustuslakivaliokunnan sihteeriä ja puheenjohtajaa. Voidaanko tällaista menettelyä pitää riittävänä, vielä kun otetaan huomioon, että aiemmilla säätämisjärjestystulkinnoilla on merkittävä asema perustuslakivaliokunnan tulevissa lausunnoissa ja mietinnöissä? Miten niissä tulisi tarkastella erikoisvaliokuntien antamaa säätämisjärjestystulkintaa? En tarkoita vain nyt kyseessä olevaa jätelakiesitystä vaan asiaa periaatteellisena kysymyksenä.

Viime kädessä puhemies valtiopäiväjärjestyksen 55 §:n 1 momentin mukaan valvoo, ettei mitään perustuslakien vastaista oteta keskusteltavaksi täysistuntoihin. En tiedä, miten tämä valvonta yleensä tapahtuu. Olen kuitenkin tänään kuullut, että puhemies voi kuulla perustuslakivaliokunnan sihteeriä asiasta. En kyseenalaista sih-

teerin asiantuntemusta kuten en myöskään puhemiehen asiantuntemusta, mutta, arvoisa puhemies, mielestäni näin ei pidä olla, vaikka se olisi yleinen käytäntö ollut ja yleinen tapa. Yhden virkamiehen, viranhaltijan, asiantuntemus mielestäni ei ole riittävä arvioitaessa säätämisjärjestystä.

Arvoisa puhemies! Mielestäni oikeusministeriön on välittömästi ryhdyttävä paikkaamaan aukkoa, joka nyt on lainsäädännössä sen säätämisjärjestyksen arvioinnissa.

Mitä tulee jätelakiin, kuten alussa totesin, se on merkityksellinen ja tarpeellinen, sitä on pitkään valmisteltu, mutta epäröiden luotan siihen, että puhemies on tutkinut ympäristövaliokunnan muuttamien pykälien olevan perustuslain mukaisia. Kyseenalaiseksi jää kuitenkin se, pitäisikö laki siitä huolimatta delegoinnin osalta säätää valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n eli vaikeutetun säätämisjärjestyksen mukaisesti. Näihin muutoksiin yksityiskohtaisesti ei ole ollut tänään aikaa perehtyä, valiokunnan mietintöhän jaettiin tänään pöydille.

Ed. N i i n i s t ö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tähän kontrollijärjestelmään, jota ed. Kaarilahti kuvasi, kuuluu tietysti ensisijaisesti oleellisena osana se, että perustuslakivaliokunta riittävän yksiselitteisesti ilmaisee näkemyksensä siitä, missä kohdin lakiehdotus vaatii perustuslain säätämisjärjestyksen. Jos tuo yksilöinti on riittävä, erikoisvaliokunta kykenee kyllä noudattamaan sanoisinko annettuja säveliä.

Mitä tähän ehdotukseen tulee, ymmärtääkseni tämä on paikattu juuri sillä tavalla, että jätelaki voidaan tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä täällä säätää.

Ed. S e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin myös sanoa, että tämä on huolellisesti tältä osin pyritty käymään läpi ja valmistelemaan. Ainahan edustajilla on mahdollisuus johtolauseen hyväksymisen yhteydessä tehdä ehdotus siitä, että ei hyväksyttäisi sitä johtolausetta, jonka tässä olemme ehdottaneet hyväksyttäväksi ja joka myöskin on hallituksen ehdotuksessa ehdotettu hyväksyttäväksi.

Minä myönnän, että ed. Kaarilahden puheenvuoro oli periaatteessa oikea ja hän kiinnitti huomion merkittävään asiaan, mutta katson, että valiokunta on tältä osin kyllä valmistellut tämän asian huolellisesti ja asiaan kuuluvalla tavalla perustuslakivaliokunnan kannan kuunnellen. Meillä oli jopa valmiutta jossakin vaiheessa laki säätää vaikeutetussa säätämisjärjestyksessä, koska poliittisesti tällä lailla on hyvin suuri kannatus tässä eduskunnassa, mutta niillä muutoksilla, joita nyt olemme tehneet, katsomme, että perustuslakivaliokunnan riittävän selvästi yksilöimät huomautukset on otettu huomioon.

Ed. N i k u l a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Voin näihin vastauspuheenvuoroihin hyvin pitkälti yhtyä. Kiitän valiokunnan puheenjohtaja Seppästä, että hän mainitsi nimeni, kun on yritetty veistellä näitä pykäliä perustuslain kanssa ristiriidattomaan muotoon. Ei se kovin merkittävää ollut, yhden sanan lisääminen yhteen momenttiin. Mutta tällä tavoin laista saadaan järkevämpi.

Arvoisa puhemies! Olen myös samaa mieltä, että ed. Kaarilahti otti esille hyvin tärkeän kysymyksen, mutta niin kuin perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja totesi, tähän on olemassa verraten luotettava menettely.

Koko tämä meidän menettelymme, että voidaan ikään kuin perustuslain vastainen laki säätää käyttäen perustuslain säätämisjärjestystä, on hyvin omituinen. Sitä ei muualla tunneta. Kun se on kerran keksitty, siihen törmätään aina kun vähänkin tuntuu, että pohja ottaa kiinni johonkin perusoikeuteen, niin kuin nyt tässä. Meillä on melkein 700 kertaa eduskunnan historiassa tätä menettelyä käytetty. Monissa muissa maissa, missä tätä menettelyä ei ole, tulkitaan lakia järkevästi sen tarkoituksen mukaisesti. Täällä, jos tuijotetaan yksittäisiä momentteja tai kohtia, kuten perustuslakivaliokunnan asiantuntijat, niin voidaan havaita, että herranen aika, sehän menee nyt omaisuudensuojan kanssa hakaukseen tai ristiriitaan. Mutta jos luetaan koko laki ja katsotaan, mitä varten ne valtuudet ovat olemassa — tässähän on menetelty niin, että tavoitteet ja periaatteet asetetaan yhdessä säännöksessä ja toisessa sitten toimivallat niiden saavuttamiseksi — niin minulla on se käsitys, ettei tämä alkuperäinenkään sanamuoto niin hirveän vakava olisi ollut.

Jos meillä ei olisi tätä mahdollisuutta, mihin ed. Kaarilahti viittasi, tämä olisi sitten säädetty tavallisena lakina lähtien siitä, että näitä valtuuksia sovelletaan vain niiden tavoitteiden ja niiden tarkoitusperien saavuttamiseksi, joita tällä lailla halutaan toteuttaa. Se on yleinen hallinnollinen periaate, että toimivaltuuksia saadaan käyttää vain sen tarkoituksen toteuttamiseksi, johon ne on annettu.

Eli meillä helposti nostetaan perustuslaillinen kiista asioista, joihin se ei oikeastaan kuulu.

Ed. Kaarilahti (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pitkälti voin yhtyä ed. Nikulan näkemyksiin. Olen samaa mieltä nimenomaan tästä järkevästä tulkinnasta. Mutta silloin kun on kysymys perustuslain säätämisjärjestystulkinnoista, niin jos yleinen käytäntö on, että riittävät sihteerin ja puheenjohtajan antamat epäviralliset lausunnot säätämisjärjestyksestä erikoisvaliokunnan pykäliä muutettaessa tai sen jälkeen, niin mielestäni parempi tapa ja käytäntö olisi, että silloin pyydettäisiin perustuslakivaliokunnalta lausunto. Ei se tarkoita sitä, että perustuslakivaliokunnan uusi lausunto olisi pitkä prosessi, mutta väittäisin, että siellä on objektiivisempi ja laajempi asiantuntemus käytettävissä, jolloin mahdollisesti ehkäistään ennalta jatkossa tulevia säätämisjärjestystulkintoja, jotka ovat, kuten jo puheenvuorossani sanoin, hyvin merkittävä perusta, kun perustuslakivaliokunta jatkossa antaa tulkintoja säätämisjärjestyksestä.

Ed. Markkula: Arvoisa puhemies! Nyt käsittelyssä olevan jätelain toimiala on laajempi kuin vielä voimassa olevan jätehuoltolain. Uusi laki ei koske enää ainoastaan jo muodostuneita jätteitä, vaan ongelmiin puututaan jo ennalta tuotannon suunnittelussa ja järjestämisessä sekä tuotteiden valmistuksessa ja maahantuonnissa. Toimialan laajennus onkin välttämätön. Se on välttämätön myös lainsäädännön harmonisoinnin takia. Tämä laajennus on saanut paljon myönteistä palautetta, mutta paljon on kuultu myös kriittisiä äänenpainoja.

Yhdysvallat ja Saksa ovat olleet viime vuosina jätehuollon edelläkävijöitä. Esimerkiksi vapaan liiketoiminnan ja vähäisen yhteiskunnallisen säätelyn esikuvamaassa Yhdysvalloissa on useissa osavaltioissa pakollinen, kaikkia hallinnon tasoja ja asukkaita velvoittava kierrätyslaki. Yhdysvalloissa ensimmäisissä uuden ajan kierrätysohjelmissa on saatu yhdyskuntajätteen määrä vähenemään jätteitä välttämällä, materiaalisesti kierrättämällä ja kompostoimalla lähes puolella. Saksassa talousjätteestä on saatu kierrätetyksi materiaalisesti ja kompostoimalla jopa 60 prosenttia.

Vain ennalta ehkäisevin toimin pystytään puuttumaan jätteiden muodostumiseen sekä niiden määrään ja laatuun. Näitä kysymyksiä ei ole mahdollista ratkaista enää jätehuollossa. Jätehuollon tehtävänä on ainoastaan huolehtia siitä, että syntyneet jätteet hoidetaan asianmukaisesti joko tuotannon tai luonnon kiertokulkuun aiheuttamatta haittaa ympäristölle tai ihmisten terveydelle. Uusi jätelaki merkitsee elinkaariajattelun ja kestävän kehityksen periaatteen soveltamista tuotantoon, kulutukseen ja jätehuoltoon eli yhteiskunnan koko materiaalituotantoon.

Jätteiden kierrätyksen onnistuminen edellyttää julkisen vallan toimenpiteiden lisäksi kansalaisten voimakasta osallistumista. Asukkaita on motivoitava lajitteluun. Heille on julkisen vallan järjestettävä mahdollisuudet jätteiden lajitteluun esimerkiksi erottelemalla hyötyjätteet muun jätteen joukosta. Elinkaariajatteluun ja kestävän kehityksen periaatteeseen nojautuvan toimintapolitiikan toteuttaminen yhteiskunnassa edellyttää muutoksia jokaisen kuluttajan käyttäytymisessä ja asenteissa. Kaikelta tuotantotoiminnalta, ei siis yksin teollisuudelta vaan myös maa- ja metsätaloudelta, kaivostoiminnalta, rakennustuotannolta ja palvelutuotannolta se edellyttää tuotantotapojen ja -menetelmien sekä tuotannossa käytettävien aineiden samoin kuin valmistettavien tuotteiden uudelleenarviointia ja sen pohjalta tehtäviä muutoksia. Myös viranomaisten on sisäistettävä nämä periaatteet toimintansa tueksi.

Tuotannon ja kulutuksen muuttaminen kestävälle perustalle on ihmiskunnan tulevaisuuden ja koko ympäristöpolitiikan ydinkysymys. Sen ratkaiseminen ei ole mahdollista lyhyellä aikavälillä, mutta osaratkaisujen tekeminen on aloitettava jo heti. Yhtä selvää on, että tämä vaatii laajaa kansainvälistä yhteistyötä. Yhdessä maassa ratkaisuja on mahdollista toteuttaa vain osittain ja rajoitetussa määrin. Maailmanlaajuisesti ja laajalla talousalueella voidaan edetä nopeammin. Tässä mielessä Suomen Euroopan liiton jäsenyys on välttämätön. Maailmanlaajuisesti näitä kysymyksiä on käsitelty mm. YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssissa.

Arvoisa puhemies! Uudessa jätelaissa on kysymys keskeisen ympäristönsuojelulainsäädännön perustavaa laatua olevasta uudistamisesta ja sen yhtenäistämisestä Euroopan liiton parhaillaan laajan uudistuksen kohteena olevan jätealan lainsäädännön kanssa. Uudistuksen kustannusvaikutukset sen toimeenpanijoiden kannalta eivät ole toimeenpanon alkuvuosina sen suuremmat kuin voimassa olevan ja kumottavaksi ehdotetun jätehuoltolain kustannusvaikutukset. Olennaisia lisäkustannuksia on odotettavissa vuosikymmenen puolivälistä alkaen. Tuolloin kustannuksia katsotaan aiheutuvan pääosin EL:n parhaillaan valmisteilla olevan jätehuollon laatutason parantamiseen tähtäävien erityisdirektiivien toimeenpanosta. Tällaisia ovat erityisesti valmisteilla olevat direktiivit kaatopaikoista, vaarallisen jätteen poltosta sekä pakkauksista ja pakkausjätteistä.

Euroopassa tapahtuva kehitys jätehuollon puolella osoittaa mielestäni siten, että ympäristökysymykset ovat Euroopan liitossa tulossa yhä keskeisemmälle sijalle. Euroopan liitossa kehitys kulkee kovin nopeaa vauhtia, ja lakiesitys merkitsee sitä, ettei Suomi tule jäämään jätehuollossa tästä kehityksestä jälkeen.

Ed. H a u t a l a : Arvoisa puhemies! Minunkin mielestäni laki on hyvin selkeä parannus nykytilanteeseen, ja aion luonnollisesti äänestää sen hyväksymisen puolesta kolmannessa käsittelyssä. Olen kuitenkin sitä mieltä, että hyviä tavoitteita olisi pitänyt lähteä toteuttamaan paljon vauhdikkaammin eli eduskunnan pitäisi antaa selkeämmät ja vankemmat keinot, joilla jätteiden syntyä voidaan ehkäistä ja vähentää. Sen takia teen lain toisessa käsittelyssä muutosehdotuksia, joilla annetaan tällaisia keinoja.

Arvoisa puhemies! On tullut esiin, että hyvin suuri osa keskustelusta on käyty siitä, miten laki pitää säätää. Ehkä kaikkein huvittavin yksityiskohta tässä keskustelussa on ollut se, että perustuslakivaliokunta, joka ei todellakaan jäteasiaa kovin syvällisesti saata ymmärtää eikä siltä sitä voida edellyttääkään, on luullut, että jätelaissa halutaan rajoittaa kansalaisten liikkumisvapautta, hallitusmuodon kansalaisille takaamaa vapautta liikkua, kun laissa ehdotetaan, että saastunut maa-alue pitää eristää. Tällä tavalla sitten ympäristövaliokunta joutui esittämään lakiin täsmennyksenä, että eristäminen tapahtuu saastumisen leviämisen ehkäisemiseksi.

Mitä tällä sitten käytännössä voidaan tarkoittaa? Se voi olla jotakin sellaista, että tehdään joitakin maanalaisia esteitä, ettei esimerkiksi maahan valunut öljy pääse leviämään laajemmalle. Tämän vaarallisemmasta kansalaisten vapauksien rajoittamisesta ei tässä asiassa ole ollut kysymys.

Ehdotan, että jätelain yhteydessä eduskunta hyväksyisi kolmannessa käsittelyssä lausuman, jonka tuon eduskuntaan ja jonka mukaan ryhdyttäisiin toimenpiteisiin valtion jätemaksujärjestelmän ottamiseksi käyttöön mahdollisimman pian. Perustan ehdotukseni, joka ei siis sisälly valiokunnan mietintöön eikä lakiehdotukseen, Tanskan kokemuksiin. Tanskassa on ollut erittäin hyviä kokemuksia siitä, että kaatopaikalle tuodusta jätteestä on kerätty maksu, siinä 180 Tanskan kruunua tonnilta. Tällä rahalla sitten on rakennettu jätteiden hyötykäyttöön ja uudelleenkäyttöön sekä kierrätykseen tarkoitettu infrastruktuuri, koska sehän ei synny ilmaiseksi. Tarvitaan erilaisia teollisia ja pienteollisia järjestelmiä, joilla kierrätystä ja uudelleenkäyttöä voidaan edistää.

Olisin myös nähnyt hyväksi, että jätelaissa olisi säädetty vieläkin enemmän toimivaltuuksia valtioneuvostolle. Näistähän on tullut kova poru. Teollisuus on ollut kauhuissaan ja ajatellut, että nyt annetaan valtioneuvostolle oikeus puuttua taloudellisen toiminnan vapauden perusperiaatteeseen. Ymmärtääkseni tästäkin näkökulmasta jätelakiin on yritetty vaikuttaa hyvin voimakkaasti ihan käsittelyn loppuvaiheessa.

Itse olisin palauttamassa jätelakiin sellaisen mahdollisuuden, että valtioneuvosto voisi antaa määräyksiä myös tuotteen ominaisuuksista. Tässä ei ole mitään kovin merkillistä sen takia, että monissa EY-maissa ja itse asiassa koko EY-jäteajattelussa on sellainen periaate, että voidaan puuttua jopa esimerkiksi pakkausten materiaaleihin, mikäli ei muulla tavalla päästä siihen, että jätteiden määrä vähenee. Tätä pelätään mielestäni turhaan. On varmaa, että näitä toimivaltuuksia valtioneuvosto voisi käyttää ainoastaan lain yleisten velvollisuuksien puitteissa. Sitä ei voitaisi soveltaa mihin tahansa.

Arvoisa puhemies! Olen pitänyt vähän outona sitä, että kun kuntataso joutuu vastaamaan käytännössä hyvin pitkälle lain toteuttamisesta, nimenomaan kuntien keskusjärjestöjen vaatimuksesta laista on poistettu se, että kunnissa pitäisi tehdä jätesuunnitelma. Ilmeisesti kunnissa pelätään, että taas valtio holhoaa ja edistää jonkinlaista suunnitelmataloutta, mutta siitä nyt ei tosiaankaan ole kysymys, vaan kysymys on siitä, että jotta kunta voisi edistää hyödyllisiä uusia asioita, esimerkiksi pienkompostointia, varmasti tarvitaan suunnitelma, että sitä voidaan pitää jonkinlaisena toiminnan kehittämisenä. Lakihan rajoittaa suunnitteluvelvollisuuden nyt valtakunnan ja läänin tasoille, mikä mielestäni ei ole riittävää.

Lakiesitys parani valiokunnassa monessa suhteessa. Esimerkiksi valiokunta halusi ottaa mukaan yhä enemmän kansalaisjärjestöjä ja yhdistyksiä saattamaan vireille asioita, jotka koskevat jotakin rikettä tai laiminlyöntiä, joka on lain periaatteen vastaista. Esimerkiksi nyt yhdistys, jonka yhtenä tarkoituksena on ympäristönsuojelun edistäminen, voi saattaa vireille esimerkiksi saastunutta maa-aluetta tai roskaantumista koskevan asian, kun se oli hallituksen esityksessä paljon tiukemmin rajattu.

Valiokunta paransi lakiesitystä myös sillä tavalla, että kunnille palautettiin velvollisuus neuvoa ja valistaa ihmisiä laista, ja sitä pidän erittäin

tärkeänä, koska kuinkapa muuten jätteiden määrää pystyttäisiin vähentämään ja niiden syntyä ehkäisemään.

Ed. R a s k : Herra puhemies! Nyt käsittelyssä oleva uusi jätelaki on edellisten puhujienkin mukaan todettu hyvin tarpeelliseksi. Lakia on odotettu, sillä 1970-luvulta peräisin oleva jätehuoltolaki ei enää vastannut yhteiskunnan tämän päivän vaatimuksia. Jos asiaa oikein ajattelee, itse asiassa laki olisi pitänyt säätää jo 80-luvun kovina kulutuksen ja pakkaushysterian vuosina, mutta hyvä nytkin. Nyt lain säätämistä joudutti tarve yhtenäistää lainsäädäntömme Euroopan yhteisön lainsäädäntöä vastaavaksi.

Minusta erityisen merkityksellistä oli, että valiokunnassa yksimielisesti voitiin hyväksyä mietintöön ponsi siitä, että Suomen tulee voida säilyttää nykyinen oikeutensa vapaasti harkita, salliko se alueelleen ulkomaisen ydinjätteen kuljettamisen, varastoimisen tai loppusijoittamisen. Tämä mielestäni oli erityisen merkityksellistä sen tähden, että jätelakihan ei koske ydinjätteitä, mutta periaatteellista on se, että eduskunnassa on yhteinen huoli siitä, että ulkomaista ydinjätettä ei tuotaisi maahan.

Syksyn aikana on salissa pitkään ja hartaasti ja monessa eri yhteydessä puhuttu roskista ja roskapankeista, mutta nyt vasta on itse asiassa varsinaisesti päästy asiaan.

Tiedot Suomen jätemääristä ja -laadusta perustuvat edelleenkin suurelta osin arvioihin. Suomen vuotuinen jätekertymä on noin 65—70 miljoonaa tonnia, josta yksi kolmasosa on kaivannaisteollisuuden jätettä, yksi kolmasosa maatalouden jätteitä ja viimeinen kolmannes sisältää yhdyskuntajätteet, teollisuuden rakennustoiminnan jätteet sekä jätevesilietteet ja ongelmajätteet. Näitä yhdyskuntajätteitä, kotitalouksien, toimistojen ja kaupan jätteitä kertyy 3,1 miljoonaa tonnia vuodessa, ja niistä kuskataan reilut 2 miljoonaa tonnia kaatopaikoille, joita meillä tällä hetkellä on Suomessa vajaa 600.

Tämä laki on hyvin edistyksellinen, koska se tukee voimakkaasti ennaltaehkäisyä. Jätteiden määrää ja niiden haitallisia ominaisuuksia vähennetään, edistetään jätteiden kierrätystä, järjestetään jätteiden asianmukainen käsittely jne. Siis toistan, laki on erityisen edistyksellinen painottaessaan ennaltaehkäisyä aikana, jolloin meillä sosiaali- ja terveydenhuollossa valtionosuuksien leikkauksien tähden ollaan ajamassa ennaltaehkäisy alas. Lastenneuvoloiden ja äitiysneuvoloiden toimintaedellytykset ovat heikentyneet, ja näiden toimintojen hankaloittaminen tulee tulevaisuudessa kyllä kostautumaan. Silti on tietysti hyväksyttävää, että jätehuollossa noudatetaan hyväksi havaittua ennaltaehkäisyn periaatetta.

Valiokunnassa lisättiinkin lakiin uusi jäteneuvontaa koskeva pykälä. Tässä pykälässä todetaan, että kunnan on huolehdittava tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten täytäntöönpanemiseksi tarpeellisista neuvonta-, tiedotus- ja valistustehtävistä. Tässä annetaan kunnille lisätehtäviä, uusia normeja. Periaatteessa on oikein, että jätteistä ensisijaisesti huolehditaan noudattaen läheisyys- ja omavaraisuusperiaatetta eli mahdollisimman pian ja lähellä niiden syntypaikkaa ne käsitellään. Ristiriita onkin siinä, että selvitysmies Timo Relander ehdotti maaliskuussa ilmestyneessä raportissaan kuntataloudesta pikaisesti selvitettäväksi mahdollisuutta kuntien lakisääteisten tehtävien ja velvoitteiden vähentämiseksi. Nyt näitä velvoitteita lisätään.

Jätelakiin joudutaan varsin pian tekemään muutoksia, koska ympäristöhallinnon organisaatiouudistus on käynnissä. Tämä ei ole hyvän lainsäädäntötavan mukaista, mutta se on välttämätöntä tässä tapauksessa, koska tämä laki liittyy Euroopan talousalueesta tehtyyn sopimukseen, jonka kaavaillaan tulevan voimaan ensi vuoden alusta.

Tulen toisessa käsittelyssä kannattamaan ed. Hautalan tekemää lausumaehdotusta valtion jätemaksujärjestelmän käyttöönottamisesta sekä hänen tekemiään pykäläehdotuksia. Vastalauseeseen sosialidemokraatit eivät valiokuntakäsittelyssä yhtyneet. Tämä laki on kuitenkin hyvä ja sen on hyvä tulla voimaan niin pian kuin mahdollista.

Kalevalan tarustossa tapeltiin verissäpäin Seppo Ilmarisen sammosta. Se sampo jauhoi kaikkea sitä hyvää, jota siltä hoksattiin pyytää. Utopia sammosta elää meissä edelleen. Rahasammot toisensa jälkeen ovat kokeneet saman kohtalon kuin Pohjan Akan ryöstetty Sampo. Se putosi meren aaltoihin ja sinne jäi.

Voi olla, että jätehuollosta, kuten valiokunnan puheenjohtajakin sanoi tästä suuresta laista, jota nyt olemme säätämässä ja joka on hyvin merkityksellinen, kehkeytyy meille tämän päivän ihmisille uusi pikkuinen sampo. Onhan jäte kiistatta uusiutuvaa energiaa ja sitä jossakin jo hyödynnetäänkin. Liiketoiminta jätehuollossa on lähtenyt vilkkaaseen käyntiin. Kierrätyskeskuksia on joka kylällä ja uudet kaatopaikat ovat hyvin siistejä laitoksia. Vierailimme Nurmijärven uudella kaatopaikalla ja tuntui, että se ei ollut kyllä sitä,

mikä kuva meillä yleensä kaatopaikoista on. Voi olla, että meillä on köyhä tulevaisuus, mutta ainakin se on vähän puhtaampi kuin ilman tätä jätelakia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

10) Ehdotus laiksi rakennussuojelulain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 241
Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 12

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö n:o 12.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

11) Ed. Moilasen ym. ehdotus valtiopäiväjärjestyksen 8 §:n 4 momentissa tarkoitetun edustajantoimen pysyvyyttä koskevan asian tutkimisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan valtiopäiväjärjestyksen 8 §:n 4 momentissa tarkoitetun lausunnon antamista varten.

Keskustelu:

Ed. Hautala: Arvoisa puhemies! Mielestäni oli korrektia, kun valtakunnanoikeus oli langettanut kansanedustaja Kauko Juhantalolle tuomion tahallisesta rikoksesta eli tuominnut hänet yhden vuoden ehdolliseen vankeusrangaistukseen, että silloin edustajatoverit sanoivat, että ed. Juhantalon täytyisi tehdä itse johtopäätöksensä siitä, miten hän kantaa vastuunsa.

Ed. Juhantalo ei kuitenkaan tätä tehnyt vaan siirsi oman vastuunsa keskustan eduskuntaryhmälle. Mutta keskustan eduskuntaryhmäkään ei halunnut ottaa vastuuta eli tehdä niin sanotusti johtopäätöksiä. Niinpä sitten kuusi kansanedustajaa saattoi tämän asian eduskunnan käsiteltäväksi. Moni muukin olisi varmaan voinut yhtyä näiden kuuden edustajan kirjelmään, mutta ainakaan itselleni tällaista tilaisuutta ei tullut. Tosin on aivan selvää, että jokainen meistä olisi voinut panna tämän asian vireille, jos olisi halunnut.

Nyt asia on saatettu koko eduskunnan käsittelyyn. Katson, että nyt tilanne on sellainen, että jokaisen kansanedustajan täytyy henkilökohtaisesti tehdä tästä asiasta johtopäätös ja kantaa se vastuu, joka juuri siinä tilanteessa kullekin meistä tulee.

Olisi varmasti ollut parempi, että tämä asia olisi ollut äänestäjien ratkaistavissa, koska äänestäjilleenhän edustajatoveri Juhantalo ennen kaikkea kantaa vastuuta. Mutta jokainen ymmärtää, että tämän asian takia ei tulla järjestämään ylimääräisiä eduskuntavaaleja. Senpä takia asia on nyt meidän käsissämme.

Itse katson, että jos mitään uutta, aivan yllättävää ei perustuslakivaliokunnalta meidän tietoomme tule, ei kansanedustaja Juhantalo voi jatkaa toimintaansa tässä talossa saatuaan tahallisesta rikoksesta yhden vuoden ehdollisen vankeusrangaistuksen. Mielestäni kyse on myös mitä suurimmassa määrin koko eduskunnan arvovallasta ja luottamuksesta kansalaisten edessä. Se palautuu juuri siihen, että jokaisen kansanedustajan on otettava vastuu siitä päätöksestä, joka hänellä kulloinkin on ratkaistavanaan.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! On aika erikoinen väite, että me kuusi kirjelmän allekirjoittajaa vaatisimme verta. Me vaadimme, että eduskunta tutkii, onko ed. Juhantalon sallittava edelleen olla kansanedustajana. Voin puhua vain omasta puolestani selvittäessäni, miksi ed. Juhantalo pitäisi mielestäni vapauttaa edustajantoimestaan.

Valtakunnanoikeus on tutkittuaan ed. Juhantaloa vastaan nostetun syytteen langettanut tahallisesta rikoksesta vuoden vankeustuomion ehdollisena ed. Juhantalon aikaisemman ministeriaseman ja hänen sen aikaisen toimintansa vuoksi. Tämä on mielestäni riittävä syy, valtakunnanoikeuden päätös. Me emme nyt enää uudestaan toimi tuomareina tässä asiassa, kun on haluttu sanoa, että jos eduskunta ottaa kantaa, niin eduskunta ryhtyy toimimaan tuomarina.

Viime keväänä edustajat tekivät kirjelmän, jonka perustuslakivaliokunta tutki, ja kun perustuslakivaliokunnan mietintö tuli meidän jokaisen käsiteltäväksi, me jokainen jouduimme silloin ottamaan kantaa, esitetäänkö syyte valtakunnanoikeudessa nostettavaksi vai ei. Enemmistö

edustajista oli syytteen nostamisen kannalla. Valtakunnanoikeus on nyt asian tutkinut ja tehnyt päätöksensä. Me toimimme nyt vain johdonmukaisesti sen linjan jatkajina, josta me olemme päättäneet silloin, kun valtakunnanoikeussyyte on nostettu. Me teemme johtopäätöksen sen tuomion perusteella, joka on annettu. Mielestäni tässä ei ole kysymys sen suuremmasta dramatiikasta eikä sen suuremmasta tuomarina toimimisesta, vaan tämä on johdonmukainen jatko sille, mitä tähän mennessä on tapahtunut.

Valtiopäiväjärjestys nimenomaan sanoo, että rikoksen laadun tai tekotavan osoittaessa, ettei tuomittu ansaitse edustajantoimensa edellyttämää luottamusta ja kunnioitusta, eduskunta voi, ellei tuomittu itse ole pyytänyt eduskunnalta vapautusta tästä toimestaan, hankittuaan asiasta perustuslakivaliokunnan lausunnon, päätöksellä, jota on kannattanut vähintään 2/3 annetuista äänistä, julistaa hänen edustajantoimensa lakanneeksi. Nyt on tietysti se vaihe, että perustuslakivaliokunta tämän asian selvittää.

Aikaisemmin meillä oli sellainen käsite voimassa kuin kansalaisluottamus. Kansalaiset joko nauttivat kansalaisluottamusta tai eivät. Mielestäni kansanedustajalta jos keneltä tulee edellyttää sitä, että hän nauttii kansalaisluottamusta. Se ei tarkoita mielestäni sitä, että kansanedustajan täytyy olla joka asiassa nuhteeton, ja varsinkaan se ei tarkoita sitä, että kansanedustaja ei saa tehdä virheitä, mutta jos kansanedustaja tekee virheen, se virhe on myönnettävä ja siitä on tehtävä johtopäätökset. Tietysti ensisijaisesti edustajan itse tällaisessa tilanteessa pitäisi mielestäni johtopäätökset tehdä. Mutta jollei hän niitä tee, eduskunnan on tehtävä ratkaisu.

On käytetty perusteluna myös sille, miksi eduskunta ei tätä asiaa voisi ratkaista, että me emme ole valinneet ed. Juhantaloa eduskuntaan. Se on totta, mutta eivät hänen valitsijansakaan tienneet vuonna 1991, kun eduskuntavaalit olivat, mitä vuonna 1993 marraskuussa tiedämme. Näin ollen tätä asiaa ei mielestäni voi jättää valitsijoiden tehtäväksi. Valitsijat voivat ratkaista seuraavissa vaaleissa uudestaan, katsovatko he, että hän on kelvollinen tulemaan valituksi kansanedustajaksi uudelleen, jos keskustapuolue ottaa hänet ehdokaslistoilleen tai jos hän sitten muuten asettuu ehdolle. Mutta tässä vaiheessa mielestäni juuri tämä poliittinen moraali, jota itse olen peräänkuuluttanut, edellyttää, että tässä tilanteessa ed. Juhantalo luopuu kansanedustajan toimestaan.

Ei tässä mielestäni sen ihmeellisempiä perusteluja tarvita eikä sen kummallisempaa logiikkaa. Minä ainakin olen ymmärtänyt siitä, miten ihmiset ovat ottaneet yhteyttä, että moni kansalainen odottaa tätä ratkaisua voidakseen ylipäänsä luottaa poliitikkoihin. Ed. Juhantalo sanoo päinvastoin, että hän on saanut palautetta kansalaisilta ja varmasti hän on saanut, ja hän on saanut kannustusta ja rohkaisua, mikä sekin varmaan on paikallaan. Hän on vaikeassa tilanteessa. Mutta se ei muuta tätä asiaa, mikä on poliittis-moraalisesti oikein tässä tilanteessa.

Suomen politiikan eräs pahimpia ongelmia mielestäni on juuri se, että kukaan ei koskaan tee johtopäätöksiä tapahtuneesta. Eikä se tarkoita sitä, että jos tekee johtopäätökset, esimerkiksi pyytää eroa, niin tunnustaa, että on kaiken tehnyt väärin joka asiassa, vaan se tarkoittaa sitä, että ottaa vastuun niistä teoista, joihin itse on ollut osallisena, ja jos tulokset ovat olleet huonoja, jos on tapahtunut virheitä, otetaan vastuu ja tehdään siitä johtopäätökset. Ei se tarkoita myöskään sitä, ettei voisi koskaan toimia missään luottamustoimessa sen jälkeen, vaan nimenomaan se, joka oppii virheistään, varmasti pystyy jatkossakin toimimaan luottamustehtävissä.

Ed. Ukkola: Arvoisa puhemies! Ensiksi kiitokset ed. Hautalalle ja ed. Stenius-Kaukoselle niistä perusteluista, joilla tätä asiaa voidaan perustella ja on perusteltu. En käy niitä tässä enää toistamaan. Perustelut olivat niitä samoja, joita koko viime viikonvaihteen jouduin kansalaisille selostamaan, ja ihmetykseni oli kohtuullisen suuri, koska kansalaisten reaktiot olivat kyllä hyvin moninaiset. Jotkut uhkailivat, että tämä on rouva Ukkolan ensimmäinen ja viimeinen edustajakausi, toiset kysyivät, eikö kansanedustajilla ole sydäntä ja eikö heillä ole moraalia, eikö ed. Juhantaloa ole riittävästi röykytetty. Eihän kysymys tästä ole, vaan kysymys on siitä, että me emme tosiaankaan toimi täällä tuomareina. Kysymys on johdonmukaisesta jatkosta valtakunnanoikeuden päätöksen jälkeen.

Jokainen kansanedustaja, joka katsoo tämän tapauksen, joka on sinänsä hyvin ikävä, oman itsensä läpi, tietää, jos on rehellinen, vastauksen. Jokaisen on tällaisessa tapauksessa vedettävä johtopäätöksensä eikä saa jättää päätöksen tekemistä työtovereiden harteille. Ed. Juhantalo on valitettavasti edelleenkin sitä mieltä, että valtakunnanoikeuden päätös oli väärä ja ettei hän ole sinänsä tehnyt mitään rangaistavaa. Hän itse asiassa pakotti meidät toimimaan sillä tavalla kuin me nyt joudumme toimimaan.

Käsittääkseni on olemassa ennakkotapaus, ei tosin valtakunnanoikeuden päätöksestä, vaan muusta päätöksestä, jossa kansanedustaja on tuomittu vankeustuomioon. Tämä kansanedustaja erosi ja seuraavissa vaaleissa hän tuli uudelleen valituksi. Tämä on kansan, äänestäjien, päätös, ja näin olisi minun mielestäni ed. Juhantalonkin pitänyt toimia. Jos Suomi on oikeusvaltio, niin kyllä oikeuteen on voitava luottaa. Se, mikä valtakunnanoikeuden päätöksessä oli merkillepantavaa, oli se, että se ei suinkaan ollut poliittinen tuomioistuin vaan sen päätös oli analyyttinen, selkeä ja johdonmukainen. Siinä puututaan siihen asiaan, josta nyt aion puhua, eli meidän poliittisten menettelytapojemme rämettymiseen, maantapaan ja hyvävelijärjestelmään.

Julkisuudessa meidät on, niin kuin ed. Stenius-Kaukonen sanoi, leimattu verta kaipaaviksi femakoiksi. Itse asiassa me kaivamme omasta nenästämme verta. Toivoisin teidän, hyvät kansanedustajat, käsittävän, mistä näissä asioissa, ed. Juhantalon tapauksessa ja valtakunnanoikeudessa, lopultakin on kysymys. Ei ole kysymys vain naisten vapautusliikkeestä, jostakin kiihkofeministisestä uhosta, vaan kysymys on siitä, että maantapa, hyvävelijärjestelmä, on tullut tiensä päähän tässä maassa. Asioita ei voi eikä saa enää hoitaa hiljaisilla vastapalvelusopimuksilla, hyvävelikirjeillä, kelomökkilomailuilla ja saunareissuilla. Näistä on päästävä irti, muuten ei politiikka saa sitä kansalaisten luottamusta ja arvonantoa, jota ilman me emme täällä eduskunnassa pysty toimimaan. Ehkä asia on niin, koska tämä on pantu naisten harteille, että naiset näkevät miehiä selvemmin, mistä oikein on kysymys. Me emme kuulu hyvävelijärjestöihin, vaan me olemme ulkona tästä verkostosta ja toivottavasti pysymmekin. (Ed. Sasi: Entäs martat?) — En kuulu marttoihin enkä mihinkään muuhunkaan järjestöön.

Politiikan menettelytapojen ja politiikan moraalin puhdistamisessa on mentävä vielä pitemmälle kuin hyvävelijärjestelmän murtamiseen. Meidän kansanedustajien kytkökset eri eturyhmiin, talouselämään ja liike-elämään on tehtävä julkisiksi, aivan kuten eduskunnan puhemies on julkisuudessa esittänyt. Mutta tämän hän olisi voinut kyllä esittää ilman, että teki pitkän matkan vieraisiin maihin. Tästä asiasta on puhuttu ainakin niin kauan kuin minä eduskunnassa olen ollut. Eikä kytkösten julkistaminenkaan vielä riitä. Kansanedustajien on erottava kaikista kytkennöistä: valtioneuvoston, yritysten ja pankkien hallintoelinten jäsenyyksistä, ja ennen muuta puolueiden ja kansanedustajaehdokkaiden vaalirahoitus on tehtävä julkiseksi. Tämä mielestäni on seuraava askel, mihin meidän on tässä asiassa mentävä. Toivoisin, että näistä asioista olisi tässä salissa selkeä yksimielisyys niin, ettei asioita tarvitse ajaa laatimalla lakeja, koska eivät nämä mielestäni ole laillisuusasioita, vaan tässä on kysymys edustajien omasta rehellisyydestä, omasta oikeudenmukaisuudesta ja omasta käsityksestä, siitä työstä, mitä hän täällä tekee.

Politiikan ja politiikassa päätettävinä olevien asioiden käsittelyn on oltava mahdollisimman avointa ja julkista. Ilman näitä muutoksia se ei muutu julkiseksi. Vain tällä tavalla me saavutamme takaisin sen arvonannon, jonka olemme kansalaisten silmissä nyt menettäneet. Naisten ryhtiliikkeen tilalle esitän kadonneiden menettelytapojen metsästystä — liikettä tämän hyväksi.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Kuulin salista äänen: Älä ryhdy tuomariksi. En minä ryhdykään, vaan pyrin ihan maltillisesti käsittelemään asiaa omasta näkökulmastani, koska olen uhrannut siihen aika paljon aikaa. Minä näen, että minulla on aika suuri kokemus 80-luvulta sekä lahjusrikosten tutkinnasta että myös näkemyksistä tuomioistuinkäsittelyyn nähden. Olen pyrkinyt omassa katsannossani lähtemään liikkeelle noista ajoista.

Tässä valtakunnanoikeuden päätöksessä, joka oli tietyllä tavalla, totta kai, kaksiosainen, ensinnäkin päätettiin siitä, mihin rikokseen näyttö riitti. Valtakunnanoikeus katsoi, että kysymys oli rikoslain 40 luvun 1 §:ssä ensimmäisenä mainitusta raskaasta rikoksesta eli lahjoman vaatimisesta, ja katsoi, että näyttö riitti tähän. Sen jälkeen se mittasi asteikolla, mitä tästä rikoksesta piti antaa rangaistusta: yksi vuosi ehdollisena. Minä hyväksyn henkilökohtaisesti molemmat. Näyttö oli riittävä ja myös tuomio oli, ottaen huomioon eri asiat, kuten ed. Juhantalon juristikoulutuksen, hänen asemansa jne., kohtuullinen.

Kuitenkin jos verrataan joihinkin aikaisempiin lahjusrikostutkimuksiin 80-luvulla, tuo näyttö siitä, että ed. Juhantalo olisi vaatinut lahjoman, ei olisi riittänyt alkuunkaan. Erityisesti sen jälkeen, kun tasavallan presidentti 80-luvulla puuttui asioihin — antoi syyttäjille vähän neuvoja siitä, että heidän syytekynnyksensä on liian

matala, joka vaikutti tietysti myös tuomioistuimien harkintaan — 80-luvun katsantokantojen perusteella tuomioistuimessa näyttö ei ehkä olisi ollut riittävä. Tästä huomataan, kuinka eri aikoina eri tavalla katsomukset ja puntarointi vaihtuvat ja muuttuvat. Tämä on vuoden 93 näytön aprikointia, rangaistuksen mittaamista jne., eikä minulla ole siihen mitään sanomista. Viittasin vain tähänkin asiaan, kuinka näkemykset eri ajankohtina muuttuvat.

Mitä tulee tähän, pitäisikö ed. Juhantalon jättää paikkansa täällä eduskunnassa, jos katsotaan normaaliprosessia, niin tuomioistuin tuomitessaan virkarikoksesta voi myös tuomita viraltapantavaksi. Useimmiten tapahtuu niin, että tämä viraltapano tapahtuu hallintomenettelyssä. Henkilö katsotaan sopimattomaksi tähän tehtäväänsä, jossa hän on ennen tuomiota ollut.

Nyt pitäisi katsoa sen jälkeen, kun minä olen todennut ed. Juhantalon tuomion olevan oikein ja perusteltu, mikä on se instituutio, joka vapauttaa hänet tehtävistään. Yleensähän se on se viranomainen, joka on nimittänyt henkilön virkaansa tai tehtäväänsä. Kansanedustajan tehtävähän ei ole virka, mutta minä nyt vähän oion näitä asioita tässä. Näin ollen, niin kuin aikaisemmissakin puheenvuoroissa on todettu, ne, jotka vapauttaisivat ed. Juhantalon tehtävistään, olisivat hänen äänestäjänsä Pohjois-Satakunnassa. En nyt muista, kuinka paljon heitä on ollut. Aika tavalla kuitenkin. Tämä on normaali käytäntö, tietysti jos seurataan tuollaisia pohja-ajatuksia. Tässä tapauksessa kuitenkin, kun me emme tiedä sitä tai yleensä laki on lähtenyt siitä, ettei tiedetä, keiltä tuhansilta ihmisiltä kysyttäisiin, vastaako ed. Juhantalon toiminta enää heidän luottamustaan, niin tämä tehtävä on annettu laissa selvästi eduskunnalle, tälle instituutiolle, joka täällä nyt on kokoontunut asiaa käsittelemään. Näin ollen tämä päätös pitää tehdä eduskunnassa eikä kysellä sitä kaduilta eikä kujilta, odotella puhelinsoittoja ja laskea sen mukaan rukseja, kuinka paljon on myönteisiä, kuinka paljon kielteisiä soittoja, vaan päätös pitää tehdä tässä eduskunnassa vastuullisesti niin kuin kuuluukin.

Tällainen viraltapano, josta äsken puhuin, on tietyllä lailla turvaamismenettely, eli hyvin useasti lähdetään siitä, syyllistyisikö henkilö mahdollisesti jatkaessaan työtään samanlaisiin rikoksiin, joista hänet on tuomittu. Jos puhutaan turvaamismenettelystä, niin silloin on kysymys tällaisesta ajattelusta.

Ollessaan ministerinä ed. Juhantalo oli kelvollinen lahjomarikoksen tekijäksi. Kansanedustajana hän ei ole sitä. Kansanedustaja ei ole virkamies eikä rikoslain 40 luvussa tarkoitettu henkilö. Toisin sanoen hän ei voi tehdä enää kansanedustajana ollessaan, kun hän on ministerin pallilta lähtenyt, samaa rikosta eli vaatia lahjusta tai ottaa lahjusta vastaan. Näin ollen tältä osin tämä turvaamistoimenpide on tietysti tarpeeton.

Valtiopäiväjärjestys kuitenkin sanoo selkeästi, että kysymys on yleisestä luotettavuudesta, eikä lähdetä siitä kysymyksestä, että kysymyksessä olisi turvaamistoimenpide, vaan kysymys on yleisestä luottamuksesta, onko henkilöllä sitä yleistä luottamusta, jotka kansanedustajan tehtävissä tarvitaan. Näin ollen on lähdettävä tältä pohjalta ja ratkaistava minun mielestäni, onko hänellä luottamusta tehtäväänsä vai ei. Nimenomaan laissa on määrätty, että eduskunta sen ratkaisee, siis oikea paikka on eduskunta ja perusteena yleinen luottamus.

Minä olen miettinyt pitkään ja olen sanonutkin sen monessa paikassa, että ed. Juhantalo on kulkenut kovan kujanjuoksun tämän asian tiimoilta. Se johtuu siitä, että tämä prosessi, joka ministerivastuulain perusteella laukeaa, on erikoinen. Niin kuin olemme nähneet, täällä aikaisemmin eduskunnassa jo televisiokameroiden ääressä on käsitelty asiaa kahteen kertaan, on ollut perustuslakivaliokunnan käsittely, sen jälkeen on ollut valtakunnanoikeus ja nyt ollaan taas täällä samassa paikassa, televisiokameratkin ilmeisesti paikalla. Toisin sanoen ed. Juhantalon kujanjuoksu, mikä hänellä on ollut eli seuraamusten kasaantuminen, on ollut tietyllä tavalla hirvittävä. Siitä ei päästä mihinkään. Hän on tietyllä tavalla varmasti rangaistuksensa saanut.

Siitä huolimatta, mielestäni tätä asiaa tarkoin aprikoituani ja ymmärtäen hänen asemansa, kun lähdetään siitä, että kysymys on yleisestä luottamuksesta, tätä asiaa ei kuitenkaan voi vetää päätöksen pohjaksi muuta kuin tietysti omassa mielessään. Toinen säälii enemmän, toinen vähemmän.

Kun eduskunnassa nyt tätä asiaa käsitellään, jos ajatellaan, että tämän asian annettaisiin raueta tässä istunnossa äänestyksen jälkeen, minun mielestäni se olisi paha virhe. Kun asia on tuotu eduskuntaan, mielestäni sen pitää käydä perustuslakivaliokunnan käsittely vielä kerran ja sen jälkeen pitää tehdä täällä salissa ratkaisu siitä, mikä on tässä asiassa ei oikein tai väärin vaan siitä, mitä laki tarkoittaa ja yleinen luottamus edellyttää.

Perustuslakivaliokunnalla on mahdollisuus tarkoin asiaa tutkia, valmistaa se tätä eduskunta-

salia varten ja sen jälkeen meillä on mahdollisuus tarvittaessa äänestää siitä, mikä on ratkaisu. Mutta asian jättäminen tämän pitkän pitkän prosessin jälkeen siihen vaiheeseen, että ei suoriteta tätä viimeistäkin kierrosta, mielestäni on virhe, mutta vain minun mielestäni.

Rouva puhemies! Olen sitä mieltä, että asia pitää vielä kerran, vaikka tiedän, että perustuslakivaliokunta on kovin työllistetty, käsitellä siellä ja sen jälkeen viimeisen kerran tuoda tänne eduskuntasaliin ja tehdä ratkaisu täällä kuitenkin maltillisesti, niin kuin täällä yleensä on tehty. Näissä asioissa tahtoo olla joskus tällaisina aikoina, jolloin yhteiskunta tietyllä tavalla vaatii hyvitystä jopa eduskunnalta, jonka se katsoo toimineen huonosti, kun yhteiskunta on siinä tilassa kuin on, niin, että saatetaan heitellä uhreja kiljuvan jalopeuran suuhun, jotta saataisiin jonkinlaista anteeksiantoa. Siitä kai ei tässä voi olla kysymys. Sehän on selvä asia. Päätökset täytyy tehdä kylmästi ja selkeästi, ei tunteen pohjalta vaan muuten, eikä siltä pohjalta, mitä yleisö odottaa.

Minä olen kuullut, että eräissä vallankumouksissa tuolla Keski-Euroopassa, aikanaan ennen vallankumousta haluttiin pitää kansa tyytyväisenä ja raahattiin jostakin syrjäkulmalta aina muutama teloitettava torille, jotta kansa pysyi rauhallisena, kun se näki, että päitä putoili. Sillä ei ollut merkitystä, oliko kyseessä syyllinen vai syytön. Jos tämä yhteiskunta, sen huono tilanne tässä vaiheessa aiheuttaa sen, että eduskunnassa ruvetaan antamaan uhria tällä perusteella ja sillä perusteella, mitä ehkä kansa vaatii, se on varmasti väärin. Sen me tiedämme kaikki, jokainen. Mutta kun perustuslakivaliokunta asian käsittelee, niin sen jälkeen ollaan sitten täällä finaalissa ja eduskunta on tehnyt sen tehtävän, mikä sille kuuluu, kylmästi harkiten. Vaikka inhimilliset tekijät ovat tietysti määrääviä, ne eivät tässä tapauksessa kuitenkaan ole ratkaisevia.

Ed. H a a v i s t o : Arvoisa puhemies! Kuulun niihin, joiden mielestä olisi ollut parasta, jos ed. Kauko Juhantalo itse taikka keskustan eduskuntaryhmä omassa piirissään olisi tämän asian käsitellyt ja meidän ei olisi enää täällä salissa tarvinnut siihen tällä tavoin palata. Mutta tässä vaiheessa on varmasti hyvä, että asia menee perustuslakivaliokunnan tutkittavaksi ja itse jään odottamaan tietysti, tuleeko siinä käsittelyssä vielä esille jotakin sellaista, mitä emme jo tästä tapauksesta tietäisi.

Luin samaten kuin ed. Aittoniemi valtiopäiväjärjestyksen 8 §:ää ja mietin, mitä tämä edustajantoimen edellyttämä luottamus ja kunnioitus siinä mahtaa merkitä. Juristeilla on varmasti siitä omat ajatuksensa, mutta minä ajattelen, että silloin kysymys on kyllä koko eduskuntainstituution toimivuudesta ja koko eduskuntainstituution luottamuksesta ja kunnioituksesta myös kansalaisten silmissä. Tästä yleisestä näkökohdasta käsin ainakin itse toivon, että perustuslakivaliokunta tätä kysymystä tutkii, ei sillä tavalla, että kysymys olisi jostain erityisestä henkilökysymyksestä tai johonkin henkilöön liittyvästä kysymyksestä vaan juuri eduskuntainstituution kannalta, mitä eduskunnalla on lupa odottaa jäseniltään ja heidän toiminnaltaan, heidän moraaliltaan. (Ed. Stenius-Kaukonen: Kansalaisilla on lupa odottaa!) — Ja tietysti myös kansalaisilla.

Me olemme nyt tässä kuitenkin päätöksentekijöinä. Kun katsoo sitä, mistä valtakunnanoikeus ed. Kauko Juhantalon tuomitsi, niin se tuomitsi ed. Juhantalon nimenomaan ministerinä tehdystä rikoksesta ja ehkä asteikolla hyvin raskaasta ministerinä tehdystä rikkomuksesta eli lahjuksen pyytämisestä. Tässä mielessä on minusta myös herätettävä täällä se kysymys, voiko henkilö tässä mielessä enää toimia tämän eduskunnan jäsenenä. Ei voida erottaa minun nähdäkseni ministerinä tehtyä tekoa hänen kansanedustajuudestaan, niin kuin jotkut ovat koettaneet tässä käsittelyssä erottaa.

Vasta-argumentteina on myös esitetty ajatus siitä, että ed. Juhantalo, mikäli hänet erotettaisiin eduskunnan jäsenyydestä, saisi jonkinlaisen marttyyrin aseman ja tulisi sitten varmasti uudelleen valituksi tai muuta tällaista. Minusta tällainen argumentointi on täysin triviaalia tai joutavaa. Se ei ole meidän asiamme, tuleeko hän uudelleen valituksi tai asettaisiko keskusta hänet uudestaan ehdolle. Se jää tulevaisuuden ratkaistavaksi.

Toinen argumentti, joka on tuotu esiin, on, että paljon suurempia rikollisia on liikkeellä, vapaana talouselämän piirissä tai muualla. Se on myös mielestäni täysin joutavanpäiväinen asia. Me käsittelemme nyt eduskunnan jäsenen ja ministerin tekemää rikosta. Tärkein johtopäätös koko tästä prosessista on mielestäni se, joka jo ed. Ukkolan puheenvuorossa tuli esille, elikkä taloudellisten sidosten julkistaminen ajoissa, silloin kun ministerit nimitetään. Eduskunnallakin ja kansalaisilla on lupa tietää, minkälaisia nämä sidokset ministereillä ovat. Myös kysymys on vaalirahoituksen avoimuudesta, jotta jokainen tietää, kenen rahoilla ja millaisella tuella edustajat edustajanpaikkaansa tavoittelevat. Luulen,

että jos Suomessa olisi ollut tällainen lainsäädäntö, niin olisimme välttyneet tässäkin tapauksessa paljolta.

Arvoisa puhemies! Kannatan ehdotusta, että asia lähetetään perustuslakivaliokunnan tutkittavaksi.

Ed. V i h r i ä l ä : Herra puhemies! Edustajat Hautala ja Haavisto osoittivat syyttävän sormensa keskustan eduskuntaryhmälle, että ryhmä ei ole ryhtynyt toimenpiteisiin valtakunnanoikeuden päätöksen jälkeen. Keskustan eduskuntaryhmä ei ole ryhmänä asiaa käsitellyt. Tämä asiahan on sellainen, että tämä kuuluu koko eduskunnalle eikä vain keskustan eduskuntaryhmälle. Keskustan eduskuntaryhmä ei mielestäni voi toimia eikä ole toiminut tuomarina.

Ed. L u u k k a i n e n : Arvoisa puhemies! Olen tästä asiasta paljolti samaa mieltä kuin ryhmätoverini ed. Hautala ja ed. Haavisto edellä, elikkä ed. Juhantalohan on todella vetäytynyt asiassaan kepun selän taakse. Kuten edellisestä puheenvuorosta kuulimme, niin kepu on puolestaan siirtänyt tämän asian tavallaan maton alle tai heittänyt kuuman perunan eteenpäin. Vastaavasti oikeuskansleri on vetäytynyt omassa asiassaan presidentin selän taakse. Tämä on siis maantapa tässä maassa. Maantapa tässä maassa on istua tiiviisti pallillaan isojenkin töppäilyjen jälkeen.

Maailmalla on selvästi toinen tapa, kuten olemme nähneet. Siellä riittää, että jonkun alainen on töpännyt, niin esimies, olkoon sitten ministeri tai kuka tahansa, ottaa siitä vastuun ja eroaa paikaltaan. Toisekseen maailmalla näyttää riittävän, että joku ministeri on pelkästään nähty ns. punaisten lyhtyjen kujilla. Silloinkin hän eroaa oma-aloitteisesti niin sanotuista moraalisista syistä. Suomessa kansanedustaja, joka on saanut vuoden tuomion, lisää liimaa takalistoonsa, ettei vain putoaisi palliltaan ja jatkaa paikallaan ikään kuin kansan valtuuttamana. Minusta nyt on korkea aika muuttaa tämän tyyppinen maantapa.

Ed. Juhantalon asian yhteydessähän on esitetty, että annetaan äänestäjien ratkaista tämä asia. Minusta tässä asiassa ei voida jäädä odottamaan seuraavia vaaleja. Toisaalta ed. Juhantalo ei myöskään mielestäni ole niin merkittävä henkilö, että hänen takiaan pitäisi järjestää uudet ylimääräiset vaalit aikaisemmin. Siksi asia tulee ratkaista tässä talossa ja nyt.

Minusta tapaus Juhantalosta tulee ottaa myös opiksi eli meidän pitää julkistaa paitsi ministereiksi pyrkivien myös istuvien kansanedustajien kaikki taloudelliset kytkennät. Silloin tiedämme, mitä on odotettavissa, ketä he edustavat ja keiden marionetteina he mahdollisesti toimivat.

Ed. R ä t y : Arvoisa puhemies! Eduskunta on kerran ottanut kantaa tapaus Juhantaloon ja siinä yhteydessä kädet ja jalat vapisivat yhtä paljon kuin nyt, elikkä jälleen kerran meidät on asetettu ns. asemaan, joka ei todennäköisesti meille kuuluisi. Silloin päädyimme äänestyksessä siihen, että valtakunnanoikeus ottaa asiaan kantaa ja valtakunnanoikeus tehköön sen päätöksen niin kuin asiaan kuuluu ja niin kuin tapahtui, että ed. Juhantalo sitten tuomittiin.

Toisin sanoen oma näkökulmani on se, että otan kantaa siihen, voiko eduskunnassa olla ehdollisen vankeustuomion omaava henkilö kansanedustajana vai ei. Tämä on se keskeinen kysymys, joka polttaa suomalaisten kansalaisten, äänestäjien mieltä ja se polttaa varmasti meidän kaikkien mieltä. Se on nyt vain hyvin lähellä. Hän on meidän toverimme. Hän on meidän ystävämme. Hän on meidän kaverimme, erittäin arvostettu kansanedustaja, äänestäjien arvostama kansanedustaja ja todennäköisesti vielä tulevissakin parlamenteissa oleva kansanedustaja.

Hän itse väittää julkisesti erittäin vahvasti, vakuuttuneesti olevansa täysin syytön ja katsoo joutuneensa ajojahdin kohteeksi, milloin lehdistön, milloin tovereittensa ja milloin viimeisenä oikeustuomion edessä. Itse tuomarina, itse ministerinä hän varmaan tiesi, mitä ajatteli tai mitä aikoi tehdä siinä pöytäkeskustelussa, mistä sitten kirjoitettiin kirja. Sen muutaman repliikin pohjalta nostettiin häntä vastaan syyte.

Olen sitä mieltä, että jos eduskunta ottaa kannan siihen, että ehdollisen vankeustuomion omaava henkilö voi olla kansanedustajana, silloin tullaan siihen kysymykseen, että silloin voidaan asettaa myös vankeusrangaistuksen omaavia henkilöitä kansanedustajaehdokkaaksi. Silloinhan mennään semmoisille vesille, että siinä Luoja meitä siunatkoon.

Toisin sanoen kaikki me halusimme sitä, että ed. Juhantalo itse olisi tehnyt johtopäätöksen. Kaikki me odotimme sitä, että keskustan eduskuntaryhmä olisi keskuudessaan tehnyt johtopäätökset yhdessä ed. Juhantalon kanssa sekä tietysti viimeisenä minä ajattelin, että puolue varmaan kokoontuu ja ottaa asian keskusteltavakseen keskuudessaan ja käsittelee, tuleeko ed. Juhantalo jatkamaan kansanedustajana vai ei. Nyt

tämä on eduskunnan käsittelyssä elikkä jokainen meistä joutuu ottamaan kannan, mille puolelle asiassa kääntyy tai kääntyykö mihinkään vai äänestääkö tyhjää. Minun ympärilläni tilanne on ainakin se, että niitten puhelinsoittojen määrän ja niiden keskusteluiden määrän, mitä minun ympärilläni pyörii joka paikassa, missä kuljenkin tällä hetkellä, perusteella näyttää siltä, että tässä valtakunnassa ei ole tärkeämpiä asioita kuin se, saako ed. Juhantalo jatkaa vai ei ja mitä mieltä minä siitä olen. Se ryöpytys on ollut valtavan kova, mutta se ryöpytys varmasti ed. Juhantalon kohdalla on ollut vielä kovempi.

Kun olen saanut myös näytellä ministeriä tämänkin eduskuntakauden aikana, olla valtiovarainministeri Viinasen housuissa, siinä yhteydessä näyttelijän ominaisuudessa ajattelin myös tämän kyseessä olevan ministerin housuissa olemista. Miltä tämä tuntuisi meistä, kun käymme pitkän poliittisen uravalinnan niin, että ensiksi pyrimme kansanedustajaksi kovan kähminnän, kovan työn, hirvittävän kyynärpäätaktiikan kautta ja olemme saavuttaneet päätepisteen: olemme kansanedustajia? (Ed. Zyskowicz: Vihreissäkö noin?) Sen jälkeen meistä tulee ministeri. Sen jälkeen tavoitelluin paikka, kuten ed. Väyrynen on ilmoittanut myös julkisuudessa, on luonnollisesti presidentin virka. Siitä tehtävästä joutuu luopumaan tämmöisen selkkauksen johdosta, mutta se ei vielä riitä, vaan sitten ottaa eduskunta kantaa ja asia viedään valtakunnanoikeuteen ja valtakunnanoikeus ottaa kantaa ja sen jälkeen sitten vielä kerran me otamme kantaa ja riisumme miehen täysin aseista.

Kuten ed. Juhantalo itse totesi tv-haastattelussa: Nyt halutaan verta kentälle. On tahoja, jotka haluaisivat, että hänestä vielä henkikin lähtisi. Sitten jotkut tahot olisivat tyytyväisiä. Minä omasta puolestani sanoisin näin, että hän on tuomionsa saanut. Hän on saanut julkisen tuomion. Hän on saanut oikeudellisen tuomion. Hän on saanut myös tuomion oman maineensa, oman tulevaisuutensa suhteen. Minä en haluaisi ottaa kantaa tapaus Juhantaloon, vaan haluan ottaa nimenomaan kantaa siihen, voiko vanki olla täällä töissä vai ei. Mielestäni ei voi.

Ed. Vuoristo: Arvoisa puhemies! Minä kuulun niihin kansanedustajiin, jotka arvostavat kansanedustajan omaa harkintaa kaikissa asioissa. Tietysti voidaan esittää erilaisia toiveita, mitenkä ed. Juhantalon olisi pitänyt käyttäytyä, ja sitten sanoa, että olisi ollut parempi meidän kannaltamme, jos hän olisi toiminut toisella tavalla kuin toimi, mutta hän toimi kuitenkin niin kuin toimi ja jatkaa niin kuin jatkaa omasta mielestänsä. Minun mielestäni tätä hänen harkintaansa totuuden ja oikeuden näkökulmasta, niin kuin hän luultavasti on itsellensä asiaa perustellut, on puolustettava. Se on hänen harkintansa. Tämän kanssa meidän on tietysti elettävä.

Valtakunnanoikeus on siis päätöksensä tehnyt. Nyt täytyy pitää mielessä se, että valtakunnanoikeus ei ole sellainen kirkolliskokous, jota ei saisi arvostella. Siitä ei ole valitusoikeutta tietysti mihinkään, mutta ei se ole sellainen, etteikö sitä voisi arvostella. Valtakunnanoikeuden tuomiota pitää voida myös arvostella. Se silloin pitää sisällään joitakin asioita. Tämä tuomio on lopullinen. Siitä siis ei ole valitusoikeutta. Mutta oliko tämä tuomio oikea, sitä me emme tiedä. Se oli oikeassa järjestyksessä tehty luultavasti, se perustui tiettyihin premisseihin jne., mutta oliko tuomio sanan syvässä merkityksessä oikea? Me emme tiedä sitä. Viimeisellä tuomiolla sekin tiedetään, kun salat paljastuvat, jos näin sanotaan.

Tuomio ja tuomiokäsittely pohjasivat tietysti suullisiin todistajalausuntoihin. Pohjasivatko ne samalla totuuteen? Sen tietävät ainoastaan neljä herraa: Juhantalo, Wegelius, Summa ja Puhakka, eivät ketkään muut. Pohjasivatko ne todellisuuteen, totuuteen, me emme siis sitä tiedä. Nämä herrat tietävät sen sisimmässään ja varmasti ovat sitä pohtineet kovasti.

Oliko päätös oikea, siis sitä me emme tiedä. Minusta se, että se nyt jälleen on, uudelleen on ja toistuvasti on esillä, pitää sisällään joitakin arveluttavia piirteitä. Minun mielestäni tästä tuomiosta on vedettävissä sen kaltainen johtopäätös, että tällä tuomiolla itsessään pyrittiin vaikuttamaan johonkin: moraaliin, yhteiskuntamoraaliin, joihinkin muihin asioihin. Se ei ollut siis puhdas oikeudellinen tuomio, vaan siihen liittyi moraalinen ulottuvuus, ja sen seurauksena on se, että jälkipuinti on kova ja armoton. Suurin oikeus on suurin vääryys. Oikeudessa pitää aina armo olla mukana, sanotaan tuomarinohjeissa. Nyt minä ymmärrän, minkä takia lakikirjan alussa on tuomarinohjeet, äärimmäisen tärkeät ohjeet juuri tästä näkökulmasta, että armo olisi mukana oikeudessa ja että ne oikealla tavalla osattaisiin erottaa toisistaan.

Nyt kun minä puolustan ed. Juhantaloa tältä paikalta, niin minä en puolusta häntä minään ministerinä tai tämmöisenä vaan hänen ihmisarvonsa takia. Tuomitullakin täytyy olla ihmisarvoa. Vangillakin täytyy olla ihmisarvoa. Sitä ei

saa häneltä riistää. Jokaisella ihmisellä on ihmisarvo. Me olemme tekemässä nyt ed. Juhantalosta epäihmistä. (Ed. Stenius-Kaukonen: Tuo ei pidä paikkaansa!) Me sanomme jollakin toisella ajatuksella, että kansalaisluottamus nyt on määrätyllä tavalla häneltä viety. Kansalaisluottamuksen vieminen on sama kuin ihmisestä tehdään epäihminen. Tämä on sen moraalin tuotosta, jota tässä salissa nyt on kuultu, ja meidän täytyy olla tarkkana tämmöisessä moraalissa, sillä se on hyvien ihmisten moraalia. Huonot ihmiset eivät osaa moralisoida, hyvät ihmiset osaavat. Nämä täytyy erottaa toisistaan, sillä moraali on hyvän ja pahan erottamista, mutta sen seuraus on se, että ruvetaan tekemään hyviä ihmisiä ja pahoja ihmisiä, ja hyvät ihmiset tuomitsevat pahat ihmiset. Niin on historian sivu tuomittu.

Arvoisa puhemies! Minä ehdotan, että tämä asia saisi jäädä tähän eli siis raukeaisi.

Ed. Peltari: Arvoisa puhemies! Tarkoitukseni oli pyytää vastauspuheenvuoro, kun täällä oli puhetta keskustan eduskuntaryhmän roolista. Ed. Vihriälä jo siitä sanoikin. Mutta eduskuntaryhmän työvaliokuntahan tätä asiaa tutkiskeli ja totesi, että valtiopäiväjärjestyksen asianomaisen säännöksen perusteella ratkaisu on joko edustajalla itsellään tai sitten eduskunnalla. Eduskuntaryhmällä ei ole tässä minkäänlaista roolia valtiopäiväjärjestyksen mukaan. Se oli siinä ratkaiseva tekijäkin, kun katsottiin, että eduskuntaryhmä ei tähän asiaan ota kantaa, vaan se on yksittäisten edustajien ratkaistava.

Ed. Sasi: Rouva puhemies! Mielestäni tapaus Juhantalo selvästi osoittaa, että meidän tulee lisätä julkisuutta sekä hallinnossa että myös poliittisessa päätöksenteossa, ja varmasti ehdotus siitä, että kaikki taloudelliset ja poliittiset sidokset tulisi julkistaa, on oikea. On mielestäni ihan oikein, että vaaditaan, että kansanedustajien hallintoedustusten ja myös varallisuuden ja velkaisuuden tulisi olla kansalaisten tiedossa, kun he tekevät päätöksiä valitessaan omia edustajiaan. Onkin toivottavaa, että jo seuraavissa eduskuntavaaleissa voitaisiin mieluiten puolueiden ja eduskuntaryhmien välisillä sopimuksilla omaksua tällainen käytäntö, ja jos se ei ole mahdollista, vaihtoehtoisesti silloin tulisi harkita toki lainsäädännön hyväksymistä täällä eduskunnassa.

Mitä tulee ed. Juhantalon tapaukseen, niin täytyy todeta, että tapaus olisi hyvin yksinkertainen, jos meillä olisi yhden miehen vaalipiiri, jolloin voitaisiin tapaus Juhantalo palauttaa hänen omien äänestäjiensä uudelleen arvioitavaksi. Valitettavasti meillä ei ole yhden miehen vaalipiirejä, ja tästä syystä eduskunta joutuu äänestäjien sijasta tekemään tässä tapauksessa arvioinnin.

Toivon, että eduskunta ottaa huomioon tältä osin teon luonteen ja myös sen hyödyn, mitä tekijä on tässä yhteydessä saanut. Haluan korostaa sitä, että tapaus on sinänsä äärimmäisen vakava, ja toivon, että eduskunta voi suurella arvokkuudella käsitellä tätä asiaa siten, että me itse tässä salissa voisimme nauttia kansalaisten luottamusta ja kunnioitusta.

Arvoisa puhemies! Toivon, että kun eduskunnan perustuslakivaliokunta harkitsee tätä asiaa, tässä yhteydessä erityistä huomiota kiinnitettäisiin aiempaan oikeuskäytäntöön vastaavanlaisissa tapauksissa sekä myös säännöshistoriaan, millä tavalla nämä säännökset on aikoinaan luotu, mihin silloin on pyritty, ja myös siihen, että mikä on kansalaisten luottamuksen ja kansalaisdemokratian välinen suhde.

Ed. Halonen: Arvoisa puhemies! Haluan aivan lyhyesti todeta sen, että jo aikaisemmin ed. Juhantalon asian käsittelyn yhteydessä totesin, että perustuslakivaliokunnalla on hyvin erikoinen kaksitahoinen rooli. Se on tavallaan poliittinen valiokunta ja sillä on eräitä tuomioistuinjärjestelmään liittyviä piirteitä. Mielestäni tämä tilanne toistuu nyt tänään, ja sen vuoksi, vaikkakin tiedän, että on täysin sallittua, että perustuslakivaliokunnan jäsenet voivat allekirjoittaa kirjelmän siinä kuin muutkin, en omalta osaltani pidä sitä ihan toivottavana, koska he joutuvat kuitenkin valiokunnan jäseninä tätä asiaa mahdollisimman hyvin ilman ennakkokäsityksiä käsittelemään.

Toivoisin kuitenkin samalla tavoin kuin ed. Sasi toi esille, että tässä yhteydessä kiinnitettäisiin huomiota siihen, miten on aikaisemmin menetelty, ja myös siihen, että kyseinen pykälä on varsin uusi, se on vuodelta 1983. Vielä pitäisi kiinnittää huomiota siihen, että ed. Stenius-Kaukosen nyt esille ottamaa kansalaisluottamuksen menetystä ei yleisestä rikosoikeudellisesta syystä johtuen enää tuomita sekä lopuksi siihen seikkaan, että valtiopäiväjärjestyksen 17 §:n 2 momentissa on määräykset, että jos edustaja kärsii vapausrangaistusta, menetettäköön hän siltä ajalta edustajanpalkkion, mikä viittaa selvästi siihen, että on myöskin mahdollista, että edustaja saattaa kärsiä vapausrangaistusta.

Toivon, että tässä suhteessa perustuslakivaliokunta, jos, kuten näyttää todennäköiseltä, asia

tullaan sinne lähettämään, voisi toimia kaikesta huolimatta enemmän kuten tuomioistuin, sen tasapuolisuudella, eikä niin kuin eduskunnan valiokunta, kun sillä nyt lain mukaan tällainen tehtävä joka tapauksessa edessään on.

Ed. Niinistö: Arvoisa puhemies! Kun täällä kesäkuussa käsiteltiin kysymystä siitä, onko ed. Juhantalo asetettava syytteeseen, kovin moni kansanedustaja esitti hyvin hämmentäviä perusteluja sille, miksi hän yhtyi syytteeseenpanoehdotukseen, mm. että yleisen lainkuuliaisuuden kannalta syytteeseenpano on välttämätöntä tai että ed. Juhantalon oma etu olisi sitä vaatinut. Kiinnitin jo silloin huomiota siihen, että mikään noista perusteluista ei perustunut oikeusjärjestelmäämme, niin hyviltä kuin ne muutoin ehkä kuulostivatkin. Mutta samalla moni esitti myös sellaisen näkökulman, että juridinen vastuuhan tästä asiasta jää perustuslakivaliokunnalle, että siihen me emme kykene ottamaan kantaa.

Haluan tässä yhteydessä nyt toivoa, että tästä salista ei tänään asiaa lähetettäisi perustuslakivaliokuntaan sillä toivomuksella, että perustuslakivaliokunta tämän asian ratkaisee kaikkien kansanedustajien puolesta.

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Minun oli kovin vaikea ymmärtää ed. Vuoriston perusteluja, että tässä nyt hyvät ihmiset yrittävät tuomita huonoja ihmisiä. Oma ajatuksenkulkuni ei ole ollenkaan kulkenut tällaista rataa, vaan ajattelen tätä asiaa siltä kannalta, mitä kansalaisilla on oikeus kansanedustajalta odottaa.

Mielestäni kansalaisilla on oikeus odottaa kansanedustajalta korkeampaa moraalia kuin niiltä, jotka eivät edustajiksi ole tulleet valituiksi, koska me päätämme jokaisen suomalaisen monista keskeisistä toimeentuloon ja elämään liittyvistä asioista. Me teemme päätökset, joten mielestäni meillä täytyy olla erittäin korkeat eettiset perusteet tässä työssä.

Silloin, kun tällainen tuomio on annettu, niin kun valtiopäiväjärjestyksessä puhutaan nimenomaan luottamuksesta ja kunnioituksesta, jota kansanedustajan tulee nauttia, niin käsitykseni mukaan tämä on tilanne, jossa tämä ehto ei täyty. Eikä ole kysymys siitä, että haluttaisiin nyt lyötyä lyödä. Ensimmäinen ajatus, joka itsellänikin oli, kun tuomion kuulin, oli se, että hän on varmasti kärsinyt ja saanut rangaistusta jo tarpeeksi tästä asiasta. Kun täällä on kujanjuoksusta puhuttu ja käyty läpi, mitä hän on joutunut näiden vuosien aikana kärsimään, niin jokainen meistä tietää sen varsin hyvin, että se ei ole ollut hänelle helppoa. Mutta se ei mielestäni muuta nyt tätä asiaa, kun tässä kysymyksessä tehdään ratkaisua, voiko hän toimia edustajana vai ei.

Vielä sanon kerran sen, että viisas ei ole se, joka ei tee virheitä, vaan se, joka niistä oppii.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Vuoristo vastoin puhemiesneuvoston ehdotusta, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan, ehdottanut, että asiaa ei lähetettäisi valiokuntaan vaan että se raukeaisi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Kun ed. Vuoriston ehdotusta ei ole kannatettu, se raukeaa.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan valtiopäiväjärjestyksen 8 §:n 4 momentissa tarkoitetun lausunnon antamista varten.

---

12) Hallituksen esitys n:o 268 kätkemisrikosta, luottamusaseman väärinkäyttöä ja velallisen epärehellisyyttä koskevien rikoslain säännöksien muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Sasi: Arvoisa puhemies! Mielestäni oikeusministeriössä valmisteltu esitys on varsin hyvä ja vastaa niitä tavoitteita, joita valtiovarainvaliokunnassa ja sen verojaostossa asetettiin, kun pankkituen ehtoja asetettiin viimeksi roskapankkeja koskevaa lainsäädäntöä hyväksyttäessä.

Haluan kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että valiokunta myös kiinnitti huomiota siihen seikkaan, että pitäisi harkita sekä rikosten että myös vahingonkorvausoikeuden vanhentumisajan pidentämistä siltä osin kuin ne eivät vielä ole umpeutuneet. Tätä koskevaa esitystä ei ole eduskunnalle annettu. Haluan omalta osaltani kiireh-

tiä sitä, että oikeusministeriössä vielä arvioitaisiin sitä, eikö olisi tarkoituksenmukaista ja välttämätöntä, että ainakin vahingonkorvausaikaa pidennettäisiin jo tehtyjen tekojen osalta ja mahdollisesti myös rikosten vanhentumisaikaa siltä osin kuin ne eivät vielä ole vanhentuneet. On mahdollista, että esimerkiksi rikosten osalta säännös tulisi hyväksyä perustuslain säätämisjärjestyksessä, mutta ottaen huomioon vallitsevat poikkeukselliset olosuhteet, mielestäni tuotakin mahdollisuutta tulisi vakavasti voida harkita.

Ed. Nikula: Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys pitkälti noudattaa niitä linjoja, joita vihreä eduskuntaryhmä teki viimeksi käsiteltyyn pankkitukilakiesitykseen rinnakkaisaloitteena, joka tietysti silloin hylättiin, ja näin saatiin odottaa hallituksen esitystä.

Se, mitä ed. Sasi sanoi vanhentumisajoista, pitää vain sikäli paikkansa, kun on kysymys velallisen epärehellisyydestä. Täällähän ehdotetaan uusi säännös, törkeä velallisen epärehellisyys, jossa vanhentumisaika on hyvin korkea. Mutta peruskysymyshän tässä on, että tämä ei ole taannehtiva, tämä ei vaikuta taannehtivasti. Yleinen vahingonkorvauskanteiden vanhentumisaika on kymmenen vuotta, jonka luulisi riittävän siviilioikeudellisiin kanteisiin. On tärkeätä painottaa tämän esityksen käsittelyssä, että jo tapahtuneet, itse asiassa tämän lain voimaantuloon mennessä tapahtuneet rikokset tutkitaan tällä hetkellä voimassa olevien säännösten mukaisesti ja että esimerkiksi Valtion vakuusrahasto käyttää asianomistajapuhevaltaa silloin, kun on kysymys toistaiseksi valtion hallinnassa olevista pankeista — Suomen Säästöpankkihan on nyt myyty eteenpäin — ja että se myös huolehtii siitä, että omistajat muissa pankeissa antavat syytteitä tutkittaviksi.

Tämän esityksen ei pidä antaa sellaista kuvaa, että jollakin tavoin jo tapahtuneisiin väärinkäytöksiin, rikoksiin tai aiheutettuihin vahinkoihin ei olisi olemassa minkäänlaista oikeudellista järjestelmää. Päinvastoin meillä on rangaistussäännös, jota voidaan soveltaa, meillä on vahingonkorvausmahdollisuus, jota voidaan soveltaa, ja näitä kaikkia on käytettävä. Tässä on keskeinen tehtävä Valtion vakuusrahastolla valvoa sitä, että kaikki pankit, jotka ovat pankkituen saajia, myös käyttävät näitä säännöksiä asianomistajina.

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa puhemies! Kannatan myös sitä, että tämä asia nyt aika laajasti pohdittaisiin valiokunnassa, kun se tulee käsittelyyn. Viittaan siihen, että meillä on erityisesti ollut ns. isännättömän rahan ongelma Suomessa. Kun edellisessä kohdassa keskusteltiin yksittäisestä asiasta, siinä mielestäni ei ollut tästä isännättömän rahan ongelmasta vaan yksityisen ihmisen asiasta kyse. Mutta menneet vuodet osoittavat, että kun vastuu on kollektiivinen, kun kaikki ovat vastuussa ja kaikki valvovat, niin itse asiassa kukaan ei vastaa. Tässä viittaan SKOPin yhteydessä olleisiin ns. ministerivaltuuksiin, jotka sinne aikanaan muodostuivat, ja vastuu ja valvonta pettivät varsin pahasti. Viittaan myös ns. punapääoman moniin ongelmiin ja eräissä osuustoiminnallisissa järjestöissä ja muissa järjestöissä olleen isännättömän rahan ongelmaan. Nyt tähän täytyy voida puuttua lainsäädännön kautta ja yleisen valvonnan tehostamisen kautta. Muutoin me emme saa esimerkiksi pankkisektoria tervehdytettyä sillä tavalla, että sinne luottamus palautuu, mikä on koko pankkitoiminnan välttämätön ja keskeinen edellytys.

Erityisesti haluaisin, että valiokunnassa mietittäisiin tätä isännättömän rahan problematiikkaa, joka on tullut suomalaisille maksamaan miljardeja.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Odotin, että ed. Ala-Nissilä puhuu sellaisesta isännättömästä rahasta, joka on ns. pestyä rahaa, mutta ei hän varmaan sitä tarkoittanut.

Mitä tulee näiden lakiesitysten tarkkaan tutkimiseen ja käsittelyyn, minkä ed. Ala-Nissilä sanoi, minun mielestäni tässä olisi pitänyt erottaa luottamusaseman väärinkäyttäminen kokonaispaketista, koska tämä on aika laaja paketi kuitenkin ja vaatii varmasti paljon asiantuntijakuulemisia. Minä ihmettelinkin vähän, miksi oikeusministeriöstä ei annettu erillisenä luottamusaseman väärinkäyttämistä koskevaa esitystä, koska se on kiireellinen ja sitä tarvitaan mahdollisten pankkirötösten tutkinnassa. Jos näiden asioiden selvitteleminen vie vielä puoli vuotta ja kuluu vuosi, ennen kuin tämä laki on astunut voimaan, silloin se on oikeastaan tavallaan myöhässä tämän buumin osalta, mikä ilmeisesti pankeissa on rikostutkinnassa menossa. Kovin pitkään tätä esitystä ei pitäisi valiokunnassa pitää vaan mahdollisimman nopeasti juuri tämän yhden lakimuutoksen vuoksi se pitäisi saada tänne saliin takaisin, jotta päästäisiin soveltamaan sitä käytäntöön niillä tuloksilla, mihin tämä on tarkoitettu.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

lakivaliokuntaan:

13) Hallituksen esitys n:o 269 laiksi yhdyskuntapalvelun kokeilemisesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

sivistysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan tulee antaa asiasta lausunto:

14) Hallituksen esitys n:o 270 laiksi Antellin kokoelmien ja rahavarain hallinnon ja hoidon uudelleenjärjestämisestä annetun lain 3 §:n kumoamisesta

---

15) Hallituksen esitys n:o 271 maataloustuotteiden tuontisuojaa ja hinnanerokorvauksia koskevaksi lainsäädännöksi

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan sekä maa- ja metsätalousvaliokunnan tulee antaa asiasta lausunto.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 16) ja 17) asiasta.

Keskustelu:

Ed. Rajamäki: Arvoisa puhemies! Nyt käsillä oleva laaja, paljon odotettu ja myös mainostettu maatalouslainsäädännön kokonaisuudistuspaketti on ainakin siinä suhteessa eduskunnan käsittelyn kannalta huonosti annettu, että se annetaan kovin viime tipassa budjettilakeina. Näin ollen näin mittavan kokonaisuuden käsittelylle ei kovin hyvin aikaa täällä jää. Toisaalta myös tämän paketin sisältö on osoittautumassa monelta osin pettymykseksi sikäli, että meidän maatalouslainsäädännössämme ja nimenomaan maatalouspolitiikassamme on ollut erityisenä ongelmana juuri ylituotantoon johtava järjestelmä ja siitä aiheutuvat kiintiöt, tilojen kehittymättömyys, sopeutumattomuus, ylituotantoon niin viljelijöiltä kuin kansantaloudeltakin valuvat voimavarat ja ennen kaikkea tällä hetkellä myös varastointi ja monet muut ongelmat.

Myönteistä siinä perusideologiassa, mikä tässä paketissa on, on se, että mm. automaattisesta kustannuskompensaatiosta pyritään eroon eli tavoitehintojen alittumista ei automaattisesti kompensoitaisi, mikä onkin ollut suomalaisessa järjestelmässä ainutlaatuista länsieurooppalaisittainkin. Toisaalta tämäkin kysymys aika pitkälti jää aina kuitenkin maatalouspoliittisen päätöksenteon ja neuvottelujärjestelmän varaan, eli missä määrin automaattisen kustannuskompensaation poistuminen olisi todellisuutta, se on vain arvattavissa. Myönteistä ehkä myös on se, että tuontisuojan ja vientijärjestelmän yhteen kokoaminen tapahtuu tällä lainsäädännöllä. Toki on monia muitakin yksittäisiä kohtia, joita meidän eduskuntaryhmämme muissakin puheenvuoroissa varmasti tarkemmin käsitellään. Itse haluaisin pikkuisen puuttua koko tähän tilanteeseen.

Ei mikään malli ja järjestelmä sinällään ratkaise meidän ongelmiamme, jollei perusasioihin kyetä puuttumaan. Ikävällä tavalla, traumaattisena jopa, muistissa on vuoden 1989 maatalous-tulolain käsittely eduskunnassa, jolloin nimenomaan yritimme voimakkaasti puuttua ylituotantoon johtavaan järjestelmään, saada nimenomaan valtiontalouden kannalta asiallisia korjauksia, samoin tuottajien kannalta tilojen kehittämismahdollisuuksia, kiintiöjärjestelmän purkukuvioita aikaiseksi eli ylituotantoon ylipäänsä päästä kiinni. Se jäi hurskaaksi toivomukseksi, ponsiksi ja keskusteluiksi. Sanottiin, että Gattin ja EY:n ym. paineiden takia näihin tullaan aikanaan puuttumaan. Eihän niihin puututtu.

Jos samalla tavalla ylituotantoon tähtäävä järjestelmä ja ylituotannon arvostus säilyvät maatalouspolitiikassa huolimatta hinnasta, mikä siitä maksetaan, esimerkkinä tänä päivänä mm. maatilatalouden kehittämisrahaston tuhoaminen ja sopeuttamisvarojen hukkaaminen ylituotantoon ja tasapainottamiseen, niin eihän tämä järjestelmä sinällään mitään korjaa, jollei meillä ole takeita siitä, että maatalouspolitiikassa juuri ylituotantoon liittyen ja mm. tilojen kehittämiseen liittyen tapahtuu jotakin perustavaa muutosta. Luottamuksen puute MTK-johtoiseen maatalouspolitiikkaan tietysti on edelleen yhtälainen kuin 80-luvun lopullakin.

Näissä laeissa ei myöskään lähdetä siitä, että tavoitehintaluetteloista olisi tehty selkeitä poikkeamia tai ylipäänsä, että tässä lainsäädännössä löytyisi selkeästi eduskunnan kansallisen sopeutumisen ohjelma EY-neuvottelutavoitteisiinkin

liittyen, eli että rehuviljan hintaa pikaisesti ja voimakkaasti alennettaisiin ja suoralla tulotuella sitä kompensoitaisiin. Näin kotieläintuotannon sopeutumisen ja tuotantokustannusten alentamisen kautta pääsisimme eteenpäin.

Edelleen tässä lainsäädännössä, jota nyt meille esitetään, on erittäin ongelmallista juuri se, että kun hallitus katsoo, että EY on joku sampo, jonne mennään mahtavalla ylituotannolla, jopa sitä korostaen, niin tuontimaksujärjestelmän merkitys koko ylituotannon rahoituksessa korostuu. Tuontimaksupuoli on ongelmallinen tietysti kuluttajien kannalta, miksei elintarviketeollisuudenkin kannalta raaka-aineiden tuontiin liittyvien tuontikustannusten takia.

Toinen asia on se, että budjetissa pienenevää budjettivarausta vientitukeen joudutaan kompensoimaan ja lisäämään erittäin voimakkaalla markkinointimaksupanostuksella viljelijöiltä. Tänä vuonna kerätään tuottajilta jo 1 581 miljoonaa markkaa, eikä tähän ole helpotusta tulossa. Totta kai edunvalvontapolitiikka saattaisi nykyisenpohjaisessa hallituksessa johtaa siihen, että korostetaan enemmän tuontimaksujen merkitystä rahankeruussa kuin viljelijöiden markkinoimismaksujen keräämistä eli pannaan kuluttaja maksamaan enemmän kuin tuottaja.

Hallituksen esityksessä on myös suuria erikoisuuksia tuontimaksujen osalta. Minulle tulee henkilökohtaisesti mieleen se, että nyt on lähdetty voimakkaasti reviirin puolustuksen suppeasta näkökulmasta liikkeelle, kun tuontimaksuja on määritelty. Henkilökohtaisesti arvostan rajasuojajärjestelmää. Me tarvitsemme sellaista järjestelmää. Mutta se ei saa olla tapa tukahduttaa kilpailua tietyssä määrin tai tuuditaa kotimainen tuotanto johonkin tuhkimon uneen, jossa ei tarvitse huomispäivästä välittää, sen kuin mennään vain ja joku viulut maksaa.

Tällöin tulee mieleen se, että tuontisuojahan on ollut meillä totaalinen lisensiointijärjestelmän kautta. Liha- tai juustopuolellakin on ollut vain marginaalista tuontia, ja jopa ravintolat ovat kärsineet tästä asiasta. Hallituksen esityksessä tuontimaksut on ilmeisesti määritelty sillä tavalla, että käytetään mahdollisimman soveliaita maailmanmarkkinahintoja ja pelataan näillä sillä tavalla, että saataisiin mahdollisimman totaalisesti lisensiointijärjestelmän lailla mutta uudella nimellä, tuontimaksuilla, estettyä tuontia.

Toinen asia on, että kiinteiden maksujen osalta eli marjojen ja vihannesten osalta ollaan jopa niin ihmeellisiä järjestelmiä nyt rakentamassa, että kiinteät maksut olisivat ilmeisesti korkeampia kuin lisensioinnin kautta tuoduilla tuotteilla jopa sellaisten tuotteiden osalta, joissa emme ole edes omavaraisia tai joita tarvitsisi tuoda tiettyinä vuodenaikoina maahan. Ilmeisesti merkittävimmät heikennykset ovat juuri juustopuolella, jossa ns. alennetun tuontimaksun piiristä ollaan siirtämässä merkittäviä juustoryhmiä pois.

Hyvin mielenkiintoinen, tarkemmin totta kai valiokunnassa selvitettävä asia on myös maataloustuotteiden markkinointijärjestelmästä annetun lain 8 §:n, markkinointirahoituspykälän, sisältö siltä osin, että jos tullitariffiryhmä 23:ssa todella on mukana elintarvikkeiden tuotannossa käytettäviä panoksia ja lakiesityksellä ja pykälällä pyrittäisiin ujuttamaan nimenomaan nämäkin lakiin, sehän antaisi maa- ja metsätalousministeriölle mahdollisuuden säädellä mielivaltaisesti tuotantokustannuksia jopa välittämättä kilpailunrajoituslaista.

Tämän tyyppiset lataukset panevat miettimään sitä, onko tällä kiireellä oma tarkoitusperänsä, että käsitellään laki nopeasti, jolloin siihen jäisi hyvin ikäviä rakennelmia tuontimaksupuolelle.

Edelleen hallintopuolessa on totta kai se periaatteellinen ongelma, että budjetin ulkopuolinen rahasto hyvin itsenäisesti päätösvaltaa käyttäisi ja että myös maatalouspoliittinen päätöksenteko siirtyisi valtioneuvoston ja melko mittavasti myös eduskunnan käsistä rahaston puolelle. Ei tuontimaksu- ym. esityksiin, joita hallitus antaa, eduskunnalla parlamentaarisen enemmistöhallituksen aikana todellisuudessa mitään vaikutusmahdollisuutta ole. Kyllä niillä voidaan pelata, juuri tällä markkinoimismaksulla eli tuottajien panostuksella ja kuluttajien panostuksella, aivan vapaasti. Kyllä ne tulevat ministeri Salolaisen pöytäkirjalausumilla yksimielisinä hallituksen esityksinä tänne, ja täällä salissa äänestetään ne läpi.

Tältä osin on myös ongelmana se, että hallitus on esittänyt rahaston kokoonpanoa sillä tavalla ministeriöpainotteiseksi, mutta erityisesti maataloustuottajapainotteiseksi ja elintarviketeollisuuspainotteiseksi, että oikeastaanhan siinä on kyseessä asianosaisten raati. Yritysten ym. tuen tarvitsijoiden koplausrakennelmat ovat siinä myös valmiina. Tämän tyyppisen järjestelmän pitäisi rakentua kyllä päätöksenteon osalta virkamiesvastuun puolelle. Meillähän on ollut sillä tavalla mielenkiintoinen kehitys, että meillä on ollut muutamia sellaisia parlamentaarisiakin maatalouspolitiikan rahoituksesta päättäviä neuvottelukuntia kuin mm. Makera, maatilata-

louden kehittämisrahasto, mutta senkin neuvottelukuntajärjestelmä purettiin ja on siirrytty hyvin MTK-vaikutteisiin järjestelmiin. Maa- ja metsätalousministeriö pitää voimakkaasti käsissä myös tätä asiaa.

Siis yleensäkin yhteiskunnan rahan käyttöä, mikä on viranomaistoimintaa, ei pitäisi millään etujärjestöpohjalla hallinnoida vaan pitäisi virkamiespohjalla hallinnoida yhteiskunnallista toimintaa. Tämä on yksi homma. Toinen on tietysti se, miksi maa- ja metsätalousministeriön ylipäänsä tällaista rahaston hallintoa pitäisi järjestää. Yhtä hyvin se voisi olla vaikka valtiovarainministeriönkin puolella. Nimittäin nyt sama hallinnonala valmistelee lait, lakien tavoitteet, myöhemmät esitykset ja miettii keinot ja samalla kontrolloi itseään ja hallinnoi rahastoa. Siinä muodostuu tarpeeton päällekkäiskuvio myös tältä osin.

Arvoisa puhemies! Kaiken kaikkiaan on tullut mieleen se, että nyt MTK-johtoinen hallitus esittää markkinointirahastolakipakettia EY-tittelillä ja EY-sopeutumisella perustellen mutta paketissa on vain vanhaa rehua. Hallitus hakee EY-neuvotteluissa ja kansallisessa maatalouspolitiikassa vain vahvan ylituotannon säilyttämistä ja tukea korkeammalle kotimaiselle tuottajahinnalle. Tuottajille tämä tulee merkitsemään maatilatalouden kehittämisvarojen loppumista ja rajuja markkinoimismaksuja sekä kuluttajille suurempaa kulutuksen verottamista. Uudistuksen varjolla hallitus päinvastoin pyrkii nostamaan tuontimaksuja ja käytännössä pitämään tuonnin poissa, näin niissäkin elintarvikkeissa, joista meillä on pulaa, kuten vihanneksissa, joita on pakko tuoda talvella. Tuontimaksuilla korvataan vain tiukka lisensiointijärjestelmä ja kuluttajilta kerätään sen varjolla ylituotannon maksuun tarvittavaa erityistä kuluttajaveroa.

Budjetin ulkopuolisen rahaston hallinto pyritään järjestämään asianosaisten hallinnoksi MTK:n ja teollisuuden käytännössä osallistuessa varoista päättämiseen. Maatalouspolitiikan sisällöstä päättäminen siirrettäisiin hallitukselta ja eduskunnalta edunvalvonnan kannalta helpommalle rahaston johtokunnalle.

Maatalous tarvitsisi nyt viljan ylituotannon purkua rehuviljan hinnan pikaisella ja tuntuvalla alentamisella sekä sen kompensoimista suoralla tulotuella. Tätä kautta saataisiin sopeutumista kotieläintuotantoon ja säästettäisiin kansantalouden sekä tuottajien varoja. Siltä pohjalta löytyisi myös äsken tarkennetuilla tavoilla pohjaa miettiä myös sinänsä automaattisen kustannuskompensaation poistamistapoja ja nimenomaan tuontisuojan ja vientitukijärjestelmien hallinnon selkeää yhteensovittamista ja niitä perusideoita, jotka sinällään on yritetty myös etuina nähdä.

Arvoisa puhemies! Henkilökohtaisesti en voisi sosialidemokraateille löytää kovinkaan montaa järkevää syytä hyväksyä hallituksen esitystä rahastosta, jota ei tarvita edes ensi vuonna.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäen puheenvuoroa kuuntelin varsin suurella mielenkiinnolla. Toivoisin, että ed. Rajamäki lukisi esitystä huomattavasti tarkemmin ja erityisesti perehtyisi siihen, mitä tämä käytännössä vaikuttaa viljelijöiden toimeentuloon. Siis tässähän luodaan järjestelmä, jossa viljelijöiden saamat tuottajahinnat kelluvat tietyn putken sisällä. Tätä kellumistahan on harjoiteltu jo lihantuotannon alalla tätäkin ennen, ja nyt se ulottuisi kaikkiin niihin tavoitehintatuotteisiin, jotka siinä ovat. Siinä mielessä ed. Rajamäen väitteet siitä, että tällä ollaan pönkittämässä joitakin korkeampia tuottajahintoja, eivät pidä paikkaansa. Näyttääkin nyt siltä, että ed. Rajamäelle ei ole todellakaan tämän järjestelmän logiikka avautunut tippaakaan, koska nyt yritetään mennä juuri kohti sitä EY:n järjestelmää, jossa myös 5—12 prosenttia hinnat kelluvat markkinatilanteesta johtuen. Markkinatilannetta taas ohjataan interventiovarastojärjestelmällä, jossa nyt käsittääkseni olisi markkinointirahasto, joka tavallaan antaisi mahdollisuuden opetella tähän järjestelmään.

Ed. Vihriälä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäki totesi, että lakiesitykset, jos oikein ymmärsin, kokonaisuudessaan ovat vanhaa rehua. Mielestäni ed. Rajamäki on väärässä. Ei näin suurta maatalouspoliittista ja lainsäädännöllistä uudistusta ole tähän taloon tuotu sitten vuoden 56, kun maataloustulojärjestelmä meille luotiin. Niin paljon muutoksia tulee näiden lakien kautta tapahtumaan. Epäilenkin, ovatko nämä kaikki muutokset viljelijän tulotason kannalta ja viljelijäväestön elämän kannalta edes tarpeellisia. Tällä lainsäädännöllähän nyt annetaan todella markkinavoimille ja niille voimille tilaa, joita myös ed. Rajamäki on monta kertaa salissa peräänkuuluttanut. Erityisesti tuontimaksulain 6 § avaa sellaisen kentän, että siinä voi käydä niin, että kotimainen elintarviketuotanto tulee erittäin nopeasti loppumaan tästä maasta ennen kaikkea, koska rajasuoja murtuu, ja tästä meillä löytyy jo esimerkkejä hyvin paljon. Toteaisin vain vielä ed. Rajamäelle, että EU:ssa

rajasuoja on erittäin kivikova, esimerkkinä suomalaisten tomaattien vienti viime kesän satokauden aikana. Se loppui hyvin lyhyeen.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäen puheenvuoro oli minusta ihan hyvin analyyttinen. Hän lähestyi asiaa hyvin monelta kannalta. Kiinnitänkin aivan erityisesti huomiota vain sen loppujohtopäätöksiin parilta osalta.

Kun hän arvioi sitä, mikä markkinajärjestelmän ja rahaston merkitys tulisi olemaan, hän kutsui ehdotettua järjestelmää hyvin MTK- ja osaisvetoiseksi järjestelmäksi. Sitten kuitenkin heti perään — tämä on aika mielenkiintoista — hän esitti ratkaisuna, että pitäisi siirtyä suoran tulotuen järjestelmään. Toisin sanoen, jos näin meneteltäisiin, sehän merkitsisi sitä, että johtokunnan, olkoon se sitten osaisvetoinen tai mikä tahansa, senhän merkitys ratkaisevasti pienenisi, jos siirrytään suoran tulotuen järjestelmään, eli sillä tavalla hän tavallaan itse esitti järjestelmää, että se on sitten yks hailee, keitä johtokunnassa on.

Toinen, mitä minä odotin tuosta puheenvuorosta, oli se, että hän olisi pohdiskellut sitä, jos olisi tällainen järjestelmä käytössä ja hyväksyttävissä oleva, mitä se merkitsisi kotimaisten tuotantopanosten lisääntyvän käytön kannalta. Sillä tavalla saataisiin maataloustuotannon kotimaisuusastetta merkittävästi nostettua. Nythän se on aika paljon tuontipanosten varassa.

Ed. Iivari: Arvoisa puhemies! Hallitus perustelee lakiesityksiään maataloustuotteiden markkinajärjestelmästä, maatalouden markkinointirahastosta sekä tuontimaksuista sopeutumisella mahdolliseen EU-jäsenyyteen. Rakenteita aiotaankin nyt uudistaa, mutta aidon sopeutumisen sijasta hallitus näyttää pyrkivän elintarviketuonnin rajasuojan pitämiseen korkeana sekä ylituotannon jatkamiseen, ilmeisesti käytännössä myös sen kasvattamiseen. Näin EU-jäsenyyden koittaessa tavoiteltuine siirtymäaikoineen yhtä elinkeinoa suojattaisiin edelleen kuluttajapalkansaajien ja koko kansantalouden kustannuksella.

On totta, että maataloustulolain korvaavassa markkinointijärjestelmässä on myönteisiä seikkoja. Ennen kaikkea myönteistä on, ettei laki tuo suoraan enää automaattista kustannuskompensaatiota maataloustuotteiden hintojen määräytymiseen ja tuottajahinnat voivat vaihdella tavoitehintojen ja vähimmäishintojen välillä. Valiokunnan puheenjohtaja Sirkka-Liisa Anttilahan totesikin tämän jo.

Itse käytäntö sitten tietysti osoittaa, millä tavalla kustannukset otetaan huomioon valtion ja maataloustuottajien neuvotteluissa. Neuvottelujärjestelmä tavoitehintaluetteloineen säilyy sinällään entisellään.

Markkinointijärjestelmää koskevaa esitystä huomattavasti ongelmallisempi on tuontisuojaa koskeva lainsäädäntö. Hallitus aikoo jatkaa kalliin ruoan politiikkaa. Elintarvikkeiden tuonnissa on tarkoitus poistaa lisensiointi ja tuoda tilalle tuontimaksut. Esityksen mukaan kiinteiden tuontimaksujen alaisten tuotteiden rajasuoja nousee lähes jokaisen tuotteen kohdalla. Näillä tuotteilla, jotka ovat lähinnä vihanneksia, on nykyisin prosenttimääräinen tulli tuonnin arvosta. Se on ollut alhaisempi kuin nyt esitetään tuontimaksuiksi. Lisensioinnin aikana on vihanneksilla ollut tietyt tuontimäärät, jotka on saanut tuoda tullitta tai alennetulla tullilla. Näin on voitu tuoda tuotteita kohtuulliseen hintaan sinä aikana, kun kotimaista tuotantoa ei ole ollut, kuten talvikautena.

Myös tuontijuustojen rajasuoja on nousemassa. Nykyisin tuotavilla erikoisjuustoilla on yksi tuontimaksu. EY-maiden kanssa olevan sopimuksen mukaan juustoja on voitu tuoda 2,8 miljoonaa kiloa tuontimaksulla, joka on alennettu yhteen kuudesosaan koko tuontimaksusta. Esityksen mukaan juustot jaetaan nyt eri ryhmiin. Tällöin merkittävät tuontijuustot, kuten Gouda, joutuisivat Edam-tyyppisten juustojen maksuluokkaan, johon ei voisi soveltaa edellä mainittua alennettua tuontimaksua. Tämä johtaisi tiettyjen juustojen tuonnin loppumiseen tai kuluttajahintojen nousuun.

Lihan nykyiset tuontimaksut tulivat voimaan tämän vuoden kesäkuussa. Tällöin korkeiden tuontimaksujen piiriin tulivat myös erikoistuotteet. Erikoislihan tuonti on sinänsä määrältään olematonta, mutta sillä on merkitystä ravintolaelinkeinolle, joka on joutunut luopumaan paitsi erikoislihojen myös osittain lampaan ja riistan käytöstä tuontimaksusyistä.

Lakiesityksen mukaan valtioneuvosto voi päättää tuontikiintiöistä alennetuilla tuontimaksuilla. Tämä on kuuluisa 6 §. Samoin esityksen mukaan on tarkoitus menetellä niin, ettei lihan ja juuston tuontimaksutaso nouse. Tämä merkitsee sitä, että tarvitaan valtioneuvoston erillispäätökset lukuisista lainkohdista, jotta nykyinen tuontisuoja ja hintataso voidaan säilyttää. Hallinnon kehittämisen kannalta tämä on aika erikoinen

asia. Arvoisa valtioneuvosto miettii, josko nyt olisi oikea aika tuoda alennettuun hintaan kaalia maahan. Nykyinen lisensiointi siirtyy käytännössä tuontimaksuja koskevan lakiesityksen myötä tariffikiintiöiden nimelle.

Myönteistä tuontimaksuja koskevassa esityksessä on, jos olen oikein ymmärtänyt 8 §:n, että sen myötä voitaisiin sellainen vientiin menevä elintarvike, jonka raaka-aineista on maksettu tuontimaksu, vapauttaa maksusta eli tuontimaksu voitaisiin palauttaa tällaisessa yhteydessä. Minusta olisi tärkeätä, että riippumatta siitä, miten tuontimaksuja ja markkinointirahastoa koskeville lakiesityksille eduskunnassa käy, hinnanerokorvauksen sijaan luotaisiin järjestelmä, jossa Suomessa tuontiraaka-aineista valmistettu vientiin menevä elintarvike saadaan maailmanmarkkinahintaan. Nythän meillä on aika hassu tilanne, kun meillä on korkea rajasuoja, joka tuntuu korkeina elintarvikkeiden hintoina, ja sen lisäksi vielä veronmaksajat maksavat hinnanerokorvauksia nyt esimerkiksi enenevässä määrin itävientiin menevistä tuotteista. Jos näiden tuotteiden, jotka selkeästi menevät vientiin, kohdalla voitaisiin hoitaa, että elintarviketeollisuus saisi raaka-aineen maailmanmarkkinahintaan, olisi päästy jo paljon eteenpäin.

Maatalouden ylituotannon vientiin tarkoitettu markkinarahasto rahoitettaisiin esityksen mukaan budjettivaroin, tuotteilta perittävillä maksuilla ja elintarviketuonnin tulleilla ja tuontimaksuilla. Koska hallitus näyttää päättäneen suosia ylituotantoa, on sillä varmasti myös suuri houkutus rahoittaa vientiä korkeilla tuontimaksuilla, ja näin suomalaisten käyttämien elintarvikkeiden hinta pysyy edelleen korkeana.

Ed. Rajamäki jo kiinnitti puheenvuorossaan huomiota niihin pulmiin, joita budjetin ulkopuoliset rahastot tuovat parlamentaariselle valvonnalle. Hän kosketteli myös markkinointirahaston hallintoa. Tuntui todella aika merkilliseltä, että markkinointirahaston johtokunnassa olisivat edustettuina viranomaistahojen lisäksi maataloustuottajien järjestöt, elintarviketeollisuus ja kauppa. Tärkeätä olisi, että järjestelmän puolueettomuuden takaamiseksi maatalouspoliittisia ja hallinnollisia päätöksiä tulisi tehdä vain viranomaisten toimesta ikään kuin virkavastuulla. Etujärjestöjä tulisi kuulla esimerkiksi neuvottelukunnassa tai sitten rahaston johtokunnan asiantuntijoina, mutta päätökset pitäisi tosiaan tehdä viranomaiskokoonpanossa.

Arvoisa puhemies! Sosialidemokraatit ovat esittäneet markkinointirahastoesityksen hyväksymisen ehdoksi elintarvikkeiden rajasuojan alentamisen, ylituotannosta luopumisen ja rehuviljan hinnan laskun. Keskustelut rahastosta ja tuontisuojasta on käytävä tältä pohjalta, ja tietysti on itsestään selvää, että varmaan sekä hallituksessa että oppositiossa yritämme nyt asiantuntijakuulemisen myötä paneutua tosissamme tähän monimutkaiseen ja laajaan lakipakettiin.

Ed. O l l i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Iivari totesi puheenvuorossaan, että tarkoituksena on ilmeisesti kerätä runsaasti korkeilla tuontimaksuilla varoja viennin toteuttamiseksi. Tässä on ajatuksellinen harha siinä mielessä, että korkeat tuontimaksut tietysti johtavat siihen, että niitä ei kerry, koska silloin ei voida tuodakaan, ja täytyy muistaa, että tuontimaksulain pitäisi olla meilläkin, niin kuin se on EY-maissa, instrumentti, jolla turvataan kotimainen maatalous ja sen kilpailukyky kotimarkkinoilla. Tässä suhteessa paljon puhuttu 6 § on kiistämättömän ongelmallinen, koska se lähtökohtaisesti romuttaa sitä ajattelua, että tuontimaksut olisivat maatalouspolitiikan jatkeena, niin kuin ne ovat EY-maissa ja niin kuin niiden loogisesti pitäisi olla meilläkin.

Ed. V u o r e n s o l a: Arvoisa puhemies! Kuten jo edellä käydystä keskustelusta on hyvin käynyt ilmi, tähän lakipakettiin sisältyy hyvin monenlaisia sanoisinko intohimoja, erittäin monenlaisia näkemyksiä, ja myös politiikalla on tässä oma merkityksensä.

Henkilökohtaisesti haluaisin kuitenkin käsitellä tätä koko kysymystä ennen muuta elinkeinopoliittisena kysymyksenä ja toivoisin ennen muuta sellaista ajattelua koko tähän saliin ja tähän päätöksentekoon, että voitaisiin tätä lainsäädäntöä kehittää samalla tavalla kuin muutakin elinkeinopolitiikkaa meidän kaikkien ja tämän Suomen ja sen kansalaisten hyväksi. Tämä ei ollut nyt mitään liturgiaa, vaan nimenomaan tarkoitin sitä, että kyseessä on kuitenkin meidän yhteiskuntamme kannalta hyvin merkittävä toiminta, ja itse asiassa koko tämä lakipaketti, sehän ei ole pelkkää maataloutta. Se on mitä suurimmassa määrin elintarviketaloutta. Se on mitä suurimmassa määrin myös yhteiskuntataloutta. Siltä osalta nimenomaan toivon, että asiaa katseltaisiin siltä pohjalta, että me voisimme tämän asian viedä, niin kuin sanotaan, hyvin päätökseen.

Tällä lailla tai lakipaketilla on erittäin suuri merkitys ja sitä varmaan kuvastaa myös se poliittinen eräänlainen kohu, joka tämän ympärillä on.

Kyseessä on kuitenkin kokonaisuus, jonka henkilökohtaisesti näen sellaisena kokonaisuutena, jota miltään osin ei pitäisi murtaa. Kyseessä on kokonaisuus, johon kuuluu markkinajärjestelmä, joka on minusta tämän koko systeemin emo. Toisena keskeisenä tekijänä siinä on markkinointirahasto, joka on minusta ennen muuta väline asioiden hoitoon. Sitten siinä on muita lakeja, vientiin ja tuontiin liittyvä lainsäädäntö, joka on käytännön toteuttamista varten. Tämä on ehkä se kokonaisuus. Siitä jokin sana.

Markkinajärjestelmälaki on tavallaan vanha maataloustulolaki. Se on luonteeltaan raamilaki ja poikkeaa edeltäjästään todella paljon. Se poikkeaa ennen muuta siten edeltäjästään, että se ei pidä sisällään juuri minkään kaltaisia sidonnaisuuksia. Se ei edellytä minkään tyyppistä kokonaislaskelmaa, joka ennen kaikkien vanhojen maataloustulolakien pohjana aina oli. Se ei myöskään edellytä kustannustarkkailua ja se ei anna myöskään minkäänlaista edes ohjetta viljelijöiden tulotasosta. Nämä kaikki elementit olivat edellisessä tulolaissa ikään kuin nurkkakiviä.

Oikeastaan voisi sanoa niin, että tämä markkinajärjestelmä on laki, joka vahvistaa vain sen, että maataloustuloneuvottelut käydään, ja määrittelee neuvotteluosapuolet. Ei oikeastaan paljon muuta. Markkinointirahasto on ymmärtääkseni tässä kokonaisuudessa huomattavan paljon tärkeämpi nimenomaan käytännön toteuttamisen kannalta. Sen rahaston avulla on tarkoitus hoitaa niitä vuosikausia niin ongelmallisina pidettyjä markkinoita. Rahasto kerää varansa vientiä varten maataloustuottajilta lähinnä markkinointimaksuina ja valmisteveroina ja rahasto saa myös valtiolta tietyn budjettisiirron vuosittain sekä rahastoon karttuu ns. tuontimaksuja, joilla myös hoidetaan tätä kokonaisuutta.

Rahaston vastuu on nimenomaan markkinavastuuta. Se on markkinavastuuta hyvin kokonaisvaltaisesti kotimaassa mutta myös tuonnin ja viennin osalta. Hallituksen esitys tästä rahastosta on minusta sikäli hiukan vaillinainen, että siinä kyllä määritellään viennin hoito rahastolle ja myös se, millä tavalla rahasto vientiä varten varoja kerää, oli kyse tuottajilta, valtiolta tai tuontimaksujen kautta tulevista varoista, mutta sen sijaan itse asiassa tuontimaksujen määrittelyssä rahastolla ei juurikaan sananvaltaa ole.

Henkilökohtaisesti, kun varsin pitkään näitä asioita olen seurannut, minusta rahaston tulosvastuu, kun näen sen nimenomaan tulosvastuullisena yksikkönä, voi toteutua täysin vain siten, että sillä on myös ainakin rajoitettu päätäntävalta siitä, miten tuontimaksut määritellään. Olenkin esittänyt ajatuksen siitä, olisiko mahdollista, että tietyn valtuuden puitteissa eduskunta päättäessään tuontimaksuista delegoisi tämän valtuuden suoraan rahastolle nimenomaan sen takia, että rahastossa kohtaisivat vienti, tuonti ja kotimaan markkinat. Vain sillä tavalla tulosvastuu syntyy aivan samalla tavalla kuin missä tahansa yrityksessä.

Silloin voitaisiin myös rahaston tulosvastuukysymystä kaiken kaikkiaan korostaa aivan toisella tavalla kuin nyt. Näkisin, että se kyllä tasapainoa kaiken kaikkiaan parantaisi olennaisesti. Minulla on se käsitys, että se myös poistaisi tästä asiasta sellaisen keskeisen elementin, ajatellaan nyt siitä hyvää tai pahaa, että poliittisessa hallituksessa päätettäisiin tuontimaksujen taso.

Itse asiassa nimenomaan rahaston johtokunta, jota täällä on vähän moitittu, että siinä on tietyt piirit mukana, minusta on aivan oikea elin toimimaan myös tällä tavalla ja yhdestä ainoasta syystä: nimenomaan siitä syystä, että rahaston johtokunnassa ovat maksajat. Minusta se on hyvin kestävä periaate yleensä päätöksenteossa. En luota tässä suhteessa siihen, että demokratia olisi paras päätöksentekijä nimenomaan joidenkin maksajien asioita koskevissa kysymyksissä, nimenomaan tämän osalta.

Jos rahastolla alunperin on ollut ajatus hoitaa asioita sekä maatalouden taloudellisten asioiden kannalta että myös kansantalouden kannalta järkevällä tavalla, niin rahaston asemaa pitää silloin korostaa eikä pyrkiä siihen, että sen päätöksenteko jatkuvasti alistetaan. Minusta sillä pitää olla varsin itsenäinen asema, ja jos rahaston asemaa pitää tutkia, niin se pitää tehdä aina demokraattisissa elimissä tavallaan tilinpäätöksen kaltaisesti kerran vuodessa, tarkkailla sitä, onko rahasto toiminut sillä tavalla kuin siltä on edellytetty. Vain sillä tavalla syntyy minusta todellista tulosvastuuta.

Vientitoiminnan osaltahan tässä puhutaan nimenomaan hinnanerokorvauksesta, ja sehän ei juurikaan poikkea vanhasta järjestelmästä sinänsä, ei järjestelmänä eikä myöskään toimintatavaltaan.

Lainsäädännöstä ainakaan vielä en löytänyt lauselmaa siitä, voitaisiinko hinnanerokorvauksia, markkoja käyttää myös kotimaassa niin, että voitaisiin näillä varoilla alentaa kuluttajahintaa mallilla "liha-ale". En ole tarkistanut, onko se mahdollista, mutta toivon mukaan se on. Nimittäin siihen saattaa tulla jossakin vaiheessa myös tarvetta ja väitän, että siihen olisi ollut jossain

vaiheessa jo aikaisemmassa historiassa selkeästi järkeä mennäkin.

Tuonnin osalta jokin sana tuontimaksuista, joilla säädellään balanssia. Edellä jo puhuin rahaston hallinnosta, ja minä näen, että tuontimaksut ovat väline siihen, että voidaan tämä järjestelmä pitää tasapainossa, ja tuonnilla nimenomaan voidaan tasata ja poistaa markkinahäiriöitä, mutta minusta sillä ei pitäisi niitä aiheuttaa. Jotkut näyttävät pyrkivän siihen, että tuonnilla nimenomaan ensisijaisesti aiheutetaan häiriöitä. Totuus on se kuitenkin tässäkin hallituksen esityksessä, että mikäli tuontimaksua voimakkaasti alennetaan, tai ei tarvitse niin voimakkaastikaan alentaa, niin on aivan selvä, että se siirtyy ns. kantohintaan eli on poissa viljelijöiden saamasta tulosta. Se on aivan selvää. Se kiertyy sinne sitten tavallaan kustannukseksi.

Lakipaketti sinänsä, niin kuin sanoin alussa, on minusta kokonaisuus, ja kovasti toivoisin, että sitä sellaisena käsiteltäisiin. Ymmärtääkseni jos jokin osa siitä raukeaa ja sen periaate nimenomaan raukeaa, niin kyllä koko tämä korttitalo käytännössä silloin hajoaa. Minusta sitä ei voida palasina viedä eteenpäin, tai jos sitä viedään palasina eteenpäin, niin kyllä se tavalla tai toisella ontuu hyvin pitkän aikaa vahvistamisen jälkeen.

Maatalouden kannalta paketti on myös sopeutumisen väline, mutta en ole ihan samaa mieltä siitä, että se nyt olisi välttämättä EY- tai EU-sopeutumista. Nimittäin jokainen meistä tietää, että maatalouden on sopeuduttava joka tapauksessa, ja tämä on välttämätön lainsäädäntö minusta riippumatta siitä, mikä EY- tai EU-ratkaisu tulee olemaan. Toki hiukan painot ja painoarvot muuttuvat, mutta minusta tällä lainsäädännöllä on valmiudet kyllä kohdata joko ei-jäsenyys tai jäsenyys.

Minä luulen, että kuitenkin tämä paketti antaa sopeutumiselle oikean tien, ja luulen, että sekä maataloustuottajain että koko kansakunnankin kannalta tämä on varsin keskeinen ja tärkeä asia. Minä kovasti toivon, että tämä paketti voitaisiin viedä varsin nopeasti, hallitusti ja mahdollisimman yksimielisesti lävitse eduskunnassa. Uskon, että tulevaisuudessa itse asiassa jokainen osapuoli, joka tämän lakipaketin hyväksymiseen osallistuu, voi kiittää itseään siitä, että on viety tällainen ehyt kokonaisuus läpi, toki tietyin korjauksin, mutta uskon siihen, että valiokunta omalta osaltaan tämän asian hallitsee.

Maa- ja metsätalousministeri P u r a : Arvoisa puhemies! Kun valmistauduin tämän päivän sekä eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnan kokoukseen että tähän lakien esittelyistuntoon, tein sen osallistuessani YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestön kokoukseen Roomassa, josta palasin myöhään eilen illalla kotiin. Kun tuossa ympäristössä arvioin nyt esittelyssä olevaa lainsäädäntökokonaisuutta ja sitä tilannetta, jossa Suomen elintarviketalous ja maatalouspolitiikka on liittyen Euroopan yhteisön jäsenyysneuvottelutilanteeseen ja toisaalta meidän taloudelliseen tilanteeseemme, haluan todeta vain sen, että 163:sta osallistuneesta maa- ja metsätalousministeristä vajaalla 30:llä oli osapuilleen samankaltaisia ongelmia kuin mitä meillä on kansallisesti, mm. ylituotanto, josta aiheutuu monia kustannusongelmia niin veronmaksajille kuin myös maanviljelijöille. Toisaalta yli 130:n maan ministereiden pääasiallinen huoli oli, miten nälkäongelmaa ja pahenevaa elintarviketilannetta voidaan parantaa. Totean vielä senkin, että olin tuossa kokouksessa maailman pohjoisimman maan valtuuskunnan puheenjohtajana.

Haluan tässä esittelykeskustelussa kiinnittää huomiota muutamiin peruskysymyksiin, joita puheenvuoroissa on käsitelty. Pidän täysin välttämättömänä, että voimme aikaansaada merkittävät muutokset maatalouden markkinointi-, tulo- ja rajasuojajärjestelmiin. Olemme asettaneet tavoitteeksemme vakavasti neuvotella jäsenyydestä Euroopan yhteisössä. Jos jäsenyys toteutuu mahdollisesti jo vuoden 1995 alusta, meille jää kovin tukala tilanne, ellemme kykene kansallista lainsäädäntöämme uusimaan nyt hallituksen eduskunnalle esittämällä tavalla.

Ed. Rajamäen puheenvuoron johdosta totean lyhyesti, että en yhdy siihen kritiikkiin, joka liittyy markkinointirahaston johtokunnan kokoonpanoon tai maa- ja metsätalousministeriön rooliin. Maa- ja metsätalousministeriöllä on yksi edustaja markkinointirahaston johtokunnassa, jossa on neljällä keskeisellä ministeriöllä edustus. Tällä käsitykseni mukaan on hyvin looginen lähtökohta. Ulkoasiainministeriön vastuulla ovat kansainväliset sopimukset. Kauppa- ja teollisuusministeriön vastuulla ovat sekä kilpailulainsäädännön että kuluttajalainsäädännön hallinnointi ja valvonta. Valtiovarainministeriöllä on luonnollisesti vastuu valtiontalouden osalta ja maa- ja metsätalousministeriöllä vastuu elinkeinon kehittämisen osalta.

Käsitykseni on myös, että Toivo T. Pohjalan johtaman työryhmän yksimielinen mietintö, johon siis tuottajat yhtyivät, sisältää kokonaisuuden, jossa myös viljelijät ovat valmiit siirtymään

joustavampaan tulojärjestelmään. Sitä hallituksen esitys markkinajärjestelmästä, verrattuna voimassa olevaan maataloustulolakiin, käytännössä merkitsee.

En myöskään yhdy niihin arvioihin, joissa väitetään, että lakiesityksen lähtökohta on edelleen pitää yllä ylituotantoa ja korkeita elintarvikkeiden hintoja. Hallituksen tavoitteena on, että ylituotantoa vähennetään, ja elintarvikkeittemme hinnat kestävät hyvin kansainvälisen vertailun tällä hetkellä.

Ydin hallituksen käsityksen mukaan lainsäädäntöuudistuksessa on, että meidän on pidettävä riittävä rajasuoja yllä ja aikaansaatava sellaiset mekanismit, että emme Euroopan yhteisön jäsenyysneuvottelujen tärkeimmässä vaiheessa synnytä kotimaisilla markkinoilla häiriöitä, jotka johtavat siihen, että tilanne ei välttämättä pysyisi kenenkään hallinnassa. Tästä syystä esittelyssä olevat useat lait muodostavat kokonaisuuden.

Toivon, että asiantuntijoita kuullaan, ja myös hallituksen puolelta neuvotteluvalmiuksia luonnollisesti on niin, että lainsäädäntökokonaisuus voitaisiin valitettavan vähäisen ajan puitteissa marras- ja joulukuun aikana eduskunnassa käsitellä ja kokonaisuudessaan saada voimaan vuoden 1994 alusta.

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On todella valitettavan vähän aikaa käsitellä eduskunnassa näitä lakeja. Minusta on harmittavaa, että nämä eivät ole joutuneet ehkä hallituksen sisäisistä syistä tänne aikaisemmin. Kun ottaa huomioon, että koko ensi vuoden tulo- ja menoarvio on rakennettu sillä tavalla, että tämä markkinointi- ja rahastojärjestelmä on sinne sisään kirjoitettu, niin valitettavan vähän on aikaa valiokunnalla tämän valtavan lakipaketin perusteelliseen käsittelyyn.

Sinällään olen samaa mieltä ministeri Puran ja muidenkin puhujien kanssa, että maataloudessa muutokset ovat välttämättömiä, mutta EU-jäsenneuvottelut eivät edellytä esimerkiksi markkinointirahaston välttämättömyyttä ensi vuoden alussa.

Ed. Vuorensola puheenvuorossaan vaati tavallaan rahaston johtokunnalle enemmän vaikutusvaltaa, enemmän valtaa hoitaa näitä asioita, ja hän perusteli asiaa mm. sillä, että rahaston johtokunnassa ovat maksajat. Minusta rahaston johtokunnasta puuttuu tärkein maksajan edustaja eli kuluttaja, koska kuluttaja viime kädessä maksaa, ja jos ei maksa veroina, niin maksaa elintarvikkeiden hinnoissa jne. Tämä on minusta yksi vakava puute tässä laissa.

Ed. Rajamäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Elintarvikkeiden hintavertailussa tehdään nyt tahallinen tai tahaton virhe tai johtopäätös markan arvon muuttumisen takia. Totta kai näillä valuuttakursseilla laskien saadaan ruokakorin hinta jo kilpailukykyiseksi, mutta suomalainen lapsiperhe tai työtön ei mene Saksan markoilla Siwaan tai Valintataloon ostamaan vaan hän maksaa Suomen markoilla, ja tilanne on silloin vähän toinen. Pitäisi verrata hintoja käytettävissä olevaan varallisuuteen.

Tässä tilanteessa on todella ikävää, että näin suuri kokonaisuus tulee näin kiireellä budjettilakina tänne käsittelyyn. Se on tietysti vanha tapa ajaa joitakin asioita läpi, mutta maatalouden haasteet huomioon ottaen pitäisi aivan rauhassa ihan erikseen keskittyä siihen, mikä on maatalouden tila, mitä sisäisiä rakennemuutoksia siellä tarvitaan, kun on sopeutumisongelmia, miten toimitaan. Me olemme nyt ajelehtineet. Minä ymmärrän, että EY-neuvottelutavoitteet hallitus on asettanut eilisen EY:n mukaan, että ylituotannolla rahastetaan, viedään sitten ylituotanto, viljavarastot, täydet varastot EY:n tuella myöhemmin, mutta siinä unohdetaan myös EY:n ministerineuvoston muistaakseni toukokuussa 1992 tekemä päätös siitä, että siellä edelleen sinänsä jo alhaalla olevaa viljan hintaa vielä 30 prosenttia lasketaan. Näin pyritään vaikuttamaan todella myös heidän ylituotantonsa perussyihin juuri viljalla, samalla apparaatilla, mitä sosialidemokraatit ovat esittäneet täällä.

Korporatiivinen järjestelmä ei ole hyvä näin keskeisen, koko maatalouspolitiikan sisältöä muovaavan neuvottelukunnan tai johtokunnan osalta, kuten ei ole muutoinkaan. Kyllä virkamiestoiminnalla pitäisi pystyä tämän tyyppinen toiminta hoitamaan. Kuluttajien edustusta siellä ei todella tällä kertaa hallituksen esityksen mukaan edes olekaan.

Ed. Lahikainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun tätä lakipaketin sisältöä on katsellut ja siinä olevaa tavoitteenasettelua, ei voi välttyä kysymästä, millaiseen maatalouspolitiikkaan ja millaiseen maatalouteen meillä ollaan näiden lakiesitysten pohjalta menossa. Ainakin omassa mielessäni ja luulen, että monien muidenkin mielessä on ollut se, että kun me ryhdymme maatalouspolitiikkaamme uudistamaan, tavoitteena on ylituotannon leikkaaminen, ruoan hin-

nan alentaminen ja ylipäätään tuon tuki- ja holhousjärjestelmän keventäminen, joka tällä hetkellä maataloudessa on. Nyt näyttäisi siltä, että eivät ne tässä reformissa näytä toteutuvan, olkoonkin, että se on varsin väljä. Saattaa tietysti olla niin, että olen malttamaton mooses, ja ehkä lain käyttäjä joskus saattaisi löytää siitä mahdollisuuksia todelliseen reformiinkin.

Toinen kysymys, mikä tässä on syntynyt, on se, että mikä tekee tästä niin kiireellisen, että lait pitäisi saada voimaan jo ensi vuoden alusta, kun nykyinenkin maataloustulolaki on vielä ensi vuoden voimassa. Toisaalta EY-jäsenyyskään ei tässä vielä heti ole ovella. Näin ollen sekään ei vaadi tätä uudistusta eikä varsinkaan tätä rahastoa, joka pitää sisällään monenlaisia ongelmia. Kuten tässä on jo tullut esille, on erityinen ongelma rahaston hallinnossa. Minusta ei tule vähätellä sitä, että osin ne, jotka ovat edunsaajia, hyötymässä kuluttajien rahoista, ovat tekemässä myös päätöksiä näistä rahoista. Näin ollen puolueettomuuskriteeri nousee hyvin keskeiseksi ongelmaksi. Näin ollen mielestäni etujärjestöjen päätöksenteko johtokunnassa tulisi voida estää keinolla millä hyvänsä tässä tilanteessa.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. Vuorensola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun puhuin siitä, että rahaston johtokunnassa ovat maksajat koolla, niin tarkoitin sitä nimenomaan positiivisessa mielessä sikäli, että minusta ne, jotka maksavat, ovat myös vastuussa siitä, miten rahoja käytetään. Kun puhuin tulosvastuusta, kyllä minä tarkoitin sitä tapaa, miten yritystä hoidetaan, en sitä, miten hallintoa tai politiikkaa hoidetaan. Minusta ne ihmiset, jotka tuohon johtokuntaan edustajina tulevat, eri järjestöjen ym. edustajina, varmasti tuntevat vastuunsa ihan siitäkin syystä, että heidän työnsä lopputuloksena sitten näkyy, miten markkinat ovat toimineet. Se näkyy sekä tuottajille että kuluttajille. Minusta kuluttajien edustus tuossa johtokunnassa on turvattu nimenomaan sitä kautta, että siellä on varsin runsas valtion edustus.

Holhouksesta ja ylituotannon hoitamisesta jne. toteaisin vain sen, että kyllähän nämä uudet lait kaikkineen selkeästi ovat askel kohti markkinahakuisuutta. Ymmärtääkseni mm. sosialidemokraatit ovat tätä korostaneet ja korostaneet juuri sen takia, että sen kautta voitaisiin holhousta, ylituotantoa ym. purkaa.

Ed. S-L. Anttila: Arvoisa rouva puhemies! On ollut varsin mielenkiintoista kuulla sosialidemokraattien kaksi puheenvuoroa. Erityisesti arvostan varapuheenjohtajan puheenvuoroa siksi, että puheenvuoro oli hyvin maltillinen. Toki se toi esiin sosialidemokraattien pyrkimykset rajasuojan alentamisesta ja rehuviljan hinnan alentamisesta jne.

Nyt kuitenkin minusta eduskunta ja erityisesti sen valiokunta on erittäin ison kysymyksen äärellä siitä syystä, että tämän lakipaketin käsittelyllä mitataan, mikä on suomalaisen yhteiskunnan konsensus. Onko meillä löydettävissä mahdollisuus yhteisesti vastata myös niistä tarpeista, jotka suomalainen elintarviketalous ja maatalous mahdollisessa EY-jäsenyydessä kohtaavat? Ja jos ei EY:hyn mennä, niin joka tapauksessa, niin kuin täällä on todettu, Gatt-ratkaisun myötä tulee muutoksia. Nyt pitkälti testataan, löytyykö kansallista konsensusta vai eikö sitä löydy.

Puheet siitä, että kalliin ruoan politiikkaa aiotaan jatkaa: Täytyy muistaa, ettei Suomessa mikään muukaan ole halpaa. Suomihan on edelleenkin kallis maa. Valuuttakurssipolitiikalla meidän kalleuttamme on toki voitu viimeisen puolentoista vuoden aikana merkittävästi alentaa. Kaiken kaikkiaan koko tämä järjestelmä, Suomen maatalouden EY-sopeutus, lähtee siitä, että tietyn siirtymäajan kuluessa rajasuojaa asteittain madaltamalla Suomen hintataso sopeutetaan EY:n hintatasoon.

Otan vastaavan esimerkin palkansaajien kohdalta. Aivan samalla tavalla kuin kotitalous on rakentanut tietyn suunnitelman tietyn tulotason varaan omien velvoitteidensa ja velkojensa hoitamiseksi, aivan sama pätee maatalouspuolella. Ei ole äkkirysäykseen minkään näköistä järkevää mahdollisuutta. Sen takia toivoisin, että sosialidemokraateilta löytyisi malttia rajasuojakysymyksen kohdalla. Rajasuoja alenee tietyn ajan kuluessa, jos mahdollinen EY-jäsenyys toteutuu, koska se on keskeisin osa hintasopeutusta. Todella toivon, että kun SDP miettii omaa kantaansa ja suhtautumistaan markkinointirahastoon ja koko tähän pakettiin, se ottaa tämän erityisesti huomioon.

Erääseen asiaan varapuheenjohtajan, ed. Iivarin puheessa puuttuisin. Puheet siitä, että teollisuuden raaka-aineet saataisiin maailmanmarkkinahintaan: Kysyn itseltäni ja luulen saavani siihen sellaisen vastauksen, että Euroopan yhteisössä on EY-tasoinen hinta ja vientituella kompensoidaan sitten se, mitä tarvitaan, kun maataloustuotteita viedään. Epäilen, että EY ei hyväksy

sitä, että hinta pudotetaan maailmanmarkkinahintaan sitten, kun me mahdollisesti olemme EY-jäsenyydessä. Tätä kysymystä selvitetään mm. nyt, kun Alkon etanolitehdashanketta, tai olipa minkä tahansa etanolitehdashanketta, selvitetään.

Valiokunnalle jää, niin kuin täällä on todettu, tavattoman vähän aikaa tämän esityksen käsittelyyn, mutta minä uskon, että se on meille myös sellainen ponnistuksen ja taidon näyte, että me kykenemme tämän asian käsittelemään, kuulemaan riittävästi asiantuntijoita ja myös noudattamaan sitä aikataulua, joka eduskunnassa meille on annettu.

Lopuksi, arvoisa puhemies, puuttuisin erääseen ongelmatiikkaan, joka liittyy viime viikkojen keskusteluun siitä, että liha on Suomesta loppumassa. Todetaan, ettei ole enää tiettyjä osia saatavana, kinkutkin saattavat olla vaarassa loppua. Tässä on kysymys problematiikasta, joka liittyy siihen, että lihan hinta on jo nyt naudanlihan osalta 15 prosenttia ja sianlihan osalta 8—9 prosenttia tavoitehinnan alapuolella. Eli lihapuolella noudatetaan jo ns. kelluvaa tavoitehintaa tällä hetkellä. Tämä on tuonutkin tullessaan toisen ongelman ja se ongelma lähtee siitä, että kun tavoitehinnat ovat olleet näin paljon alittuneena, teollisuudelle onkin ollut taloudellisempaa viedä maasta lihaa, kun vientituki on laskettu tavoitehinnasta lähtien. Tämä on aiheuttanut varsin ongelmallisen tilanteen. Toivon, että me valiokunnassa tähänkin asiaan todella paneudumme.

Sen verran tämä esitys asiaa korjaa, että vähimmäishinnasta jatkossa lasketaan vientituki eli vähimmäishinta on vientituen perusta. Mutta ei tämän järjestelmän tarkoituksena voi olla se, että teollisuudelle vienti olisi edullisempaa kuin kotimaan markkinointi. Kyllä järjestelmän pitää olla sellainen, että Suomen kaltaisissa olosuhteissa ensisijaisesti huolehditaan siitä, että meillä on elintrvikeomavaraisuuteen mahdollisuus ja sen jälkeen, jos on mahdollista, viedään. Nimittäin ei näillä olosuhteilla voida ajatella, että Suomesta tulisi mikään merkittävä elintarvikkeiden vientimaa.

Ed. Iivari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. S-L. Anttilalle selvennykseksi: Tarkoitin, kun puhuin hinnanerokorvauksen korvaamisesta muulla järjestelmällä, tuontimaksulain 8 §:ää, jossa todella jo lukee näin, että "milloin maasta vietävä tuote on osoitettu valmistetuksi raaka-aineista, joista maahantuonnin yhteydessä on kannettu tuontimaksu, maataloustuotteiden markkinointirahasto voi hakemuksesta paluttaa sanotun raaka-aineen osalta kannetun tuontimaksun". Minusta tämä on paljon terveempi ratkaisu kuin hinnanerokorvaukset, joita maksetaan tänä vuonna ainakin 800 miljoonaa markkaa, haluttiin tai ei. Sanotaan, ettei sekään ehkä riitä, että se nousee miljardiin. Nythän meillä esimerkiksi jokaisesta Domino-keksipaketista maksetaan 2,30 markkaa Suomessa, jotta sen voi ostaa Tallinnasta halvemmalla. Paljon parempihan olisi, että teollisuus, joka itävientiä harjoittaa ja hinnanerokorvauksia saa, saisi raaka-aineensa halvemmalla.

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Sirkka-Liisa Anttila peräänkuulutti puheenvuorossaan suomalaisen yhteiskunnan konsensusta ja että tällä lakipaketilla tuo konsensus mitataan. Itse olen konsensuksen kannattaja ja peräänkuuluttanut, niin kuin ryhmänikin, monissa aikaisemmissa asioissa konsensusta tähän maahan sillä tavalla, että monista muistakin asioista voitaisiin päättää yhteisymmärryksessä. Mutta valitettavasti ne toimenpiteet ja puheet, joita eri ministerien taholta on tullut esimerkiksi palkansaajiin päin, ovat kaukana siitä konsensushengestä, jota nyt vaaditaan tämän lakipaketin yhteydessä. En sano, etteikö konsensushenkeä löytyisi, mutta ainakin nämä pari vuotta tässä edellä eivät ole sitä edistäneet.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olemme varapuheenjohtajan kanssa aivan samaa mieltä, että 8 § on erittäin hyvä. Mutta halusin vaan puheenvuorossani tuoda sen esille, miten mahtaa mahdollisessa EY-jäsenyydessä käydä, onko siellä enää mahdollista soveltaa tätä. Ilmaisin ehkä itseäni hieman epätäsmällisesti, koska oma käsitykseni on se ja se on noussut nimenomaan esiin tässä, kun valmistellaan mahdollisen etanolituotannon käynnistämistä, että siinä on nimenomaan se problematiikka, että mistä saadaan lupa aikanaan alentaa hinta maailmanmarkkinahintatasolle, niin kuin laskelmat edellyttävät, kun sitä teollisuutta nyt yritetään käynnistää.

Ed. Lahikainen: Arvoisa puhemies! Ed. Sirkka-Liisa Anttila peräänkuulutti konsensusta. Se tuossa jo todettiinkin. Itse tuohon kirjoitin, että konsensus maataloudessa kyllä, mutta ei esimerkiksi työmarkkinoilla. On valitetta-

vaa, että konsensus on tässä yhteiskunnassa lähestulkoon kadonnut juuri sellaisessa tilanteessa, jossa sitä kipeästi tarvittaisiin. (Ed. S-L. Anttila: Siirryimme enemmistöparlamentarismiin väärään aikaan!) — No niin, sieltä löytyi vastauksia.

Joka tapauksessa maataloustulojärjestelmän kokonaisuudistus on tänään lähetekeskustelussa ja käytännössä sen tulisi toimia jo ensi vuoden alusta. Täällä on jo useissa puheenvuoroissa todettu se, että eduskuntakäsittelyyn jää kovin vähän aikaa ja kuitenkin tässä on kysymys melkoisen isosta muutoksesta. Tuota lakipakettia tarkasteltuani kyllä jää aika paljon vielä kysymysten varaan arviointi siitä, millaiseen maatalouspolitiikkaan me olemme siirtymässä tämän lakiesityspaketin pohjalta.

Itse olen asettamassa tämän lain käsittelyyn ja myös siitä seuraavaan täytäntöönpanoon tavoitteeksi ylituotannon leikkaamisen sekä myös ruoan hinnan alentamisen. Myös jo pitkään minua on vaivannut se, että meillä on melkoinen byrokratia maatalouden tukijärjestelmässä valjastettuna verorahoilla. Mielestäni näihin kysymyksiin ei kovin helpolla löydy vastauksia tästä lakipaketista. Näin ollen tietysti käsitykseni on, että näillä välineillä ei meidän maatalouspolitiikkamme muutu juurikaan. Näyttää siltä, että vaadittaisiin vielä laajempaa ja syvällisempää keskustelua näistä kysymyksistä. Eli pelkään sitä, että nykymeno maataloudessa jatkuu ellei peräti parane, tai pahene veronmaksajien kannalta.

Myös se minusta on aikamoinen kysymys, miksi nyt kiireellä pitää saada laki aikaan vuotta ennen nykyisen maataloustulolain päättymisajankohtaa. Kiirettä on perusteltu täällä salissa EY-jäsenyydellä, mutta käsittääkseni se on varsin perusteeton peruste. Minusta tässä on ongelmana se, että nimenomaan markkinointirahasto, joka tässä on muodostumassa hyvin keskeiseksi, on aika tavalla keskeneräinen monilta osin. Tässä vaiheessa siis EY:n kannalta ei rahastoa tarvita, mutta joustavuus ja reaaliaikaisuus ovat kenties perusteita, joiden pohjalta rahasto puoltaisi paikkaansa. Se jääkin mielestäni ainoaksi perusteeksi tässä yhteydessä. Kun se jää ainoaksi, niin se on myös hoidettavissa, tuo joustavuus ja reaaliaikaisuus, normaalisti budjetin kautta nk. nettobudjetoinnin avulla ja ilmeisesti myös tästä on syytä keskustella vielä eduskuntakäsittelyssä.

Rahastointiin liittyy ongelmia moniakin. Itse olen tähän kirjannut neljä kysymystä, neljä selvitettävää asiaa. Tietysti ensimmäinen peruskysymys on se, onko tarkoituksenmukaista ylipäätään perustella budjetin ulkopuolisia rahastoja, jolloin myös eduskunnan valta kapenee ja ote verorahoihin höltyy. Meillä on jo lukematon määrä erilaisia rahastoja. Minä olen ollut ymmärtävinäni, että niissä olisi toivomisen varaa nimenomaan eduskunnan kannalta katsottuna.

Toinen kysymys liittyy rahaston hallintoon, josta on aika paljon keskusteltu. Markkinointirahastoa hoitelisi sille erikseen nimitettävä johtokunta. Siinä olisivat edustettuina neljän ministeriön lisäksi MTK, elintarviketeollisuus ja kauppa eli osin juuri ne tahot, jotka ovat edunsaajia ja hyötymässä kuluttajien rahoista. Silloin mielestäni tämä järjestelmä ei voi olla puolueeton ja syntyy tosi vaikeitakin tilanteita päätöksenteossa. Siinä mielessä minä ainakin esittäisin tutkittavaksi, että markkinointirahaston johtokunta olisi nimenomaan virkamiespohjainen. Se ei voi mielestäni olla nyt esitetyn kaltainen. Eli näen, että etujärjestöjen päätöksenteko johtokunnassa tulisi estää esimerkiksi niin, että nämä etujärjestöt osallistuvat asiantuntijoina keskusteluun johtokunnassa.

Kolmas ja keskeisin ongelma on mielestäni se, joka liittyy rahaston rahoitukseen. Minusta karmeinta on se, että rahaston menot katettaisiin vuosittain paitsi budjettisiirroin ja maataloustuottajilta perittävillä vientikustannusmaksuilla niin myös elintarvikkeiden tuonnin yhteydessä kannettavilla tuontimaksuilla, tulleilla ja valmisteveroilla. "Varmasti syödään kotimaista, maksoi mitä maksoi" -ajattelu tulee tässä helposti mieleen.

Tässä yhteydessä luovutaan lisensioinnista eli nykyjärjestelmästä, jolloin rajat ovat olleet lähes täydellisesti suljettuina. Pahinta on se, että nyt käsittelyssä oleva lakiesitys pitää rajat edelleen suljettuina. Toisin sanoen tuontimaksut uutena järjestelmänä on yhtä kuin lisensiointi vanhana järjestelmänä. Käsittämätöntä on, että olemme luomassa 5 miljoonan kansakunnalle oman tullimuurin tässä yhteydessä. Käytännössä tämä tullee vaikuttamaan erityisesti lihan ja juustojen tuontimaksujen nousemiseen ja johtaa tuonnin tyrehtymiseen näiden osalta. Myöskin vihannesten osalta tuontimaksut ovat korkeammat kuin tähän saakka huolimatta siitä, että lain perusteluissa vakuutetaan, ettei sillä vaikuteta tuontimaksujen kokonaistasoon.

Lisensiointijärjestelmässä on voitu myöskin tuoda tullitta tai alennetuin tullein tuotteita sil-

loin, kun omaat eväät ei ole riittäneet. Nyt jätetty lakiesityskin pitää sisällään mahdollisuuden alentaa tuontimaksuja. Nyt on nähty tarpeelliseksi, että valtioneuvosto päättää alennetuista tuontimaksuista, jotka vaihtelevat kausittain kotimaisen suojatarpeen mukaisesti. Mielenkiintoinen ratkaisu hallinnollisesti. Valta ja vastuu eivät ole tässä mallissa yhdessä paikassa, kuten mielestäni tulisi, elikkä pitäisi ratkaista, miten ja missä päätöksenteko tuosta asiasta tapahtuu. Tälle alennetulla tuontimaksulla tapahtuvalle tuonnille on tarkoitus asettaa nykyistä lisensiointia vastaavat kiintiöt eli järjestelmä tältäkin osin säilyy, asioiden nimet vain vaihtuvat.

Todellista yrittäjyyttä ei tämä paketti edelleenkään kannusta maataloudessa. Kilpailulta varjellaan ja samalla kilpailukykyisiltä tuotteilta.

Neljäs, enemmänkin kysymyksenomainen asia liittyykin ruoan hintaan eli kuluttajille koituva lakipaketin hinta on jäänyt selvittämättä. Kuluttajillehan on luvattu osana EY-prosessia edullisempia elintarvikkeita. Valiokuntakäsittelyssä tulisikin selvittää edellä esittämieni ongelmakohtien lisäksi lakipaketin vaikutukset kuluttajahintoihin.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Olen hyvinkin tarkkaan kuunnellut käytetyt puheenvuorot ja todennut sen, että kaikki nyt ilmeisesti haluavat maatalouden markkinajärjestelmän uudistamista. Kukaan ei ole sanonut, että nykyistä maataloustulolakia tulisi pitää voimassa (Ed. Törnqvist: Sehän on vielä vuoden voimassa!) sen nykyisen voimassaolokauden loppuun saakka tai vielä sen voimassaoloaikaa jatkaa. Sellaista puheenvuoroa nyt ei ole vielä käytetty, jos ei ed. Törnqvist juuri välihuudollaan asettunut tähän rintamaan.

Minä tulin tänne eteen palauttamaan mieleen sen, että tämä ei suinkaan ole täällä eduskunnassa sisällä oleva ainoa markkinointirahaston sisältävä lakiteksti. Sisällä on vihreän eduskuntaryhmän jättämä lakialoite maatalouden tuloksen muodostumisesta, joka sisältää markkinointirahastoidean. Onkin mielenkiintoista verrata sitä ehdotusta nyt tarjottuun malliin. Nyt tarjotussa mallissahan systeemi pelaa sillä tavalla, että valtio laittaa eräällä tavalla nokkiin oman osuutensa 500 miljoonaa markkaa ja sitten tuonti- ja vientimaksuilla ja eräillä muilla siirtojärjestelmillä pidetään huoli siitä, että maatalouden markkinajärjestelmä toimi.

Vihreiden lakialoitteessa on vähän toisenlainen mekanismi. Siinä lähdetään siitä, että viljely voi olla intensiivistä ja laajaperäistä. Tässä järjestelmässä on luotu mekanismi, joka sisäisesti pitää huolen siitä, että itse asiassa vientitarvetta ei paljon olekaan, elikkä siis määrä tulee säädellyksi lähinnä kotimaisen kulutuksen puolella ja niin, että huoltovarmuus säilytetään ympäristönsuojelullisesti järkevällä tavalla kaikissa olosuhteissa. Tässä on siis hyvin suuri ero lähestymistavassa. Ihan sattumalta meidänkin lakialoitteessamme, joka jätettiin jo pari vuotta sitten, on valtion nokkiin panema osuus 500 miljoonaa markkaa. Liekö sitten hallituksen esitykseen kopsattu meidän lakialoitteestamme tämä valtionosuus, en tiedä, mutta joka tapauksessa budjettisiirtoosuus sattuu olemaan samanlainen elikkä sikäli tässä on hyvin mielenkiintoisesti samanlaisesta tilanteesta kysymys.

Hyvin merkittävä ero on se, että hallituksen esitys, kolmen lain nippu, tähtää huomioon ottamaan Euroopan unionin jäsenyystilanteen elikkä on eräänlainen sopeutumisjärjestelmä erääseen odotettuun tulevaisuuteen, odotettuun tulevaisuuteen niiden kannalta, jotka ovat sitä mieltä, että Suomen pitäisi Euroopan unionin jäseneksi lyöttäytyä. Meidän mallissamme ei tätä mahdollisuutta ole otettu huomioon, ainakaan sitä ei ole millään tavalla pidetty relevanttina asiana. Jos sitten Suomi Euroopan unionin jäseneksi joutuisi, niin sehän merkitsisi sitä, että me joka tapauksessa siinä järjestelmässä olisimme täydellisesti Euroopan unionin oman maatalousjärjestelmän osa kaikkine siihen liittyvine piirteineen. Silloin tietysti meidän lakialoitteemme ei sinänsä olisi enää lakina mahdollinenkaan, elikkä se jäisi minimitapauksessa yhden vuoden laiksi. Tämä on tietysti otettava huomioon siinä mielessä, onko syytä tässä tilanteessa asettaa hallituksen kolmen lain pakettia vastaan meidän lakialoitteemme silloin, kun valiokunnassa näitä asioita käsitellään.

Arvoisa puhemies! Sitten vielä muuan näkökohta. Kun täällä puhutaan niin paljon kuluttajan edustajasta ja kuluttajasta, niin mikähän olisikaan kaikkein edustavin kuluttajia edustava järjestö täällä Suomessa? Kyllä kai se on valtio itsessään, sillä joka ikinen suomalainen sylivauvasta vanhukseen saakka on varmuudella kuluttaja, tahtoipa tai ei, se vain kuuluu tämän elon luonteeseen, ja ainoa taho, joka voi varmuudella sanoa edustavansa kaikkia kuluttajia, on demokraattisesti valittu eduskunta ja siihen kytkeytyvä valtiovallan käyttö. Tässä katsannossa mielestäni hallituksen esityspaketissa tämä ulottuvuus on ainoalla oikealla tavalla, siis luotettavalla, edustavalla tavalla hoidettu.

Arvoisa puhemies! Vielä yksi asia, ennen kuin lopetan, on tuontisuojalain 6 §, joka jo tänä aamuna valiokunnassa aiheutti kaikkein pisimmät keskustelut ja kyselyt asiantuntijoille. On aivan selvä asia, että niin kirjoitettuna kuin tuontimaksua koskeva 6 § on nyt, se mahdollistaa tuontimaksujärjestelmän käyttämisen mm. tulopolitiikan osana aivan ilmiselvästi. Se markkinahäiriötekijä, johon tässä vedotaan, on niin suhteellinen käsite ja aina projisoitavissa siihen tilanteeseen, missä eletään, ja siihen ajatukseen, mikä maatalouden tulevaisuus Suomessa saattaisi voida olla, mikä trendi on meneillään, että se antaa valtioneuvostolle täydellisen mahdollisuuden näin kirjoitettuna pelata juuri niin kuin sitä itseään huvittaa.

Ed. M a l m : Rouva puhemies! Monet edustajat ovat täällä vaatineet, että on pakko saada ruuan kustannukset alaspäin ja on pakko päästä irti ylituotannosta. Haluaisin vain todeta, että ainakin Ruotsin Land-lehden mukaan Suomessa ruuan hinta on laskenut enemmän kuin missään muussa Euroopan maassa viime vuonna. Ei koskaan työntekijä ole tarvinnut niin lyhyttä työaikaa saadakseen ruokakorin Suomessa kuin tänään. Se viittaa vähän siihen, että ruuan hinta on laskenut aika paljon Suomessakin.

Toisaalta haluaisin todeta, että valitettavasti on niin, että kun ylituotanto on näin suuri ja jos se kasvaa, maataloustuottajat sen maksavat. Valtiovalta tai eduskunta lyö kiinni, kuinka paljon valtio maksaa vientitukena, ja se, mikä jää, on maatalouden asia hoitaa. Valitettavasti näin on.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan sekä maa- ja metsätalousvaliokunnan tulee antaa asiasta lausunto.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

maa- ja metsätalousvaliokuntaan:

16) Hallituksen esitys n:o 272 laiksi maataloustuotteiden markkinajärjestelmästä

17) Hallituksen esitys n:o 273 laiksi maataloustuotteiden markkinointirahastosta

talousvaliokuntaan:

18) Hallituksen esitys n:o 274 laiksi Kera Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

19) Hallituksen esitys n:o 275 laiksi kilpailunrajoituksista annetun lain 2 §:n muuttamisesta

sosiaali- ja terveysvaliokuntaan:

20) Hallituksen esitys n:o 276 laiksi maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain muuttamisesta

työasiainvaliokuntaan:

21) Hallituksen esitys n:o 277 laiksi siviilipalveluslain muuttamisesta

---

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on ensi perjantaina kello 13, valtioneuvoston kyselytunti ensi torstaina kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 21.05.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio